

Joan Yeguas i Gassó • Isidre Puig i Sanchis

El Palau d'Anglesola

L'església de Sant Joan Baptista

SUMARI

Presentació	7
Pròleg	9
Nota dels autors	13
1. Crònica històrica	15
2. L'església vella (1147-1798)	25
3. El nou temple parroquial	35
La construcció de l'església (1798-1807)	35
Els mestres de cases Francesc Albareda	47
L'església del Palau d'Anglesola i l'arquitectura a la darrera del segle XVIII	56
Els avatars dels segles XIX i XX (1807-2003)	79
4. Apèndix documental	89
5. Bibliografia	145

© Joan Yeguas i Gassó, 2003

Isidre Puig i Sanchis, 2003

© d'aquesta edició: Ajuntament del Palau d'Anglesola i Pagès Editors

Carrer de Sant Josep, 1 - 25243 El Palau d'Anglesola

Primera edició: abril de 2003

ISBN: 84-9779-014-6

Dipòsit legal: L-453-2003

Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, S.L.

Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida

PRÒLEG

El llibre escrit per Isidre Puig i Sanchis i Joan Yeguas i Gassó és, entre altres coses, una prova evident que des de la perifèria catalana, i en aquest cas concret des de terres endins a ponent, també es pot contribuir a perfilar i a redefinir millor la Història de l'Art Català d'Època Moderna, talment com altres bons especialistes (Joan Ainaud de Lasarte, Santiago Alcolea Gil, Joaquim Garriga, Joan-Ramon Triadó, Joan Sureda, Marià Carbonell, Joan Bosch...) han fet en dates precedents (o encara, *Deo invante*, alguns continuen i continuaran fent-ho en anys a venir).

Àdhuc podríem sostenir que amb textos tan seriosos com aquest la pobra Ventafocs de l'art català (és a dir, la sempre desconsiderada i poc valorada època moderna que artísticament parlant va de la fi del segle xv fins als primers anys del segle xix) reïx amb una mica més de serena i ajustada convicció reivindicativa.

Però el llibre que tinc el goig de prologar és molt més que un benvingut punt de revitalització historiogràfica de l'art d'època moderna a Catalunya. És també, de primer, una excel·lent monografia sobre un edifici religiós, sobre un temple parroquial (en aquest cas la singular i força atractiva església del Palau d'Anglesola, al Pla d'Urgell, Lleida), situat com s'ha dit a la perifèria catalana, bo i partint, és clar, que Barcelona, cap i casal, ens vulgui fer de centre.

En aquest sentit el present llibre no té res —o té molt poc— que envejar a altres bones monografies nodrides a l'esmentada capital barcelonina, o bé arreu de Catalunya. És a dir, som davant d'una acurada monografia local que de lluny sobrepassa el despectiu —per mal vist, i

certament poc fructífer— localisme metodològic de campanar de poble. Aquí, com de seguit endevinarà —i comprovarà— el lector, l'església parroquial del Palau d'Anglesola és valorada en si mateixa, però alhora és intel·ligentment inserida en els corrents històrics i artístics de l'època, de tal manera que hom pot assabentar-se no sols del gust dels prohoms del Palau d'Anglesola, sinó del que a grans trets —i sempre en matèria de gust constructiu i artístic— podia ocórrer a altres parts de Catalunya o a altres zones peninsulars.

En aquest llibre es fa un repàs exhaustiu (amb les fonts històriques i documentals a la mà) de l'evolució històrica i artística d'un temple força singular, el qual va començar de romànic allà pels volts de 1147 (fesomia que almenys el 1592 encara mantenia a grans trets), per renovellar-se notablement, i no precisament de romànic ni cap estil medieval, com de seguit veurem, a partir de 1798.

Tot al llarg del segle xviii l'església del Palau d'Anglesola va experimentar algunes reformes (capella del Sant Crist el 1674, obra del mestre francès Robert Calbet; retaule de Francesc Grau per a la capella de Sant Francesc, el 1692; o, entre altres, el retaule de la capella del Sant Crist que Joan Pau Ferrer daurà el 1693), bé que no fou fins arribar a l'important moment constructiu de 1798-1807, que l'església parroquial del Palau d'Anglesola no es va configurar amb els perfils artístics i tipològics que, a grans trets, encara reïxen i la distingeixen en l'actualitat.

La seva caixa era —i és— com la de tantes altres esglésies catalanes de l'època (planta rectangular amb tres naus, creuer amb cúpula central i presbiteri amb capçalera plana), però la manera de resoldre-la, o la manera si més no de configurar alguns detalls del seu interior i de la seva façana il·lustren molt bé una determinada realitat del gust artístic català (l'occidental, si més no) en la complexa fita de 1800.

Des del meu punt de vista —i inspirat també en l'opinió dels autors d'aquest llibre—, en la definició i la configuració d'aquest gust hi conflueixen tres aspectes estilístics bàsics. El primer ens remet a la pervivència d'algunes versions i adaptacions tardanes del món clàssic del Renaixement (presents —i per tant influents encara— en alguns edificis del segle xviii català). El segon fa referència a l'existència al Palau d'Anglesola d'altres adaptacions més o menys epidèrmiques (com també ho eren, d'epidèrmiques, les d'abans) empeltades aquesta vegada amb

algun rebrot menys canònic,¹ és a dir, menys tectònic o un pèl més inestable, i afí, per tant, a una peculiar —per rara i ben poc definida— sensibilitat barroca. I el tercer aspecte, finalment, al·ludeix a la progressiva —i impositiva— via de l'academicisme de la fi del segle (recordem que des de la darrerria del segle xviii l'Acadèmia de Bellas Artes de San Fernando de Madrid era l'encarregada de supervisar —i depurar— tots els excessos de flaire barroca que poguessin emergir en qualsevol projecte constructiu del país), el qual torna a emmirallar-se en la moda clàssica, si bé en aquest cas i en aquestes dates —i a desgrat que tots els epítets artístics són sempre inexactes i ben relliscosos— podríem considerar-la més ben dita "moda neoclàssica".

Nogensmenys, tot això, que pel mode tan eixut i abstracte amb què acaba d'exposar-se, podria resultar al lector massa feixuc i fins i tot balder, els autors d'aquest llibre, afortunadament, ho saben traduir amb un discurs literari i una història molt més trenada, de molt més bona lectura que aquestes maldestres ratlles, prou més ben arrelada a la terra (la terra i la idiosincràcia del Palau d'Anglesola, és clar), i molt ben referida, al capdavant, al poble i a la realitat concreta de la seva església parroquial.

El llibre, en definitiva, segueix i ens conta fil per randa tot allò que té a veure amb la benvolguda parròquia de Sant Joan del Palau d'Anglesola (bàsicament construïda i configurada per Francesc Albareda II entre 1798 i 1807), bé que els autors tampoc no s'obliden del període que va de 1807 a 2003 (és a dir, que l'historien fins a dia d'avui), o bé d'il·lustrar-nos tot aquest llibre amb una magnífica tria fotogràfica que, a parer meu, resulta força escaient per acompanyar el lector en aquesta mena de guia o viatge per la història de l'església del Palau d'Anglesola.

Si a tot el que s'ha anat exposant fins ara hi afegim que quasi totes les afirmacions que es fan en aquest llibre se sustenten en una completa bibliografia i en un magnífic i sobretot valuósíssim apèndix documental (34 extensos documents, molts d'ells inèdits o bé revisats i completats aprofitant l'avinentesa), hem de concloure, com exposava a l'inici d'aquest pròleg, que som davant d'un bon i benvingut llibre de la història de l'art català d'època moderna.

1. Aquí canònic, amb totes les matisacions que es vulguin, seria sinònim de clàssic, i aquest, amb potser més matisos encara, equival a Renaixement.

Felicito, per tant, els seus autors, Isidre Puig i Joan Yeguas, els quals, a més de ser dos reeixits investigadors de l'actual panorama historiogràfic català, coordinen les activitats científiques del CAEM (Centre d'Art d'Època Moderna del Departament d'Història de l'Art i Història Social de la Universitat de Lleida), en el si del qual —i aquest llibre n'és una bona mostra— ja s'estan produint els primers fruits visibles de la seva primera funció revitalitzadora de l'art d'època moderna en terres catalanes.

I deixeu-me dir, finalment, que l'Ajuntament del Palau d'Anglesola ha estat encertadíssim en tenir la brillant iniciativa d'auspicar la publicació d'aquest llibre. Això diu molt, moltíssim, pel que fa a la seva política i a la seva sensibilitat cultural. Enhorabona, doncs, i ben cordial, als autors i als impulsors d'aquest llibre tan oportú.

Ximo Company
Catedràtic d'Història de l'Art Modern
de la Universitat de Lleida

NOTA DELS AUTORS

Aquesta obra va gestar-se a partir del 200 aniversari de l'actual façana del temple parroquial. Vam creure oportú de recollir en un sol treball la documentació disponible sobre l'activitat artística a l'església, una exposició de notícies històriques sobre l'edifici actual (1798-1807), però també sobre l'anterior d'època medieval (amb referències des de 1147). Una compilació de dades ordenades després d'un procés d'investigació on s'han barrejat tres eixos fonamentals: un estat de la qüestió bibliogràfica, una recerca documental en arxiu i un treball de camp. Hem volgut realitzar una monografia de temàtica local, però elaborada amb tot el rigor científic i metodològic. A parer nostre, el mètode comparatiu i analític emprat en l'estudi de l'església del Palau d'Anglesola permet contemplar aquest modest temple com un eix de referència bàsica (o almenys força important) en la definició i la comprensió de l'arquitectura catalana d'època moderna.

La part central del present treball és el recorregut històric sobre el procés constructiu del temple parroquial del Palau d'Anglesola, que es basteix entre 1798 i 1807. Fou contractat inicialment el 1798. L'any següent es contracta l'acabament del campanar i la modificació de la façana, mentres que ja s'adverteixen els problemes de finançament de la construcció de l'obra. Fins que, el 1805, un seguit de visures contràries als interessos de l'assentista, tot i que va respondre a les faltes que detectaren els visuradors de la fàbrica, van fer que definitivament aquest mateix any renunciés a la contracta de l'obra. El temple finalment fou consagrat el 1807, encara que no sabem a càrrec de qui.

Aquest llibre hauria de ser un primer pas per estudiar i difondre l'important conjunt de patrimoni que posseeix la població. A part de l'església, hi ha altres conjunts. Hi ha cases (cal Felipet del segle XVI, cal Massot i cal Blasió del segle XVII, cal Pere Bassa i el Bar Sport del segle XVIII, Casa de la Vila i cal Rels del segle XX, masies, i una gran quantitat de llindes amb inscripcions), ermites (sant Roc i santa Llúcia), el sindicat de l'insigne Cèsar Martinell, arts plàstiques (decorats teatrals de la Passió, pintura de particulars, figures de sants, entre altres), i elements que configuren l'urbanisme (l'estació del carrilet, el canal, el cementiri, les escoles, les places i els carrers).

Pel que fa als agraïments, el primer és per a l'Ajuntament del Palau d'Anglesola, que ha tingut cura de sufragar l'edició d'aquest volum, i des d'un primer moment va posar interès en fer possible l'obra. També volem donar les gràcies a Francesc Balcells, Francesc Farnell, Pepe Ripoll, i el rector Carles Pubill, per les seves ajudes i valuoses observacions. I volem reconèixer els mèrits de Joan Farré, Maria Garganté, Joan Truguet, Joaquim Capdevila i Sebastià Garralón per la seva desinteressada aportació d'alguns documents, un suport que ha beneficiat i enriquit el nostre estudi. Per acabar, volem fer un homenatge a Esteve Mestre, ja que ha estat el pioner en l'estudi històric de l'església del Palau d'Anglesola, i, sense el seu treball, aquest llibre seria un mica menys interessant.

Finalment, volem fer constar que aquest estudi s'inscriu en el marc del CAEM (Centre d'Art d'Època Moderna "Fra Josep de la Concepció") del Departament d'Història de l'Art i Història Social de la Universitat de Lleida.

CRÒNICA HISTÒRICA

El Palau d'Anglesola és el terme més pla de la comarca del Pla d'Urgell; no va ser construït sobre un lloc elevat, com ara un turó per poder ser defensat, i tampoc no hi trobem corrents fluvials de tipus natural a la superfície. Deixant al marge la moderna construcció del canal d'Urgell, aquesta comarca és una zona d'aigües subterrànies, o sigui, d'estanys i de pous. Això es deu al fet que l'aigua dels rius de les muntanyes veïnes (com el Corb) es filtren per obrir-se camí vers el curs del riu principal, el Segre; els motius principals són les característiques geogràfiques: un relleu molt suau que provoca el dipòsit en forma de barrera dels sediments portats per les aigües torrencials, i la poca pluja.

L'acció dels cultius i l'anivellament del terreny han propiciat la desaparició de restes arqueològiques en aquest sector. Tot i això, tenim constància de diferents jaciments. De l'última edat del bronze, segles XIII-VII a. C., trobem el Tossal de les Tenalles, dins el terme municipal de Sidamon. D'època ibèrica, segles V-III a. C., hi ha continuïtat al Tossal de les Tenalles, i trobem altres poblats com la Carrerada, també a Sidamon; Sarcènit i el Tossal del Molinet, al Poal; el Tossal II, a Golmés; Margalef, a Torregrossa, o els Vilars d'Arbeca. A partir del segle III a. C. arriben els romans. Alguns nuclis ibers es romanitzen, i uns altres desapareixen. D'altra banda, es creen nous poblats: Bellfort, dins el terme de Miralcamp; fins i tot, hi ha un conjunt de restes romanes com la vil·la de Cantaperdius, a Bellvís. Amb la crisi de l'imperi romà, segle V d. C., i l'entrada dels pobles germànics (visigots), s'inicia un lent procés de davallada de la població, i s'abandonen alguns nuclis per traslladar-se a altres zones.¹

1. Vegeu Macià, M: «El patrimoni cultural...», pàgs. 32-36.

Els territoris del *fahs Maškiġān*, després conegut com a pla de Mascançà, foren conquerits pel comte de Barcelona en el tercer quart del segle XI, o sigui, entre la creació del terme castral d'Anglesola (1056) i l'atorgament definitiu de les terres pel comte de Barcelona Ramon Berenguer II a Berenguer Gombau, iniciador de la nissaga dels Anglesola, segons testimonia el *Liber Feudorum Maior* (1079).² Abans, aquesta zona pertanyia administrativament a la taifa andalusina de Lleida, i va gaudir d'un important procés colonitzador. Segons historiadors àrabs d'època medieval, el *fahs Maškiġān* fou una àrea de frontera entre els dominis musulmans i cristians on hi hagué l'establiment d'una xarxa de població, i davant la necessitat de protecció, els habitants van endegar una mínima infraestructura defensiva que permetés la construcció de torres o de refugis subterranis.³

El terme d'Anglesola estava dins de les possessions del comte de Barcelona. Que l'actual comarca prengui el nom de Pla d'Urgell, englobant poblacions que havien estat del comtat d'Urgell i altres que no, és un fet que s'ha de relacionar amb un fenomen que s'anomena desplaçament de la toponímia, fruit de l'existència d'un mateix paisatge físic i humà. Això ho trobem des del segle XIV, perquè el 1329 es fa referència que la vegueria de Tàrraga travessava l'Urgell fins al Palau d'Anglesola. Així, podem trobar poblacions totalment alienes al comtat d'Urgell amb aquesta denominació: el 1368 s'esmenta la població de Cervera d'Urgell, i més modernament es parla de les Borges d'Urgell. El 1370 el bisbat de Vic organitza la diòcesi en deganats, creant els deganats de l'Alt Urgell amb seu a Cervera, i el deganat del Baix Urgell amb seu a Tàrraga. Per tant, el desplaçament de la toponímia no designa propietats sinó només un paisatge.⁴

El primer esment documental del Palau d'Anglesola és de l'any 1079. En concret, apareix en una llista de preveres que el bisbat de Vic destinava a les diferents poblacions que integraven les possessions cristianes del terme d'Anglesola: *Alfandarella, Cidimon, z'Albercs* [desaparegut, només resta la partida dels Oberts al terme de Vila-sana], *Anglesola, Bellopodio,*

2. MIQUEL, F.: *Liber feudorum maior...*, vol. II, pàgs. 174-175 i doc. 165.

3. LÉVI-PROVENÇAL, E.: *La Peninsule Ibérique au Moyen...*, pàg. 202.

4. SABATÉ, F.: «Apropament a una comarca natural...», pàgs. 49-53.

Miralcamp, Muluruza, Golmers, Palacio, Sancti Nicolai [desaparegut, només resta la partida de l'Hospitalet al terme del Palau d'Anglesola], *Castro Novo, Sesana et Oxafava*.⁵ Tot i això, l'incipient procés de feudalització (colonització i el conreu de les terres conquerides) que a partir de 1079 havien de fer els senyors d'Anglesola, fou avortat fins a la conquesta de Lleida el 1149. En aquest lapse de temps hi hagué un període de reactivació de la capacitat ofensiva dels musulmans, amb una sèrie d'accions violentes sobre el territori, les ràtzies. En una d'aquestes accions, l'any 1102 es va entaular una batalla entre cristians i almoràvits a Mollerussa, on va morir el comte Ermengol V d'Urgell.⁶ Davant d'aquesta amenaça contínua, molts llocs del Pla d'Urgell quedaren despoblats.

A partir del segon terç del segle XII hi ha una lenta, però progressiva, repoblació del territori. Un clar testimoni d'això és la signatura de diferents cartes de poblament: el 1129 a La Cendrosa (actual terme d'Ivars d'Urgell); el 1139 a Bellcaire d'Urgell, a Tornabous i a Bellestar (actual terme de Penelles); el 1155 a Preixana; el 1157 a Mollerussa; el 1158 a Avinabita (actual terme del Palau d'Anglesola); el 1179 a Castellnou de Seana, i el 1204 a Golmés.⁷ Una carta de poblament és una concessió feta pel senyor d'un lloc amb la finalitat d'atreure els pobladors, i colonitzar el territori. Una varietat de les cartes de poblament són les cartes de donació: un atorgament fet pel senyor d'un lloc a un altre senyor menor (sovint mercenaris a canvi dels seus serveis en la lluita contra els musulmans, anomenats «socis colonitzadors»), perquè aquest últim fes augmentar el procés de feudalització. Així, el 14 de setembre de 1147 Ramon Barrufell signa amb Arnau Berenguer II, senyor d'Anglesola, una carta de donació pel terme del Palau d'Anglesola; en concret, el document diu: «*una torre in ipso campo que vocant Palad, et est in terminum de Anglerola*». Aquesta carta de donació ha estat treballada per dos historiadors: Prim Bertran, que creu que s'hauria de datar el 1118, i Ramon Sarobe, que parla de

5. CABAU, J. M. - ERITJA, X.: *Notes de la història de Fondarella...*, pàg. 32. El monestir de Sant Nicolau va exercir funcions d'hospital des de 1220, per fundació de Guillem d'Anglesola i la seva muller Sibília.

6. Vegeu ERITJA, X.: «Qüestions entorn de la frontera...», pàgs. 295-304.

7. Vegeu FONT, J. M.: *Cartas de población y franquicia...*, vol. I, pàgs. 93, 94, 154, 160 i 299.

1147 (i potser el 1148).⁸ Nosaltres ens inclinem vers la segona opció, la de 1147, per tres raons de contextualització històrica. Primera, les cartes de poblament d'aquest sector de territori es realitzen a partir del segon terç del segle XII, tal com hem esmentat anteriorment. Segona, Ramon Barrufell és un senyor feudal relacionat amb l'orde del Temple de Gardeny, bastant documentat a la segona meitat del segle XII: el 1157 és frare de Gardeny, el 1163 signa un testament, i entre 1168 i 1174 és primer comanador de l'orde del Temple a Barbens. I tercera, l'aparició com a testimoni d'un altre senyor feudal com Arnau Rufaca, documentat entre 1147 i 1164, a qui el 1157 li atorguen la població de Mollerussa.⁹

En el document de provisió de preveres pel terme d'Anglesola datat el 1079 trobem una zona amb una clara toponímia andalusina o anterior (ibèrica i romana), llevat de casos puntuals i primerencs com Bellpuig, Castellnou i Sant Nicolau. Amb el pas dels anys, la documentació assenyala l'establiment de nous assentaments: la torre de Bafes (1147), la Novella (1147), Merdàs o Canet de Mascança (1151).¹⁰ També es dona el cas de finques privades d'origen andalusí que tenen continuïtat limitada: Algatén (estaria a la partida de Gatén, en el terme de Bellvís) o Avinabita (que també rep el nom de Pedrillons, o sigui, la torre de la Benita situada a la partida de la Pedrera, en el terme del Palau).¹¹ D'aquesta manera podem conèixer els límits del terme del Palau segons la carta de poblament de 1147: una part indeterminada entre l'antic camí entre Golmés i Mollerussa, el nucli de Mollerussa, el nucli de Fondarella, la torre de la Benita o Avinabita (esmentada com «Aigua Viva»), la partida del Tossal Roig (esmentat com el «tozal» que hi havia al costat de la «Torre Roga», o torre

8. El problema és que el document està datat a les 18 kalendes d'octubre de l'any XI del regnat del rei «Ludovico». Bertran deuria pensar en Lluís VI de França, que comença a regnar el 1108. Sarobe aposta per Lluís VII de França, que comença a regnar el 1137. Vegeu BERTRAN, P.: *Notícies històriques del Palau...*, doc. I; SAROBE, R.: *Col·lecció diplomàtica de la casa...*, pàgs. 97-99 i doc. 14.

9. Cfr. SAROBE, R.: *Col·lecció diplomàtica de la casa...*, pàgs. 1113 i 1174. L'índex reflecteix l'aparició de Barrufell en 41 documents, i de Rufaca en altres 15.

10. La torre de Bafes, també referenciada com «turre de Fafes», podria tractar-se de la torre del Faixes, dins l'actual terme de Vila-sana. Segons el diplomatari de l'Arxiu Diocesà de Solsona, Canet de Mascança/Merdàs seria un nucli situat entre els termes del Palau, la Novella, els Arbecs —partida dels Oberts—, Golmés i Mollerussa. O sigui, que pel nom i per la ubicació, només es pot tractar dels Merlets (documentat amb aquest nom el 1178).

11. GARCIA BIOSCA, J. E.: *Els orígens del terme de Lleida...*, pàgs. 156-157.

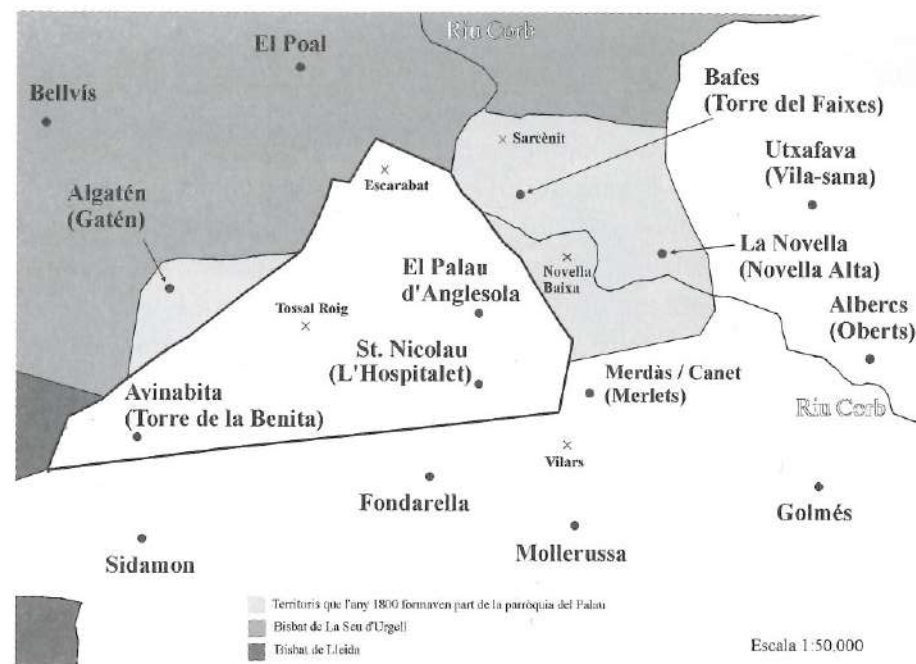

Fig. 1. Ubicació del Palau d'Anglesola en l'espai i el temps. Poblacions de l'entorn al segle XI, parròquia l'any 1800 i terme municipal d'avui. (Elaborat per J. Yeguas.)

roja), la torre del Faixes o torre de «Baffes», i la Novella (especificant que era a l'altra banda del riu Corb, per tant, seria la Novella Alta) (fig. 1).

Que el Palau pogués haver existit abans de 1079 és bastant provable. Quines són les seves arrels? D'una banda, hi ha la petjada islàmica en el territori del *fabas Maškīgān*, fins i tot un carrer del poble porta el nom de «Mesquita» des de temps immemorial (antigament no hi havia gaires alegries per les comunitats religioses alienes al cristianisme); una altra dada curiosa és la conservació de l'article «el» davant de «Palau», més quan Madoz esmenta que la població era coneguda vulgarment amb el nom de «Alpalau».¹² D'una altra banda, l'etimologia del topònim és de clara derivació llatina, en concret de *palatium* (o *palatio*), que en català

12. MADOZ, P.: *El Principat de Catalunya, Andorra...*, vol. I, pàg. 56.

antic del segle XII va derivar cap a *Palad* o *Palaz*. Potser es tractava d'una antiga vil·la romana, que acabaria donant lloc a una torre mínimament majestuosa per agafar el nom de palau. Tothom esmenta l'existència d'un castell o una casa sumptuosa, però era difícil que algú es decidís a tenir una residència d'aquest tipus en una àrea de frontera, tant per als musulmans com per als cristians, ja que era un lloc allunyat de les zones segures (Lleida, Balaguer i Castellsans per als musulmans; o Guissona, Agramunt, i Tàrraga per als cristians). A més, cap senyor feudal potent no es va instal·lar a viure al Palau, i, per això, es va convertir en una possessió que es venia amb força facilitat. Els Anglesola tingueren la residència a Anglesola o a Bellpuig. El fet que el Palau sigui d'Anglesola queda explicat perquè formava part del terme del castell d'Anglesola. Simplement, seria una residència senyorial, com altres d'origen feudal que hi havia a la comarca, la qual exerciria la capitalitat sobre la jurisdicció del que s'anomenava castell termenat, el que avui diríem terme municipal. La documentació ofereix moltes variants: Angulariola, Angleola, Anglora, Anglerola o Angresola. Segons el diccionari Alcover-Moll (català, valencià i balear), el mot Anglesola deriva de la paraula «esglesiola», raonament que altres autors han repetit; però Tous considera que aquesta explicació etimològica és molt feble, i arriba a la conclusió que és un mot bascoide que podria significar un lloc abundant en angules.¹³

Segons Eritja, en el segle X la paraula *turris* s'utilitzava per referir-se a nuclis habitats que disposarien d'una torre amb una funció defensiva o simplement simbòlica (símbol del poder del senyor), tot i que al segle XII seria un simple mot descriptiu per fer referència a un nucli de població.¹⁴ De tota manera, sabem que el Palau d'Anglesola tenia un recinte emmurallat. Segons un inventari de les propietats eclesiàstiques de la població fet el 1592, l'església primitiva estava al costat de «lo portal de la vila closa» i de «la plassa de la vila closa».¹⁵ El 29 d'agost de 1688 un instrument notarial narra la fugida d'un tal Andreu Castelló de l'arxiprestat

13. Tous, J.: «Toponímia pre-romana d'Anglesola...», pàgs. 17 i 27.

14. Eritja, X.: *De l'Almunia a la «turris»: organització...*, pàg. 19.

15. Bach, A.: «Situació religiosa al Palau...», pàgs. 219-224.

Fig. 2. Vista aèria del centre del Palau d'Anglesola, amb una disposició urbanística heretada de l'antiga vila closa. (Foto: arxiu Josep Ripoll i Ballesté.)

d'Àger vers l'ermita de Sant Roc «situada fora de las murallas de dita vila del Palau» (fig. 2).¹⁶

En el curs dels anys les possessions anaven canviant de mans, ja sigui per herència o per venda de drets. La primera ramificació de la família dels Anglesola es produeix el 1139, quan Berenguer Arnau crea jurisdicció pròpia a Bellpuig i s'independitza del seu germà Arnau Berenguer. El 1179 Bernat d'Anglesola redacta testament, tot i que no moriria fins el 1182, en el qual atorga al seu fill segon, anomenat també Bernat, els llocs del Palau d'Anglesola, Golmés, Gerb, les Ventoses i alguns terrenys a Balaguer. Les possessions passarien a una rama col·lateral de la família, ja que Bernat mor el 1225 sense descendència directa. El

16. ADS, Fons parroquial del Palau d'Anglesola, R. Manuals Notarials, núm. 53, 1678-1695, fol. 152.

1329 la població entra a formar part de la vegueria de Tàrraga.¹⁷ El 1282 trobem que Berenguer Arnau, germà del baró de Bellpuig Guillem III d'Anglesola, deixa en el seu testament el feu del Palau d'Anglesola a l'orde de Sant Jaume de l'Espasa, a canvi de poder ser enterrat al monestir de Pedra a l'Aragó. D'aquesta manera, el 1322 el senyor del Palau era el comanador de Montalbà, representant a la Corona d'Aragó de l'esmentat orde de Sant Jaume. El març de 1373 l'orde atorga la població al monarca castellà Enric II, que pocs mesos després, el desembre del mateix any 1373, la ven al comte Joan I d'Empúries. El 1376 el comte ven el feu a Pere Sacalm, doctor en drets i ciutadà honrat de Barcelona. El 13 d'octubre de 1405 Sacalm ven El Palau a l'orde de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem per 12.000 florins d'or d'Aragó, i així la població entraria a formar part de la comanda de l'Espluga Calba fins la supressió dels senyorijs jurisdiccionalis el segle XIX. Puntualment, acabada la guerra civil catalana del segle XV, vers el 1476, amb la revolta del comte de Pallars, tres mercenaris s'apoderen del Palau d'Anglesola i altres nuclis de la comarca. Amb l'arribada dels Borbó i amb el Decret de Nova Planta, al començament del segle XVIII, el Palau va passar a formar part del corregiment de Lleida.

Pel que fa a l'evolució de la població, podríem analitzar el període entre 1147 i 2002. En la carta de donació de 1147 el Palau d'Anglesola comptabilitzava 20 focs, que equivaldrien, aproximadament, a uns 100 habitants; també hi podem llegir els cognoms dels primers habitants de la població (doc. 1). En el fogatge realitzat entre els anys 1360 i 1370 el Palau comptabilitza uns 39 focs, que equivaldrien, aproximadament, a uns 195 habitants (tot i que en el fogatge de 1358 es fa referència a 47 famílies). En comparació amb altres poblacions: Mollerussa tenia 46 focs (230 habitants), Fondarella també en tenia 39 (195 habitants), Miralcamp en tenia 37 (185 habitants), Sidamon en tenia 30 (150 habitants), i el conjunt d'Utxafava i els Albercs en tenien 43 (215 habitants).

En el fogatge de 1497 el Palau d'Anglesola tenia uns 49 focs, o sigui, aproximadament uns 245 habitants. En comparació amb altres poblacions: Golmés en tenia 35 (175 habitants), Mollerussa en tenia 34 (170 habitants),

17. GONZÁLEZ, G. et al. (eds.), *Els llibres de privilegis de Tàrraga...*, docs. 71, 73, 80 i 81.

Miralcamp en tenia 31 (155 habitants) o Fondarella en tenia 25 (125 habitants). Els caps de casa eren: Bernat Alegret, Pere Barrera, Antoni Bellmunt, Joan Boldú (mossèn), Antoni Borrada, Miquel Borrada, Andreu Borràs, Bernat Colomé, la vídua Cometa, Felip de Cubells, Joan Ferrer, Antoni Florença, Antoni Guasch, Joan Guasch, Miquel Guasch, Joan Merlet, Bernat Joan Mor, Joan Palau, Joan Pallarès, Vicenç Soriguera, Baltasar Vilagrassa, Bernat Vilagrassa i Nicolau Vilagrassa, a més de 25 focs que falten.¹⁸

L'any 1553 es féu un altre fogatge, en el qual només hi ha 45 focs, o sigui, aproximadament uns 225 habitants. En comparació amb altres poblacions: Vilanova de Bellpuig en tenia 36 (180 habitants), Golmés en tenia 31 (155 habitants), Miralcamp en tenia 29 (145 habitants), Mollerussa també en tenia 29 (145 habitants), Fondarella en tenia 19 (95 habitants) i Sidamon en tenia 15 (75 habitants). Els caps de casa eren: Pere Arbós, Pere Artesa, Antoni Balaguer, Pere Balestar, Jaume Bellmunt, Joan Bellmunt, Lluís Bellmunt, Joan Boldú, Joan Borràs (major), Joan Borràs (menor), Miquel Borràs, la vídua Capdevila, Jaume Carbonell, Giralt Claver, Joan Felip, Joan Florença, Joan Florença (sabater), Miquel Granys, Bernat Guasch, Esteve Guasch, Joan Guasch (major), Joan Guasch (menor), lo pubill Guasch, Antoni Labrussa, Perot Labrussa, Pere Lusas, Joan Mercet, Pere Marcet, Jaume Mor, Ramon Mor, Joan Palau, Jaume Pocurull, Pere Prenafeta, Joan Pujalt, la vídua Reia, mestre Rofa, Vicent Soriguera, Bartomeu Vilagrassa (que vivia a casa del seu sogre), Bernat Vilagrassa, Nicolau Vilagrassa, Pere Vilagrassa, Pere Vilagrassa (pubill), mestre Damià (ferrer), mossèn Joan (prevere) i el seu vicari.¹⁹

A les acaballes del segle XVIII, l'any 1787, el comte de Floridablanca realitza un acurat cens segons el qual el Palau tenia un total de 247 habitants; en comparació amb altres poblacions: Arbeca tenia 1.128 habitants, Vilanova de Bellpuig en tenia 323, Bellví en tenia 285, Golmés en tenia 251, Miralcamp en tenia 194, Mollerussa en tenia 193, Fondarella en tenia 118, el Poal en tenia 92, Sidamon en tenia 50. Per observar els cognoms dels habitants en aquesta època, podem consultar diferents acords notariais signats el 1798 i 1799, on trobem documentats els caps

18. IGLÉSIES, J., *El fogatge de 1497...*, vol. II, pàg. 232.

19. IGLÉSIES, J., *El fogatge de 1553...*, vol. II, pàg. 373.

de casa (docs. 12 i 14). A mitjan segle XIX hi ha una pujada significant dels habitants, gràcies a les millores higièniques: al voltant del 1845 el Palau tenia 540 ànimes, i el 1860 en tenia 829; en comparació, Mollerussa en tenia 380 el 1845, i 841 el 1860. Amb l'arribada del segle XX hi ha una altra pujada abans de l'inici de la guerra civil el 1936, així l'any 1900 hi havia 939 habitants, i el 1930 n'hi havia 1.432. A partir dels anys seixanta hi ha un lent i progressiu augment demogràfic, a causa d'estar situats prop de Mollerussa: el 1960 hi havia 1.555 persones; el 1982 érem 1.681, i el 2002 som 1.727.

L'ESGLÉSIA VELLA (1147-1798)

L'any 1079 el bisbat de Vic destinava un prevere al Palau d'Anglesola, o sigui, que des d'un primer moment hi ha una clara voluntat d'evangelitzar el territori conquerit als musulmans. La litúrgia es faria en llocs improvisats, i calia construir un temple parroquial. Per això, en la carta de poblament del Palau d'Anglesola de 1147 es fa referència que es projectava fer una església a la població, i que s'hi destinaria una sèrie d'impostos: una parellada de terreny i tres quartes parts de les primícies del terme (doc. 1).¹

Segurament, es tractaria d'una església d'estil romànic, que l'any 1231, segons el testament de Ramon de Falconera, era servida per un prevere, estava sota la invocació de sant Joan Baptista i ja tenia un altar lateral dedicat a sant Blai.² No sabem els motius d'aquestes advocacions. Cal esmentar l'abundància d'esglésies a Catalunya que tenen sant Joan Baptista com a sant titular del temple, fins i tot en zones properes: el Poal, Tèrmens i Penelles al bisbat d'Urgell; l'Albagés, els Torms i Benavent de Segrià al bisbat de Lleida; Vinaixa o Llorac, al bisbat de Tarragona, o Castellnou de Seana en la mateixa diòcesi. La data del culte a sant Blai, l'any 1231, és una de les més primerenques de Catalunya, ja que la seva difusió internacional començaria després que el 972 se li consagrés la

1. Una parellada era una antiga mesura de superfície agrària, que equivalia a l'extensió de terra que podia llaurar una parella de bous en un dia; i la primícia eren els primers beneficis que sortien del treball a la terra, amb el temps va anar oscil·lant vers un quarantè (2'5%) o un seixantè (1'66%).

2. BERTRAN, P.: *Notícies històriques del Palau...*, pàg. 22.

catedral a Dubrovnik (Croàcia, antiga Ragusa). El 1303 es venerava el sant a la població de Maldà, i vers el 1335 a Castellnou de Seana.³

Des d'un inici, el Palau d'Anglesola queda dins el bisbat de Vic, perquè eren terres que s'enquadrarien dins les possessions del comte de Barcelona, limitades al nord pel comtat d'Urgell (Bellvís, el Poal, Linyola i Ivars d'Urgell són del bisbat de la Seu d'Urgell), a ponent per la conquesta de Lleida (Bell-lloc d'Urgell, Torregrossa, Puiggròs i les Borges Blanques són del bisbat de Lleida), i pel sud pel desenvolupament de la seu metropolitana (Arbeca, Belianes i Sant Martí de Maldà són del bisbat de Tarragona). El 1592 es crea el bisbat de Solsona, i tot un seguit de poblacions dels bisbats de Vic i d'Urgell, el Palau d'Anglesola inclòs, entren a formar part de la nova diòcesi.

La petita església romànica del segle XII, amb alguns afegits puntuals posteriors, seria el temple descrit en un inventari de l'any 1592 (doc. 2). Segons aquesta informació, l'església era d'una sola nau amb quatre petites capelles laterals. El retaule major estava dedicat a sant Joan Baptista, i les quatre capelles: a Jesucrist (Sant Crist), a sant Jordi, a sant Sebastià i, l'última, a sant Blai (que mantenia un prevere beneficiat conjuntament amb el culte de la Mare de Déu). Cap a la fi del segle XVII es documenta la construcció de noves capelles i nous retaules per a la vella església, un conjunt d'obres artístiques que manifesten la vitalitat econòmica i social del Palau d'Anglesola en aquella època. No sabem quines foren les motivacions per portar a terme les obres, tot i que una consuetat parròquial datada el 1694 fa referència a peces perdudes «en esta guerra»; potser es remet a la guerra dels Segadors (1640-1652), o, davant la distància temporal, podria fer referència a les guerres contra França de la fi del segle XVII (1683-1684 i 1689-1697) o a les revoltes de la ruralia catalana contra els allotjaments militars (1687-1688 i 1689-1690).⁴

El 23 de març de 1674 se signà el contracte entre els paers del Palau i Robert Calbet, mestre de cases francès, perquè aquest últim fes una nova capella del Sant Crist (doc. 4). Calbet s'obligava a fer una construcció de la mateixa alçada que la teulada de l'església vella, tota arrebossada

3. BACH, A.: «Sant Blai de Castellnou de Seana...», pàg. 27-41; YEGUAS, J.: «Miniatures gòtiques a Castellnou de Seana...», pàgs. 249-262.

4. ADS, Fons parroquial del Palau d'Anglesola, *Consuetat* (1694-1778), sense foliar.

de guix per dins, amb una clau a la volta, una línia de cornisa, una nova porta d'entrada amb arcada de pedra i un paviment de pedra pel nou espai. Per aquesta feina, els paers li prometen 40 lliures barcelonines, pagadores 20 per festa de Pentecosta, i les altres 20 per la festivitat de la Mare de Déu d'agost. A més, els paers ofereixen al mestre de cases tota la mà d'obra necessària, així com diferents materials (guix, calç, argamassa i fusta). Calbet acorda que començarà l'obra a mig mes d'abril pel preu estipulat, tot i que avisa que si cal anar a trencar pedra a la pedrera hi anirà amb dos companys seus, i cobrarà 16 sous per jornada.

El 25 d'octubre de 1693 es capitulà el daurat del retaule de la capella del Sant Crist i el retaule major entre els paers del Palau d'Anglesola i Joan Pau Ferrer, daurador de Reus (vegeu doc. 6). No sabem si es tractaria de retaules nous o, simplement, era qüestió de passar una capa de daurat als retaules antics. En aquest instrument notarial també ens assabentem que hi havia altres retaules a l'església: el de sant Jordi (sabem de la seva capella en el segle XVI), el de sant Antoni i el del Roser (advocació que té molta fortuna a partir del segle XVII), ja que Ferrer també es compromet a daurar les arcades de les diferents capelles. Els paers fan gala de gent rural malfiada: recalquen a Ferrer que els retaules havien de ser coberts amb or doble sense deixar cap part de la superfície sense daurar, per això cada pany d'or havia de tocar amb el següent. També havia de platejar dos canelobres de l'altar del Sant Crist, i set de l'altar major, i cobrir amb or i corall sis peus gerros de flors. Segons les indicacions del contracte, el retaule del Sant Crist constava de fornícules laterals i superiors, les quals envoltaven la figura central de Jesucrist, la qual s'havia d'encarnar, daurar la corona d'espines i el drap de la puresa, i tenyir de verd la creu. Pel que fa al retaule major, sabem que hi havia un sagrari, una imatge de Jesucrist, i una de santa Agnès a la qual s'havia de fer una mà nova. Les obres de l'altar del Sant Crist havien d'estar enllestides a l'inici de febrer (sant Blai) de 1694, pel preu de 26 «dobles» d'or, que corresponien a 50 lliures barcelonines; i les de l'altar major el dia de Nadal del mateix 1694, pel preu de 517 lliures barcelonines, pagadores 50 lliures a l'inici de l'obra, 50 lliures posada la primera bastida (acabats els baixos), 100 lliures posada la segona bastida (acabat el primer pis), i la resta a l'acabament. Ferrer es compromet a viure en una casa de la població fins que acabi tota la feina, en la qual, en la part del retaule major, seria

ajudat pel daurador barceloní Onofre Boet. Boet portava a terme el daurat del retaule del Roser a l'església parroquial de Mollerussa des del 14 de juliol de 1693. Les obres degueren anar de pressa, ja que el 9 de juliol de 1694 es cancel·la el contracte, mig any abans del termini (doc. 8).

El 12 de març de 1692 els paers del Palau d'Anglesola capitulen amb Francesc Grau, escultor de Manresa, l'execució d'un retaule per a la capella de sant Francesc Xavier dins l'església parroquial de la població (doc. 5). Segons el contracte, Francesc Grau féu una «trassa» o projecte de l'obra, la qual fou modificada parcialment pel client. És a dir, hi ha dues possibles descripcions del retaule: la que va projectar Francesc Grau, o tal com es va realitzar. El conjunt acabat constava de pedestal i d'un parell de pisos d'alçada, per tres cossos d'amplada. El pedestal havia de tenir l'alçada aproximada d'una persona. Entre el pedestal i el primer pis hi trobaríem a la part central uns graons (la credença), on estava situat el sagrari. En el primer pis, des d'una fornícula central, la imatge del sant titular de la capella, sant Francesc Xavier amb un crucifix a la mà; segurament, seria la figura més gran i presidiria el retaule. Al seu costat, a dreta i esquerra, hi anirien dues fornícules més, per a emplaçar-hi les figures de sant Josep i de santa Cecília, respectivament. El segon pis tindria una estructura similar al primer, amb les tres fornícules, la del mig havia de ser per a santa Teresa, la de la dreta per a sant Blai i la de l'esquerra per a santa Llúcia. Unes polseres amb àngels emmarcaven el retaule. L'obra concebuda per Francesc Grau hauria estat sensiblement diferent i, segurament, més cara i espectacular. El sagrari estaria una mica més elevat, ja en el primer pis, i estaria acompanyat per «Sant Pere y Sant Pau» a les vores. En el primer i segon pis hi havia projectades unes «historias», o sigui, uns relleus explicatius (segurament quatre) amb l'hagiografia de sant Francesc Xavier en el lloc de les imatges laterals. Francesc Grau es va comprometre a acabar el retaule abans de l'1 de setembre de 1693, és a dir, a fer l'obra en el temps de 17 mesos i mig. La feina que comportava l'obra no era excessiva, però segurament va tirar llarg perquè deuria tenir altres comandes per complir. Potser per això, i per no impacientar el client, va estipular que faria el retaule a Manresa, des d'on un cop acabat el faria portar i instal·lar a l'església de la vila. El preu de l'obra va estipular-se en 250 lliures barcelonines, que li van prometre pagar de la següent manera: 110 lliures a la meitat de l'obra,

que no hi havia dubte que havia de ser per sant Marc (25 d'abril) de 1693, i la resta quan l'obra estigués posada al seu lloc.

Francesc Grau (1638-1693), juntament amb el seu pare Joan Grau I, fou un dels escultors més representatius de l'art català del segle XVII. La tasca artística de la família Grau es va iniciar a Manresa i a la comarca del Bages, però els va donar a conèixer arreu de tot Catalunya.⁵ La seva presència al Palau d'Anglesola, una petita població de la plana d'Urgell allunyada de les seves zones de treball habitual, executant una obra modesta, és un misteri. Una possible raó es formula gràcies a l'arquitecte fra Josep de la Concepció, amb qui sovint Francesc Grau formava companyia artística de fet, i que el 1672 treballava a l'església parroquial de Tàrrrega i, en data indeterminada, al convent carmelita de Balaguer. O potser pretenia donar feina poc compromesa al seu fill Joan Grau II (circa 1662 - doc. 1720). En tot cas, Francesc Grau va morir 3 d'abril de 1693, i va deixar l'obra del Palau a mig fer. Francesc Grau va llegar els seus béns al seu fill Joan Grau II, així com les seves responsabilitats laborals. D'aquesta manera, el 31 de març de 1694 Joan Grau II es comprometia a acabar el retaule de sant Francesc Xavier segons els pactes i les condicions que va signar el seu pare (doc. 7). Pel mateix instrument, sabem que Francesc Grau havia cobrat 50 lliures abans de morir. Joan Grau II volia acabar el retaule per la Pasqua de Resurrecció de l'any 1695, amb la promesa de tenir enllestida l'estructura el dia de sant Blai (3 de febrer) del referit 1695. Finalment, la cancel·lació del contracte es va dur a terme el 6 de setembre de 1698; apareix com a testimoni un fuster de Castellserà, Pere Joan Viader (doc. 9). Segurament, l'acabament es va produir tres anys després de la data acordada perquè les previsions de Joan Grau II van topar amb la gran quantitat d'encàrrecs del seu pare que havia d'afrontar. A títol de curiositat, el 1702 Joan Grau II signava, juntament amb l'escultor Francesc Pardines, una àpoca per les feines del retaule major de Tèrmens, avui desaparegut; fet interessant perquè Tèrmens és una vila propera al Palau d'Anglesola, i perquè Tèrmens i el Palau d'Anglesola al segle XVII eren poblacions que pertanyien a l'orde militar santjoanista (fig. 3).⁶

5. BOSCH BALLBONA, J.: *Els tallers d'escultura al Bages...*, pàgs. 57-77.

6. *Ibid.*, pàg. 77 i nota 305.

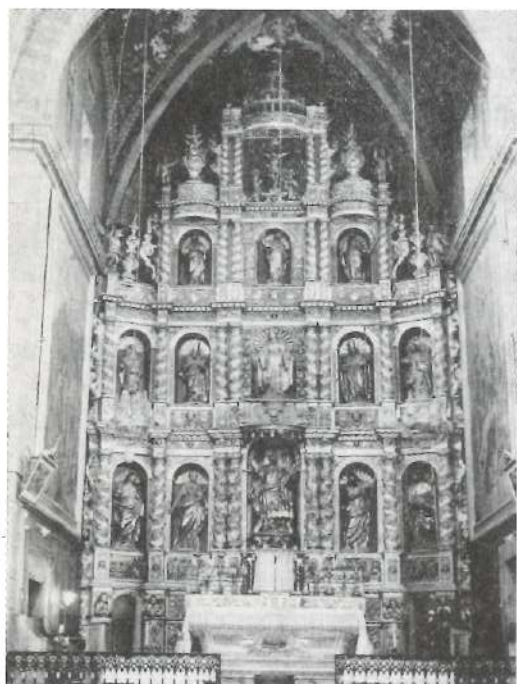

Fig. 3. Retaule major de l'església parroquial de Catllà de Conflent, de l'escultor Jaume Pardines (pare de Francesc Pardines), obra que seria similar al retaule del Palau d'Anglesola. (Foto: arxiu Yvan Marquié.)

Segons un inventari d'objectes litúrgics de la parròquia, elaborat l'1 de maig del 1667 (doc. 3), sabem que l'església tenia 8 retaules, ja que s'esmenta l'existència de 8 frontals pels altars del Roser, de sant Jordi, del Sant Crist i altres 5 indeterminats (un dels quals hauria de ser el major). El 1778 una consuetat parroquial afirma que el temple s'havia engrandit: «de las nou capellas de la iglesia solas tres, que son la de St. Blas, la de las animas y la de St. Isidro tenen patró particular... en la de St. Isidro y ha sepultura».⁷ En resum, la documentació dóna a conèixer l'existència d'una sèrie de retaules que, per desgràcia, avui no es conserven. Segurament, part d'aquest mobiliari s'hauria aprofitat a la nova església, ja que el contracte signat el 1798 per Francesc Albareda diu que s'havien de posar les tarimes dels altars «del mateix modo que vuy se

7. ADS, Fons parroquial del Palau d'Anglesola, *Consuetat* (1694-1778).

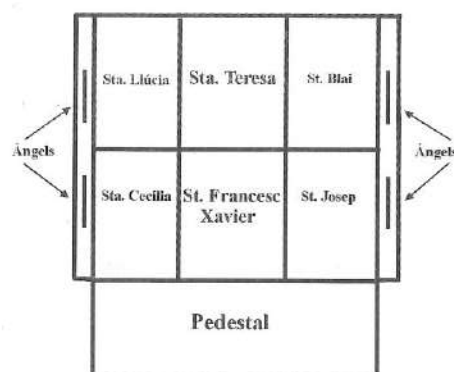

Fig. 3b. Esquema del retaule de sant Francesc Xavier, que a partir de 1698 estava a l'església del Palau d'Anglesola. (elaborat per J. Yeguas.)

Fig. 4. Pica baptismal del segle XVII, procedent de l'església vella del Palau d'Anglesola. (Foto: I. Puig.)

encontran». En tot cas, els fets antireligiosos produïts el juliol de 1936 els hauria eliminat definitivament. Però el patrimoni pot ser alienat d'altres formes, com la venda, aquest és el cas d'un retaule que fou venut pel rector de la parròquia a l'any 1904, amb el consentiment del bisbe de Solsona, l'inclit Joan Baptista Benlloch i Vivó, i el nunci (doc. 27). Actualment, l'església només conserva una modesta pica d'aigua, datable cap al segle XVII (fig. 4). Es tracta d'un recipient circular sustentat sobre una columna baixa i ampla. El fris superior, amb la decoració d'una sanefa, és obra de la segona meitat del segle XX. El recipient té una superfície estriada en forma de gallons, enmig de la qual hi ha un parell de nens que sustenten un escut heràldic.

Gràcies a l'inventari de 1667 (doc. 3), podem conèixer la relació d'objectes que hi havia a l'església vella. Pel que fa a l'orfebreria, hi havia peces en plata: 1 creu gran, 1 custòdia, 1 reliquiari de la Veracreu, 1 reliquiari de sant Blai, 1 imatge de la Mare de Déu (de mig cos), 3 vasos pels sants olis, 2 calzes, 2 patenes, 2 capsos per les hòsties

consagrades, encensers, 1 portapau, 1 capsa dels sants olis i 1 cullera per batejar; peces en bronze, com els canelobres; peces en coure, com 1 conca per les fonts baptismals; peces en llautó: 2 portapaus, canelobres, 1 bacina i 1 creu per enterrar els infants; 4 bacines, 1 llanterna i 1 campaneta en material no especificat; i joies: 5 pels altars (2 al major, 1 al del Roser, 1 al de Sant Jordi i 1 al del Sant Crist). També trobem roba: 45 estovalles (més un munt de llistades i altres de tela), 9 tovalloles (de rodones i de llargues), 18 sobrepellissos (o roquets), 8 frontals pels altars, 7 casulles, 7 amits, 7 corretjes (o cinyells), 6 cortines pels altars, 5 albes, 5 eixugamans, 3 terns complets (amb casulla, dalmàtica, estoies, maniples, frontal, gremial i capa pluvial), 3 tovalles, 2 tàlems, 2 capes pluvials, 2 banderes, corporals, draps per cobrir els calzes (o cobrecalzes), drap per cobrir la taula (o cobretaula), sudari (o mortalla), pendó, capa, túnica (o porpra), i un vestit brodat amb el Nen Jesús. Els tipus de tela eren: cotó (blanc), domàs (blanc, carmesí, verd i vermell), setí (blanc i verd), tafetà (blau, negre, verd i camosat —color de poma camosa—), vellut (carmesí i verd), malla (blanca), xamellot (cendra i negre, també dit camellot —teixit tosc fet amb llana i pèl de camell o cabra—), bri (teixit de lli o cànem sense estopa), i filempua (teixit de tela clara i prima brodat amb fil o seda). Finalment, s'esmenten llibres: 3 missals, 3 ordinaris i 1 llibre de cor.

L'inventari de 1667 només fa referència a un parell de relíquies, un fragment de la Veracreu (un tros de fusta de la creu en què fou crucificat Jesucrist), i una de sant Blai. Amb el pas dels anys, la parròquia va disposar d'altres relíquies. Segons testimoni del rector Ramon Foix, el 1946 hi havia un reliquiari amb 7 relíquies (pell o roba de sant Josep, de sant Joan Baptista, de sant Blai, de sant Antoni de Pàdua, de sant Roc, de sant Ramon —quin?— i de santa Teresa de Jesús), una Veracreu (fig. 5) (autenticada a Roma el 15 d'octubre de 1843 pel cardenal Constantino Patrizi), i dos bocins més de la Veracreu que es trobaven a l'arxiu parroquial (autenticats a Roma el 1841 per José María Castellani, bisbe de Porfíria —actual Haifa, Israel—, i el 1844 per l'esmentat cardenal Patrizi).⁸

8. ADS, Fons parroquial del Palau d'Anglesola, N: Correspondència, núm. 27.

Fig. 5. Veracreu de la parròquia del Palau d'Anglesola, obra del segle XIX, amb un peu d'època anterior. (Foto: I. Puig.)

Pel que fa als objectes litúrgics que hi havia a l'església vella, alguns foren aprofitats, però la majoria foren adquirits durant tot el segle XIX i el XX. Si volem saber, aproximadament, quin era l'aixovar de la parròquia abans dels fets antireligiosos de 1936, podem atansar-nos-hi a través d'un inventari elaborat el 1914 (doc. 28), i una relació d'objectes desapareguts en la guerra civil (doc. 30). Pel que fa a l'ofebreria, hi havia obres en plata: una creu en mal estat de conservació anomenada «gòtica» o «de estilo gòtico» (peça esmentada en l'inventari de 1667), 1 safata amb la imatge de la Mare de Déu, 2 calzes (1 amb peana de metall), 2 portapaus, 2 vasos, 3 amforetes, i 3 vasets pels sants olis; obres en plata daurada: 1 custòdia, 1 copó, i 1 calze; obres en metall: 1 copó, 1 encenser amb la seva naveta, 1 calderí amb hisop (o salpasser), 1 palmatòria i 4 canelobres; i obres amb cor de fusta: 6 canelobres platejats, i 10 canelobres daurats. Roba de capellà: 1 ombrel·la, 3 cingols, 4 draps per les espatlles, 6 dalmàtiques, 9 «amitos», 10 capes, 10 albes, 10 corporals, 12 roquets (o sobrepellissos), i 13 casulles; i altres peces de roba: 4 estovalles, 10 tovalloles i 25 purificadors. Mobiliari: 1 reclinadori, i 3 taules petites. Llibres: 1 ritual, 1 epítom, 3 missals i 3 quaderns de difunts. I peces d'escultura: imatges del Nen Jesús i de la Mare de Déu del Roser per fer processons, imatge de l'Assumpció en un tabernacle (se'n conserva la fotografia a Madrid), imatge de la Mare de Déu del Popo, i l'altar del Santíssim Sagrament.

EL NOU TEMPLE PARROQUIAL

LA CONSTRUCCIÓ DE L'ESGLÉSIA (1798-1807)

A la segona meitat del segle XVIII es va consolidar a Catalunya un important augment demogràfic, com a resultat del creixement econòmic que va impulsar l'agricultura, amb un increment de producció i més extensió de terres cultivades. Aquest nou panorama va evidenciar un problema d'espai als temples parroquials. Moltes de les velles esglésies eren de morfologia romànica, i no eren adequades per a la vida litúrgica del moment, ja sigui perquè eren petites (i, contínuament, s'havien de foradar les parets per fer ampliacions puntuals amb noves capelles), perquè estaven en mal estat de conservació, o perquè s'havia d'emular els pobles veïns que havien estat capaços de fer un nou temple parroquial. En el cas de la majoria d'esglésies construïdes al llarg del segle XVIII, els veïns demanen que el nou temple estigui claustrejat, és a dir, que sigui construït amb gran quantitat de columnes que permetin el pas entre les capelles i les naus laterals, per realitzar les seves processons interiors en cas de mal temps. En resum, moltes poblacions decideixen alçar un nou temple, fins al punt de convertir l'arquitectura del segle XVIII en un dels grans períodes constructius de la història de l'art català. El cas del Palau d'Anglesola no fou diferent (fig. 6).

D'aquesta manera, el 13 de juliol de 1760 es produeix una reunió entre el rector, el batlle, els regidors i els caps de casa del poble, en la qual es decideix iniciar una campanya de donacions destinada a poder arreglar l'església o a edificar-la de nou. Es tractava d'una iniciativa que arreglava diners de les aportacions col·lectives del treball en agricul-

Fig. 6. Església del Palau d'Anglesola l'any 1922. (Foto: Joan Salvany, Biblioteca de Catalunya.)

tura i ramaderia, però la proposta va estar alguns anys aturada, i hi havia dificultats per tirar-la endavant sense un compromís més ferm (doc. 10).

No obstant això, el 5 de desembre de 1764, al Palau d'Anglesola, en acte de visita el bisbe de Solsona va manifestar que era necessari reparar algunes goteres que hi havia a la volta principal de l'església, «para evitar en dita boveda noi caiga agua». El 19 de novembre de 1768, en una altra visita, va declarar haver trobat moltes «goteras en la iglesia respecte de estar tant destruhida la teulada, de manera que se va derruhint tot lo cor

de la iglesia, com és públich, y notori, de que se segueix infalliblement la total destrucció de robas, altars, y parets, tement, com se veu lo perill de caurer la arcada del cor, y algunes parets». En una visita de 1781, Joan Soler, prevere i degà de Tàrraga, adverteix «que la teulada sobre lo chor de la Iglesia està arruïnada, y no se ha cuidat de compondrarse no obstant se mana que dins lo peremptori plaso de sis mesos comptadors des del dia de la publicació de aquest nostre mandato, se componguia be, y decentment, y no executarse com haqui se ordena, quedia passat dit termini suspes lo chor, pera poderse ene ell fer funció alguna ecclesiastica, manant al Rector, que no tolleria la inobservancia de aquesta orde baix la pena de 10 ll. aplicadoras a obs de la obra de la Iglesia».¹ Encara, el 5 de juliol de 1796 fra Pere Nolasco, exgeneral de l'orde de la Mercè, va visitar l'església del Palau i la va trobar en un estat «deplorable», amb el cor i la volta derruïts, i la resta del temple esquerdat i en «grave perill imminent» (doc. 11).

Al cap d'uns anys, el poble reconegué que el temple no estava en condicions per fer-hi missa, i calia fer-ne un de nou. Així, el 5 d'agost de 1798 es va signar un acord entre tots els caps de casa del Palau en què s'autoimposaven una taxa o contribució comunitària per realitzar la nova església, ja que la vella era «improporcionada, incapas, insubsistent, e indecent per la celebració de tant alts misteris». En concret, havien de pagar el dret del vint-i-quatrè en el terme del Palau, i el dret del quaranta-vuitè en els termes de la Novella, l'Escarabat, Sarcènit i Gatén; o sigui, entregar una part de la collita de cada vint-i-quatre (4,16%), o una part de cada quaranta-vuit (2,08%) (doc. 12).

Segons l'esmentat acord del 5 d'agost de 1798, no estava gaire clar el que s'havia de fer, i reconeixen que sempre que han intentat solucionar la construcció del nou temple, sempre hi ha hagut «dificultats, controversias y disturbis, sempre los han experimentat dits particulars, vehins y habitants, per qual motiu si alguna vegada han acordat sobre est importantíssim assumpto, y firmat escripturas privadas o autènticas, luego se han sucitat novas dificultats y contradiccions, y se han frustat las esperansas de conseguir tan sant y desitjats fi». Una situació comprensi-

1. Visites que es troben a l'ADS, Fons del Palau d'Anglesola. H. Visita Pastoral i docs. Episcopals, núm. 18.

ble si tenim en compte que una nova església suposava un dispendi important dels recursos econòmics, per això van tardar gairebé quaranta anys a acordar la nova edificació.

Es parla de construir una església nova més gran i magnífica, però al mateix temps es diu que s'havien de deixar les parets exteriors del temple perquè eren bones, i només s'havia d'obrar l'interior, la façana i el campanar. Dies més tard, el 14 d'agost de 1798 es firma un contracte entre els representants del Palau d'Anglesola i Francesc Albareda, mestre de cases d'Os de Balaguer, en què aquest últim es comprometia a edificar l'església parroquial de Sant Joan Baptista de bell nou (doc. 13). Els pactes signats posen molt èmfasi en la façana, el campanar i les parets exteriors, però havia de fer tota la resta: les capelles interiors, les sagristies, les arcades, els pilars, les voltes, el cor arquitectònic, la teulada, el paviment, les piques d'aigua, l'enguixat i les diferents portes de fusta.

Primer s'esmenta l'obligació de fer el campanar sobre uns fonaments de 12 pams de profunditat (2,33 m) o fins que es trobés terreny ferm, compostos per maçoneria o paredat. El gruix de les parets del campanar havia de ser de 7 pams (1,36 m). El campanar tindria un sòcol de 2,5 pams (0,48 m), una amplada de 27 pams (5,25 m) i una alçada fins a la teulada de la nau central. Es fa referència a una planta vuitavada des d'un principi, però això no havia d'afectar la façana. És a dir, la idea inicial era fer un campanar diferent que el que s'acabaria realitzant. De tota manera, Albareda es comprometia a col·locar un rellotge i unes campanes. A part d'això, també s'havia de fer tres portades en pedra: una a la part exterior, de 9 per 4 pams (1,75 × 0,77 m); una a l'interior de l'església per pujar al campanar, i una darrera a nivell del cor arquitectònic, les dues de 10 per 5,5 pams (1,94 × 1,06 m). Els graons de l'escala del campanar havien de ser de pedra, de 5 pams fins al cor (0,97 m), i de 4,5 pams del cor en amunt (0,87 m).

La façana s'havia d'alçar sobre els fonaments de l'església vella, amb unes parets de 3,5 pams de gruix (0,68 m), i un sòcol de 2,5 pams (com el del campanar, 0,48 m). Al mig es faria una portalada, una obertura de forma esfèrica de 25 per 12,5 pams (4,86 × 2,43 m), flanquejada per quatre columnes amb els seus respectius pedestals i arquitrans; a sobre, una fornícula (esmentada com una capelleta) de 10 per 5 pams (1,94 × 0,97 m), on s'havia d'emplaçar una figura de pedra del sant

Fig. 7. Portada de l'església del Palau d'Anglesola abans de 1936, amb la imatge de sant Joan Baptista. (Foto: arxiu Francesc Farnell i Teixidó.)

titular del temple, sant Joan Baptista. Damunt de la fornícula s'havia de fer un òcul de 6 pams de diàmetre (1,16 m), amb una motllura que seguís la decoració de la portada; l'òcul s'havia de tapar amb una vidriera i un reixat de filferro. Com a coronament, es volia executar una cornisa de 1,5 pams (0,29 m), seguint la forma de l'església d'Ivars d'Urgell (datada epigràficament l'any 1786), acabat amb una creu al capdamunt; un disseny molt simple, de caràcter simbòlic, que, finalment, no es va dur a terme (fig. 7).

A l'interior del temple s'hi havia de fer el cor arquitectònic, de 28 pams d'alçada (5,44 m), sota el qual anirien dues capelles bessones a la part dreta, i la pica baptismal a la part esquerra. El presbiteri havia de ser de la mateixa mida que era en l'antiga església. L'espai existent entre el cor i el presbiteri s'hauria de distribuir per encabir-hi sis capelles, tres per banda, per les quals faria els pilars necessaris de 4,5 pams de gruix (0,87 m). Els pilars s'havien de situar sobre els fonaments dels suports de la vella església, i si en algun cas no podia ser així, es farien nous fonaments. En el pilar més proper al presbiteri se situaria la trona, que seria una peça de pedra, amb barana i escales, i un tornaveu (altaveu de l'època). Les sis capelles laterals havien de tenir l'alçada de la «porció dobla», la nau central havia de ser 10 pams superior (1,94 m) a aquesta mida. El presbiteri aniria cobert amb una volta en forma de petxina, amb dues voltes auxiliars. Les naus anirien cobertes amb voltes de llunetes, amb finestres de 6 × 4 pams (1,16 × 0,77 m) tapades amb vidres i un reixat de filferro. Les arcades havien de ser de 2 pams de gruix (0,38 m), les tres quartes parts en pedra i acabades amb maons. La sagristia de l'església vella s'havia de conservar, i, de forma simètrica, s'havia de fer una altra sagristia a la paret esquerra. A les parets de les sagristies que donaven a les naus laterals, elaborades amb un envà d'un parell de gruixos de rajola, s'hi havien de fer unes arcades per col·locar-hi retaules. També calia fer les portes de les sagristies, de 10 × 5'5 pams (1,94 × 1,06 m).

Les parets de l'església es farien en pedra i argamassa, de 15 pams (2,91 m) d'alçada, a partir d'allí es faria de tàpia. El terra es pavimentaria amb les lloses de pedra de l'església vella, simplement s'havien d'arrencar i picar. I per a la teulada es faria un pilar de pedra de 4 pams (0,77 m) en la paret de fons de l'església, pilar que serviria per posar-hi la fusta: bigues «vintiquatrenas» i sobre el cor «trentenas» (de 24 i 30 pams?, que

serien 4,66 i 5,83 m), separades l'una de l'altra per un espai de 5 pams (0,97 m). S'aprofitarien les teules de l'església vella, i la resta es comprarien. També s'havia d'enguixar l'interior del temple, i fer les portes de fusta (la de l'entrada principal i les del campanar, agafant com a model les de l'església dels Arcs). Finalment, Albareda havia d'executar un parell de piques per a l'aigua beneita, les quals havien de tenir forma de petxina.

Pel que fa al material, s'havia de fer la façana, el campanar i els pilars interiors amb pedra d'Arbeca, i s'havia d'aprofitar la pedra dels murs de l'església vella, així com la pedra del pou de gel del Palau. Al marge de la documentació, la tradició oral de la població diu que en la construcció de l'església parroquial es va utilitzar pedra de l'Hospitalet.² O sigui, l'antic monestir premonstratenc de Sant Nicolau, documentat des de 1079 (carta de provisió de preveres del bisbat de Vic) i des de 1220 en funcions d'hospital de pobres (fundació de Guillem d'Anglesola i la seva muller Sibília).³ Cap a la fi del segle XVIII, l'església i les dependències del monestir serviren de pedrera per a la construcció dels pobles veïns, de manera que no n'ha deixat cap testimoni material, només el nom d'una partida del terme del Palau (l'Hospitalet).⁴ Curiosament, part de la pedra de l'Hospitalet també era reutilitzada, ja que el 1452 el bisbe de Vic atorga permís al senyor de Bellpuig, Ramon II de Cardona i Anglesola, per reparar l'església de Sant Nicolau amb les pedres de l'enrunada església dels Albercs.⁵

Les despeses de desmuntatge anirien a càrrec de l'empresari, i també la compra de maons, calç, guix, fusta i tot allò que fos necessari per a l'obra. Les despeses pel transport de tot el material, menys de l'aigua, aniria a càrrec del poble del Palau, que es comprometia a portar-lo a peu d'obra amb carruatges o altres aparells, a no ser que s'haguessin de

2. Segons el testimoni oral de Roser Sobrevals i Castillo, de Cal Celestino (nascuda el febrer de 1912), la qual ho havia sentit a dir del seu avi Silvestre, al qual, a la vegada, li ho havia dit el seu pare.

3. BACH, A.: «Antics poblats i masies...», pàg. 156.

4. Només resten uns pous que es troben en el curs d'una veta d'aigua natural, situats uns 300 metres a l'est de la carretera entre Palau i Fondarella, concretament en un trencall a 700 metres de l'autovia. En aquest lloc, l'avi de Roser Sobrevals (vegeu la nota superior) es va trobar un petit crucifix, obra de la segona meitat del segle XVIII restaurada per Joan Robles.

5. BACH, A.: «Antics poblats i masies...», pàg. 157.

desplaçar més de cinc hores lluny. No obstant això, con veurem més endavant, aquest sistema finalment no va funcionar.

Albareda s'obliga a construir l'església en el termini de cinc anys, que començaven a comptar a partir de la data de firma del contracte. A canvi, els representants del Palau li prometen 800 lliures barcelonines d'entrada, pagadores pel dia de sant Miquel (29 de setembre de 1798), diners que s'havien d'invertir en les despeses de material i altres derivades de l'obra de l'església. A part d'això, Albareda cobraria durant vuit anys el dret de fruits (cereals i vinya) que pagaven delme, en concret un vint-i-quatrè del terme del Palau d'Anglesola, i un quaranta-vuitè dels termes de la Novella, l'Escarabat, Sarcènit i Gatén; el termini començaria a comptar per la vinya en la present collita de 1798 (i s'acabaria el 1806), i pels cereals en la pròxima de 1799 (i s'acabaria el 1807). El gra l'hauria d'anar a plegar ell mateix, en canvi, els representants s'obliguen a portar-li el raïm al cup del Palau que vulgués.

No feia ni un any que havien signat la construcció de la nova església amb Francesc Albareda, quan els veïns del Palau decidiren la realització d'un nou frontispici i la completa conclusió del campanar, segons un nou projecte. Per a l'execució d'aquesta nova obra eren necessàries 4.000 lliures. Per resoldre el pagament d'aquesta quantitat el 28 de maig de 1799 els caps de casa del Palau ampliaren amb un nou dret de vint-i-quatrè i de quaranta-vuitè sobre les mateixes terres abans citades, que començaria a partir de la collita de 1807, quan concloïa el primer dret, i que duraria fins que quedessin pagades les 4.000 lliures (doc. 14). Aquestes obres deurien estar enllestides en dos anys, és a dir, cap a la fi del mes de maig de 1801, però l'epigrafia de la façana —1802— confirmaria l'endarreriment de les obres. A més, ampliaven en un any l'entrega del nou temple parroquial, que va passar a ser de cinc anys, a partir del primer contracte de 1798, a sis anys; és a dir, cap al mes d'agost de 1804 (doc. 15).

Les obres del nou temple s'anaven endarrerint, i per aquesta raó sembla que al començament de l'any 1800 Felip Albareda, mestre de cases del Palau d'Anglesola, i Francisco Florensa, també mestre de Bellpuig, s'oferiren a Francesc Albareda per treballar en dita obra («li haian ofert treballar part de la obra a que ha excedit per la major prontitud de ser feta aquella»). De fet, el 26 de febrer del mateix any foren contractats

Felip i Francisco, no a «preu fet», sinó a tant per treball realitzat. És a dir, per cada pam lineal de pedra treballada, rebrien 6 sous; per cada pam de pedra llisa, 2 sous; per 3 canes de pedra picada, 3 lliures; per la fabricació de totes les parets de tres pams de gruix, 1 lliura i 12 sous la cana; les parets dels fonaments, 1 lliura i 1 sou la cana.⁶ També devien construir totes les pilastres, per 4 sous i 6 diners el pam d'alçada; i totes les tàpies, de tres pams de gruix, quatre d'alçada i vuit de llargada, a 18 sous per tapiada. Rebrien a peu d'obra tots els materials a excepció de l'aigua, les sogues i les fustes. Francesc Albareda promet donar-los treball fins que quedi conclosa la fàbrica i pagar-los de cent en cent lliures, conforme les guanyessin (doc. 16).

Poc temps després, el 4 de març de 1800, els caps de casa de la vila demanen a Francesc Albareda que accepti el canvi de condicions de l'última contracta (construcció d'un frontispici nou i acabament del campanar). En concret, volen deixar de portar els materials a peu d'obra, una «relacsació, y nos desobligara per lo respectiu a lo que estan obligats en aportar los materials per la nova iglesia fahedora», a canvi de donar-los unes 3.500 lliures. Diners que s'aconseguirien ampliant el dret de vint-i-quatrè i quaranta-vuitè imposats el 28 de maig de 1799 (vegeu el doc. 14), acordant pagar a Francesc Albareda 7.500 lliures, en lloc de 4.000 (doc. 17). El 13 de març de 1800, Francesc va acceptar el relaxament de l'obligació que tenien els habitants del Palau de portar el material al nou edifici. El mateix dia, Francesc va arrendar a Ramon Segala, pagès de Sant Domí (la Segarra), la facultat de cobrar els diners de l'esmentat dret de vint-i-quatrè i quaranta-vuitè.⁷

Els esforços de Francesc Albareda per avançar l'obra de l'església, buscant altres mestres, sembla que no donà els resultats desitjats, ja que tingueren algunes dificultats en els treballs, sobretot de finançament. No obstant això, el 6 d'abril de 1804 els veïns del Palau van ampliar o modificar el contracte signat el 14 d'agost de 1798. En aquest document es recorda que Francesc Albareda devia haver acabat el temple el 14

6. La cana és una unitat de mesura que equival a 1,555 metres. També és igual a 8 pams (19,43 cm), o a 6 peus (25,93 cm).

7. AHCC, Fons notarial de Cervera, notari Ignasi Utges, manual 1800, fol. 25v-26v i 24v-25r, respectivament. Segons el document, Segala era procurador seu des del 25 d'octubre de 1798, acta signada davant el notari de Tàrraga Ramon Borràs.

d'agost de 1803, però que no li fou possible «a causa dels infortunis a ells ocorreguts en lo discurs del temps». Així doncs, ja que Albareda es retardaria en l'obra, van aprofitar per «addicionar en la dita obra, per lo major adorno de ella». Francesc devia afegir una mitja taronja o falsa cúpula «en lo paratge més adequat de ella segons reglas de bon arquitecto, adornada de sa competent guarnisa y faixa y perfil junt ab los sants quatre Evangelistas de guix de bona qualitat». També es comprometia a blanquejar tot l'exterior de l'església; a construir «un envà de rajola tabicat y rebossat de guix a dos caras, des de lo peu del campanà fins a la caseta del rellotge inclusive» —de manera que constatem que el campanar, afegit en un contracte el 1799 (doc. 15), ja s'havia fet—; i, finalment, deuria fer «las faixas de color, regulas y corresponents al interior de la propia iglesia, donantli los srs. Comissionats los colors o tints que necessiti», corresponents segurament a les pilastres de la nau central i als arcs de la volta (doc. 18). Tenint en compte la part de la fàbrica que encara restava per fer i els nous afegits, Francesc Albareda deuria tenir acabada l'església el 29 d'agost de 1805, i cas de no ser així, els comissionats es reservaven el dret de «pendre a son cuydado la dita obra fins a sa total conclusió ab total independència del referit Albareda», hipotecant si fóra menester els béns d'Albareda.

Mentrestant, el 15 de març de 1803, els veïns del Palau presentaren una demanda a la Intendència del Principat de Catalunya, en la qual sol·licitaven la col·laboració econòmica dels delmadors del terme del Palau per a la construcció del temple parroquial. El 30 de juny del mateix 1803 la Intendència va respondre favorablement, de manera que aquesta documentació en què es detallava el procés constructiu de l'església fou enviada a Madrid el dia 24 de desembre de 1803 (doc. 22). Els veïns exposen que l'empresari feia cinc anys que percebia els diners de les collites, tenia ja cobrades 5.500 lliures, i encara li'n faltaven unes 14.000 per rebre. L'església només s'havia edificat en una tercera part, però sembla que els treballs estaven aturats, ja que si no continuaven «*verán arruinada la parte de obra ya edificada que indispensablemente se destruirá con la intemperie*». El problema, com hem esmentat, era la manca de diners, i, per això, els veïns del Palau demanaven que tots els terratinents de la parròquia paguessin l'impost, apel·lant raons d'utilitat pública (o interès general). Finalment, el 29 d'octubre de 1804 el Conse-

jo Supremo de Madrid va aprovar la demanda dels veïns del Palau, i va obligar els perceptors de delmes i primícies al pagament d'una tercera part de les seves quotes; si aquests no acceptaven voluntàriament, podien segrestar la part referida, i treure-la a subhasta pública. El 15 de juny de 1805 es comunicava la reial ordre, després que els veïns del Palau facilitessin el nom dels terratinents que havien de pagar: el delmador del terme del Palau d'Anglesola i l'Escarabat era Manuel Desvalls, membre de l'orde de sant Joan de Jerusalem; el del terme de Sarcenit era Joan Antoni Desvalls, marquès de Llupià i del Poal, marquès consort d'Alfarràs, i el del terme de Gatén era el Capítol de la catedral de Lleida (doc. 22). Segons Feliu, el marquès d'Alfarràs no volia pagar la quota, però l'any 1806 el capità general va imposar una concòrdia per la qual el senyor havia de satisfer 3.000 lliures en cinc anys. El 1808 seguia sense pagar, i el poble es va apoderar del delme i el repartí entre els veïns.⁸

A la primeria de 1805 l'obra de l'església encara no s'havia acabat, i recordem que Francesc Albareda la devia tenir acabada el 29 d'agost. Per això, el 19 de gener de 1805 els representants del Palau presentaven un requeriment al mestre d'obres, que per la seva absència fou entregat al seu pare. En ell es recorda que segons una clàusula del contracte signat l'agost de 1798, tenien el dret de fer peritar l'edificació en el moment que vulguessin, per veure si les obres anaven en bona direcció i l'estat de la construcció. La comissió de l'obra del temple designà el mestre Benet Cassanyé per peritar l'església i demanaven a Francesc Albareda que en nomenés un altre per la seva part, per tal que el dia 26 del mateix mes poguessin visurar l'obra (doc. 19).

Tres dies després, el 22 de gener de 1805, responia Albareda, dient-los que l'obra era segura, que ell sabia el que feia perquè ja havia fet sis esglésies, i que aquest acte atemptava contra el seu honor. A més, encara faltava per construir la «*boveda de la nave principal, y la de una capilla, y de las sacristias, como también cubrir el quadro del crucero*», considerant que la visura en aquest moment era «*intempestivo e inoportuno*», i que només servia «*para detener la obra y causar muchos perjubilios al respondiente*». I per si no eren suficients els motius exposats, Albareda no estava d'acord amb el nomenament de Benet Cassanyé com

8. FELIU, G.: *El funcionament del règim senyorial...*, pàg. 152.

a pèrit, «por ser persona poco conocida en el oficio, sin domicilio fixo, y sospechoso del respondiente por motivos particulares, por los quales en su ànimo, debe desconfiar de su jubizio» (doc. 20).

No hi ha cap notícia si finalment Cassanyé va practicar el peritatge desitjat pels comissionats de l'església del Palau, però sembla que no es va dur a terme. No obstant això, mitjançant un document datat el 21 de juny de 1805, sabem que a raó d'un requeriment presentat pels comissionats el 4 de febrer de 1805, on alegaven la falta de solidesa de l'obra, es va realitzar un peritatge per part de Miquel Batiste i Miquel i Joan Baptista Bicardí, arquitectes de Lleida, a la primeria del mes d'abril de 1805. En les conclusions els arquitectes reafirmaren la manca de solidesa de l'església, i els perjudicis que Albareda havia causat al Palau per no atendre els treballs de l'obra. Tot seguit, entre abril i maig, Albareda va respondre, indignat, a la visura practicada, revocant punt per punt tots els defectes que li havien detectat. Alguns d'ells diu que eren voluntaris i maliciosos, fets amb mala fe, altres «absolutamente» arbitraris, de vegades eren només un «amontonamiento de faltillas». Unes apreciacions consignades «sin el debido conocimiento ni juicio», fins i tot diu sobre els pèrits que estaven «ciegos por su pasión» per detectar faltes, i que uns altres «prudentes y desapasionados» no havien dit que l'obra estava falta de solidesa. En definitiva, Albareda acusa la visura de «notoriamente apasionada y calumniosa», per la qual cosa demana que es realitzi una altra anàlisi, amb quatre experts (doc. 21).⁹ La sol·licitud fou acceptada pels comissionats. Mentre es duia a terme, tement Albareda el pitjor, el 21 de juny de 1805 va renunciar a la conclusió de l'església del Palau i a les seves obligacions, i, al mateix temps, renunciava al dret de fruits de les collites que havia signat. El mestre de cases es donava per pagat amb el que havia cobrat fins aleshores, però havia de tornar els materials que els representants del Palau li havien donat per a l'obra, i el material que havia comprat amb el dret de fruits. Els representants del Palau accepten la renúncia, i li prometen 475 lliures, la meitat en el mateix mes de juny, i l'altra meitat el mes d'octubre de 1805 (doc. 23).

A partir d'aquest instant perdem tota referència i notícies sobre la conclusió de l'església i sobre quin mestre es va fer càrrec de les obres.

9. Document incomplet.

És el 27 de gener de 1807 quan Josep Soler, vicari general del bisbat de Solsona, en nom del bisbe, va otorgar permís al rector del Palau d'Anglesola perquè es pogués beneir el nou temple parroquial de la vila (doc. 24). Com succeeix en altres llocs, aquest acte solemne no fou més que l'inici de les celebracions litúrgiques i de la vida parroquial al voltant del nou temple, ja que, com veurem, encara no estava del tot enllestit.

ELS MESTRES DE CASES FRANCESC ALBAREDA

A l'hora d'estudiar la família de mestres de cases de cognom Albareda, els constructors de l'església del Palau d'Anglesola, ens hem trobat que els tres que hem documentat tenen el mateix nom, Francesc, i, a més, dos d'ells són germans. Per diferenciar-los d'una manera més comprensiva els denominarem I, II i III, el primer el pare i els altres els fills. Tots van ser mestres de cases. Com hem dit, i encara que sembli inversemblant, totes les referències documentals localitzades constaten aquesta situació. El més lògic seria pensar que Francesc Albareda II i el III fossin germanastres, de mares diferents; a més a més, la diferència d'edat entre els dos és aproximadament d'uns 25 anys. Nogensmenys, i com hem assenyalat, els arxius no ens han desvetllat l'existència d'una primera dona de Francesc Albareda I que aclariria aquesta situació; de tota manera, el que sí està clar és l'existència de tres mestres de cases amb el mateix nom i cognom, que a continuació intentarem estudiar.

Francesc Albareda I hauria nascut, com a molt tard, entre 1725 i 1730. El seu primer fill, Francesc Albareda II, entre 1750 i 1755, ja que en el mes de maig de 1777 neixia fruit del seu matrimoni amb Teresa Guitart una filla de nom Teresa, que batejaren a la vila d'Os de Balaguer, el dia 27 d'aquest mes.¹⁰ El 27 de febrer de 1773, a la mateixa vila d'Os de Balaguer, fou batejat un fill de Francesc Albareda I i de la seva dona

10. Arxiu Parroquial d'Os de Balaguer (APOB), *Libre dels batejats en la Parròquia de Os. Arxiprestat de Ager desde el año 1777 a 1814*, fol. 1r. «Dia vint, y tres de maig del any mil set cents setanta y set, jo Doctor Francisco Rey Rector de Os, Arxiprestat de Ager, he batejat segons rito, y forma de Nostra Santa mare Yglesia, a Theresa Tecla Maria Albareda, filla legitima, y natural de Francisco, y Theresa Albareda conyuges de Os. Foren padrins Matheu Guitart y Maria Albareda».

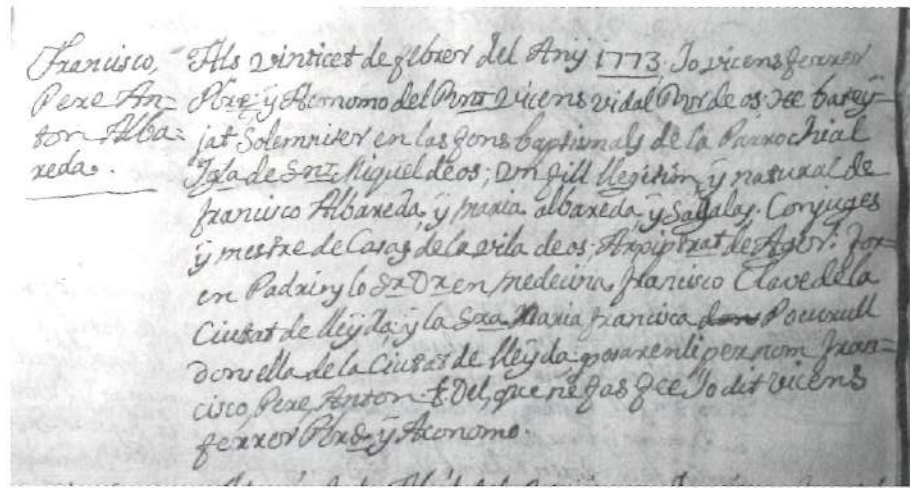

Fig. 8. Partida de bateig de Francesc Albareda i Sagalà, 1773. (Foto: I. Puig.)

Maria Sagalà (fig. 8),¹¹ que també van anomenar Francesc, i és el que coneixem com Francesc Albareda III. Francesc I i Maria van tenir almenys dos fills més. Un d'ells es deia Pere i l'única referència trobada és que va morir quan encara era infant, el 6 de novembre de 1775.¹² L'any següent, el 22 d'octubre de 1776, també a la parròquia d'Os de Balaguer, batejaven Anton Francesc Vicenç (fig. 9).¹³

11. APOB, *Libre dels batejats de la vila de Os essent rector lo rev. Joseph Morell en lo any 1681*, fol. 173r. «Als vinticet de febrer del any 1773. Jo Vicens Ferrer pbre. Y Aconomo del Rvnt. Vicens Vidal rector de Os, he batejat solemniter en les fons baptismals de la Parrochial Iglesia de Sant Miquel de Os, un fill llegitim y natural de Francisco Albareda, y Maria Albareda, y Sagalà, conjugues y mestre de casas de la vila de Os, Arxiprestat de Ager; foren padrins lo Sr. Dr. En medicina Francisco Clave de la ciutat de Lleyda, y la Sra. Maria Francisca Pocerull doncella de la ciutat de Lleyda; posarenli per nom Francisco, Pere, Anton. Del que ne fas fee Jo dit Vicens Ferrer pbre. y Aconomo». En aquest document podem veure com el cognom de la dona d'Albareda es troba rectificat i sembla que finalment es llegeix Sagalà; d'altra banda, en la partida de bateig d'un altre fill que veurem més endavant apareix clarament el cognom Alasa, sense cap rectificació. No obstant això, al contracte de la construcció de l'església de Rocafort de Queralt s'hi llegeix clarament «Francisco Albareda y Sagalà».

12. APOB, *Libre de Morts essent rector lo rev. Joseph Morell en lo any 1681*, fol. 393r. «Dia sis de novembre del any mil set cens setanta sinch morí Pere Albareda, fill llegitim y natural dels conyuges Francisco y Maria Albareda, està enterrat en lo fossar de S. Miquel de Os».

13. APOB, *Libre dels batejats de la vila de Os essent rector lo rev. Joseph Morell en lo any 1681*, fol. 186v. «Als vint y dos de octubre de 1776 lo Dt. Vicens Ferrer pbre. ab expressa llicència

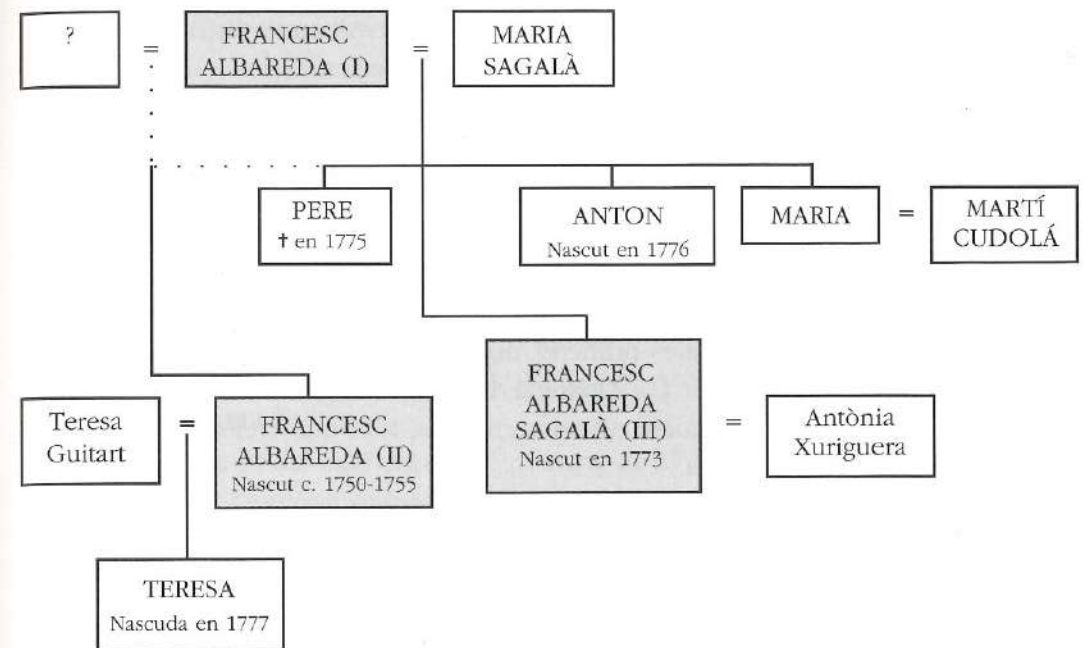

Fig. 9. Genealogia dels Albareda.

L'únic document en què trobem els dos germans junts, Francesc Albareda II i III, és el relatiu als capítols matrimonials d'aquest últim (que va néixer en 1773), que s'havia casat —amb 20 anys d'edat— amb Antonia Xuriguera, filla de Josep i Maria Xuriguera, de la vila de Menàrguens. Estan signats el 21 de desembre de 1793, quan ja s'havia celebrat el casament, on apareix «Francisco Albareda [III] germà del dit Francesch Albareda [III] per lo molt amor fraternal que aporta vers lo dit Francesch son germà [...] encarregat de pagar al seu germà la part o porció restant del creix o augment que el seu pare dotà al dit Francesc, que eran 150 lliures, de les que ja tenia rebudes 118 lliures 10 ss».¹⁴ Per

del Dr. Francisco Rey Rector de la parroquial de Os, ha batejat solemniter en les fons baptismals de las parroquial de Os a Anton Francisco Vicens Alvareda, fill llegitim y natural de Francisco Alvareda mestre de cases, y de Maria Alvareda, y Alasa, foren padrins Anton, y Antonia Guitart tots de la vila de Os Arxiprestat de Ager. Del que fa fee Jo Dr. Francsico Rey Rector de Os».

14. AHCB, Fons notarial de Balaguer, notari Pere Gomar, manual 1793, fol. 252v-254v. Al mateix document es constata que Francesc Albareda III era «mestre de cases de la vila de Manarguens».

tant, hem de creure que en aquesta data Francesc Albareda II, fill gran de Francesc Albareda I, era ja l'hereu a tots els efectes.¹⁵

Si hem dedicat un temps a les relacions o les possibles vinculacions familiars entre els membres de la família Albareda, i especialment entre els tres Francesc Albareda, és per preguntar-nos qui va plantejar i executar realment l'església del Palau d'Anglesola?, Francesc Albareda I, o el seu fill gran, que anomenem II?

Pel que fa a les dades professionals que conservem dels Albareda observarem com en les dues primeres notícies, des de 1782, treballen i contracten junts Albareda I i Albareda II. En les següents dades ens adonem que documentalment no consten junts, tot i que creiem que sí que treballaven en família.

El 8 de maig de l'any 1782, Francesc Albareda I i II, «para socorrer algunas precisas urgencias» van vendre una peça de terra a Antoni Ollé i Pejoan, pagès d'Os de Balaguer, que era propietat d'Albareda II, entregada en dot per Antoni Guitart, el seu sogre.¹⁶

Tres anys després, en 1785, tots dos (Albareda I i Albareda II) contractaren l'obra de l'església parroquial de Sant Andreu d'Ivars d'Urgell, per un total de 2.475 lliures.¹⁷

15. El 30 d'agost de 1802, Martí Cudolà, pagès veí de la vila d'Os de Balaguer, reconeix haver rebut de Francesc Albareda, habitant de la vila del Palau, la quantitat de 420 lliures en «paga y satisfacció de drets paternals y maternals a Maria Cudolà y Albareda, filla de dit Albareda» (GARGANTÉ, M, *op. cit.*: AHCB, Fons notarial de Balaguer, notari Francesc Giró i Cases, manual 1802, fol. 176v-177r.). Per l'any d'aquest document igual podem creure que Maria Albareda és filla del primer dels Albareda (I), com del seu fill gran (II). Recordem que en només set mesos de diferència, els dos, pare i fill, van tenir un fill, el primer, Anton (octubre de 1776), i una filla el segon, Teresa (maig de 1777). Així doncs, Maria podia haver nascut en aquestes dates, i ser filla de qualsevol dels dos. De moment, no tenim més dades per assegurar de qui és filla.

16. AHCB, Fons notarial de Balaguer, notari Bonaventura Sociats (any 1782): «Francisco Albareda padre e hijo, maestros albañiles vezinos de la villa de Os. Para socorrer algunas precisas urgencias que tenemos no hemos hallado otro medio más util, y menos dañoso, que el de la venta con el pacto de retro de la tierra (de redimir y quitar) a Antonio Oller y Pijoan labrador vezino del lugar de Santa Llino [...] una tierra en el término de Os, en la partida llamada vulgarment de Aguila de seis porcas [...] La qual dicha pieza pertenece a mi el dicho Francisco Albareda menor, por haverla dado en dote con el pacto de retro, o de redimir y quitar Antonio Guitart a Theresa Albareda y Guitart mi consorte [...]». Notícia amablement facilitada per Maria Garganté i que forma part de la seva tesi doctoral: *L'arquitectura religiosa setcentista a la Segarra i l'Urgell*, dirigida pel doctor Joan-Ramon Triadó de la Universitat de Barcelona, prevista la seva presentació durant aquest any 2003.

17. AHCC, Fons notarial de Tàrrrega. Notari Marià Lloses, *Manual de 1785*. MESTRE I ROIG, E.: «La nova construcció de l'església d'Ivars», pàg. 9-11. No obstant això, l'església no fou acabada,

Hi ha altres referències en les quals només se cita un Francesc Albareda, la qual cosa no vol dir que realment no treballessin junts pare i fill. Així, l'església dels Arcs fou contractada per Francesc Albareda (creiem que I) i iniciada segurament cap al 1791, ja que la data que es troba al dintell de la portalada és 1792. Sobre aquesta coneixem que el 29 de març de 1798 Francesc Albareda II (o tal vegada I) rebia, com a part del pagament de la construcció de l'església dels Arcs, una terra comunal en el seu terme a la partida de la Gravera valorada en 300 lliures.¹⁸ A més, al contracte de l'església del Palau es comprometia a fer les portes de fusta com les de l'església dels Arcs, per tant ja s'hi suposava que ell n'era l'autor.

A les 10 del matí del dia 15 de maig de 1793 es col·locava la primera pedra de l'església parroquial de Sant Salvador de Rocafort de Queralt. Francesc Albareda I va posar la primera pedra i va contractar l'obra de l'església.¹⁹ No obstant això, al contracte per l'obra d'aquesta església hi consten clarament «Francisco Albareda y altre Francisco Albareda y Sagalà,

ja que faltava el seu campanar, que fou contractat el 16 de gener de 1804 amb el mestre de cases de Lleida Francesc Nadal: MESTRE I ROIG, E.: «La construcció del campanar d'Ivars d'Urgell (1804-5)», núm. 353, pàg. 25. (AHCC, Fons notarial de Bellpuig, Notari Ramon Soler Rosell, Manual 1804, fol. 10 i ss.)

18. «[...] en atenció que por havernos edificado, o construhit Francisco Albareda maestro albanil de la Vila de Os, un nou temple, o iglesia en lo present poble, ab son campanar, que devian presisament construhir, per a celebrar lo Santíssim Sacrifici de la missa, y demás officis Divinos, respecte que se havia privat per lo Illm. Y Reverendíssim Sr. Bisbe de Urgell celebrarse en la que tenian vella, per ser indesenta, inservible, y que anava a arruinarase [...] de forma que apareixia nou lloch de animals irracionals que templo de Deu, [...] en quant a la quantitat de tres centes lliures barcelonesas en part de paga del preu del aciento de la obra de dita iglesia, per no tenir altre medi més útil, y menos danyos a nosaltres dits otorgants que otorgar venda perpetua de la infrascrita terra [...] venem, y per titol, o causa de venda concedim, a favor de dit Francisco Albareda present, y als seus y a qui ell voldrà perpetuament tota aquella pessa de terra campa, cita en lo terme de present poble, y partida dita de la Gravera [...] de nou jornals, poch, més o menos [...] lo preu de la present venda perpetua es de trescentes lliures barcelonesas [...] en part de paga del preu de la construcció de dita obra»: AHCB, Fons Balaguer, Notari Francisco Giró i Cases, any 1798, fol. 106v-108v. Agraïm la notícia a Joan Farré, director de l'Arxiu Històric i Comarcal de Balaguer.

19. GUAL VILÀ, V.: *Guia de Rocafort de Queralt*,... pàgs. 26-35. Documents de l'Arxiu Històric Provincial de Tarragona. Fons notarial de Sarrià, notari Francesc Generès, manual de 1793 (núm. 3.790), fol 204v-207r, (vegeu també el volum núm 3.789, fols 165v-170r i 199r-201r).

pare y fill mestres de obras de la vila de Òs». ²⁰ Si el document no erra, hem de creure per força que es tracta de Francesc Albareda I i el seu altre fill Francesc Albareda III, mentre que Albareda II estaria ocupat en alguna altra obra.

Un Francesc Albareda (I o tal vegada II) també va construir l'església de Maldà, contractada el 17 d'abril de 1796 per 11.875 lliures. ²¹ El dia 24 de maig del mateix any es va col·locar «la primera pedra a la yglesia y predicà lo reverent Ramon Franquesa». El dia 7 de març de 1805 «se a fet la benedicció de la yglesia per lo Rnt. Dr. Pere Pedrol rector del mateix poble». I el 8 de gener de 1807 va visurar el temple de Maldà Josep Tomas, mestre de cases de Reus, per part de l'administració de l'obra. ²² Si observem la portada de l'església del Palau veurem que és una còpia de la de Maldà, datada epigràficament el 1798. L'any 1799, es compromet a construir la casa dels ermitans del santuari de la Mare de Déu de la Bovera, a Guimerà, per 1.100 lliures. ²³ Altres referències situen Francesc Albareda (segurament II) com a habitant en diferents llocs, segons les demandes professionals. Així, el 20 de gener de 1796 Esteve Renyé, pagès del Poal, havia venut a Francesc Albareda «mestre de cases del poble dels Archs» un jornal i mig de terra, ²⁴ i el 3 de febrer de 1807 Francesc Albareda, «mestre de cases vehí de la ciutat de Balaguer», venia cinc jornals de terra del terme del Poal a Antoni Sanahuja, mestre de cases de Maldà. ²⁵

D'altra banda, conservem un testimoni d'Albareda II, fet en 1805 mentre construïa l'església del Palau d'Anglesola, en el qual afirma que havia «fabricado seis iglesias con sus campanarios en seis lugares distintos, que son Ibars de Urgel, los Archs, Os, en los Escolapios de Balaguer, Rocafort de Queralt, Maldá, una grande capilla en la iglesia colegial de

20. Arxiu Històric de Tarragona. Fons notarial de Sarral, notari Francesc Generes (1793). Document amablement facilitat per Maria Garganté.

21. CAPDEVILA, J.: *Maldà, història gràfica...*, pàg. 96.

22. Referències procedents del *Llibre de notes comensat l'any 1790*, d'Anton Esquer, actualment a l'arxiu particular d'Anton Maria Esque. Referències amablement facilitades per Joaquim Capdevila i Capdevila.

23. CAPDEVILA, S: *El santuari de la Bovera...*, pàg. 43. Notícia amablement facilitada per Maria Garganté.

24. AHCB, Joan Sala i Colchet, Manual 1796, fol. 30r-v.

25. *Ibid.*, Manual 1807, fol. 20r-v.

Balaguer, un campanario en la iglesia del Poal, y otro campanario en el lugar de Castellnou de Seana» (vegeu el final del doc. 21, i les figs. 10-13). Realment és interessant aquest repàs professional que ressenya el mateix Albareda, tot i que creiem que les primeres obres havien estat contractades (o almenys, o sobretot, treballades) conjuntament amb el seu pare. De les esmentades desconexiem documentalment l'obra dels Escolapis de Balaguer, el campanar de Castellnou de Seana i el del Poal, tot i que aquest últim l'havíem intuït, atès que a la base hi ha la data inscrita de 1790 amb idèntics caràcters que els que trobem als Arcs i al Palau.

Hi ha un document interessant, ja citat, que creiem que dóna una idea del mestre que contractà el temple del Palau. El 19 de gener de 1805, els comissionats del Palau fan un requeriment a Francesc Albareda II perquè nomeni un mestre que, juntament amb Benet Cassanyé, mestre elegit pels esmentats comissionats, visurarien el temple parroquial. Aquest requeriment fou entregat a Albareda, «e por ausencia de este, a su padre» (doc. 19). Una succinta informació, però molt interessant, ja que creiem que és prou evident que buscaven Francesc Albareda II, el que va contractar l'obra de l'església del Palau, i en no trobar-lo a casa entregaren la notificació precisament a Francesc Albareda I, el seu pare. Tal vegada aquest últim, el pare, ja era d'edat molt avançada, i el fill gran, l'hereu, s'havia fet càrrec de les obres que duïen a terme. Seria una situació prou usual. De fet, i per posar un altre exemple, el 26 de juny de 1761, Marià Batiste i Porta, mestre de cases de Lleida, per trobar-se «molt adelantat en edat, y sens forces per a poder treballar» entregà els béns perquè els regís al seu fill Miquel Batiste i Miquel (el mestre que va visurar el temple del Palau en 1805), obligant-se a donar-li aliments, metge, medicines, vestits, entre altres condicions. ²⁶ I aquesta situació no evità que el seu pare, amb uns 60 anys, continués realitzant alguns treballs, com la visura d'esglésies, o que en 1764 encara es casés per tercera vegada. D'altra banda, segons el document del 15 de juny de 1805, en el qual els veïns del Palau notifiquen al Capítol de Lleida que ha de col·laborar amb el pagament de la construcció de l'església del Palau, a

26. AHPL, Fons notarial de Lleida, notari Miquel Roig, manual 1761 [sign. 969], fol. 182v-183r.

Fig. 10. Església d'Os de Balaguer.
(Foto: I. Puig.)

Fig. 11. Església dels Arcs, 1792.
(Foto: I. Puig.)

Fig. 12. Església d'Ivars d'Urgell, 1786.
(Foto: I. Puig.)

Fig. 13. Església del Miracle, abans dels Escolapis de Balaguer. (Foto: I. Puig.)

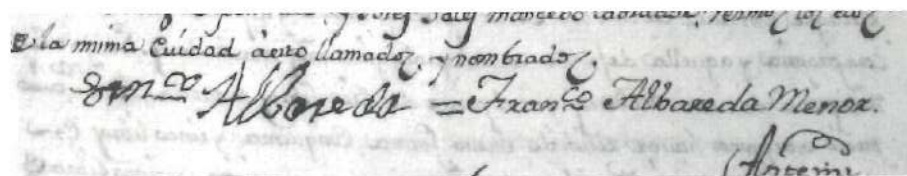

Fig. 14. Signatura de Francesc Albareda I i Francesc Albareda II, pare i fill, 1782.
(Foto: I. Puig.)

Igual dels altres terratinents que percebién delmes, es diu que el temple es construí «por dirección del maestro que formó la planta de ella», que no era un altre que Francesc Albareda II (doc. 22). Amb les dues notícies esmentades, creiem que queda clar que fou Francesc Albareda II qui contractà i executà els plànols de l'església del Palau d'Anglesola, i qui possiblement des de l'any 1793 s'encarregués de la contractació de noves obres. Recordem que al desembre d'aquest any, als capítols matrimonials del seu germà, fou l'encarregat de pagar la part o porció restant de l'augment amb què el seu pare dotà el seu germà, com a administrador dels béns familiars.

No hi ha dubte que Francesc Albareda II va rebre una formació específica sobre l'art de la construcció. Segons la signatura que ell i el seu pare deixaren en un document de 1782, es veu clarament, pel tipus de lletra, la seva seguretat en el traçat, i dóna a entendre que tingué uns certs estudis (fig. 14). A més, quan al 1805 respon als diferents punts observats en la visura de l'església del Palau, i al respecte de la teulada, diu Albareda que: «aunque no tengan toda la anchura que expresan los peritos, no por esto se pueda con razón decir que la obra del texado no esté segura, pues no está precisamente establecida en los A.A. de Arquitectura que las latas bayan de ser de la medida que ellos dicen». (doc. 2). Demostra que té present i coneix, fins i tot, els llibres sobre fusteria i la construcció de les encavallades de les teulades, i creiem que amb tota probabilitat coneix altres llibres o manuals d'arquitectura.²⁷

27. No tenim l'absoluta seguretat que els plànols de l'església de Rocafort de Queralt, conservats a l'Arxiu Arxidiocesà de Tarragona, siguin d'Albareda II, però en poques ocasions trobem el perfil de les encavallades de fusta d'una teulada, com el cas de la cúpula projectada per a la capella que s'havia de construir a la nau de l'evangeli.

L'ESGLÉSIA DEL PALAU D'ANGLESOLA I L'ARQUITECTURA A LA DARRERIA DEL SEGLE XVIII

L'arquitectura catalana religiosa del segle XVIII es mou, com diu Joan Ramon Triadó, entre el tradicionalisme i la renovació,²⁸ o bé, com senyala Alfonso Rodríguez G. de Ceballos referit al conjunt peninsular, «entre tradición y Academia»,²⁹ que donà com a resultat una morfologia constructiva i ornamental híbrida i peculiar, centrada fonamentalment en les portalades, les façanes i alguns detalls interiors. Certament, no podem parlar amb autoritat d'un barroc a Lleida, sinó que considerem molt més apropiat referir-nos a una arquitectura lleidatana realitzada a l'època del barroc.

Sembla bastant pertinent esmentar que al llarg del segle XVII encara es conreen i es consoliden a Catalunya nombroses derivacions del llenguatge clàssic. És a dir, nombrosos models renaixentistes, amb la divulgació i la utilització dels textos i les obres de Vitruvi, Palladio, Serlio o Vignola, per citar-ne alguns. Probablement, és aquest últim el més utilitzat pels mestres de cases.³⁰ Almenys pel que fa a Lleida, les construccions d'aquest segle XVII, sobretot durant els dos primers terços, mostren una certa assimilació del llenguatge clàssic i dels models renaixentistes més que no pas de formulacions barroquitzants,³¹ com succeeix, per exemple, al claustre del monestir d'Avinganya (Seròs) i als projectes del nàrtex de la porta dels Apòstols de la Seu Vella de Lleida (1610-1630), executats pels mestres Bernardí Plantanida, Josep Borjada i Juan de Samudio.³²

28. TRIADÓ, J.-R.: *L'època del barroc. S. xvii-xviii (Història de l'Art Català, vol. V)*..., pàg. 156.

29. RODRÍGUEZ G. DE CEBALLOS, A.: *El siglo xviii. Entre tradición y academia...*

30. CARBONELL I BUADES, M.: «L'Escola del Camp» i el classicisme tardà a Catalunya..., pàg. 15.

31. GARRIGA, J.; BOSCH, J.: «L'arquitectura i les arts figuratives dels segles xvi-xviii...», pàgs. 193-238. És molt interessant l'epígraf «Els dos primers terços del s. xvii: la traducció de les maneres tardorenaixentistes» [pàgs. 232-234], on es coincideix amb bona part de les idees que nosaltres estem proposant aquí.

32. Cfr. BERLABÉ, C.; CARRERO SANTAMARIA, E.; FITÉ, F.: «El nàrtex de la puerta de los Apóstoles en la Seu Vella de Lleida...», pàgs. 5-24, i concretament la pàg. 12 on, de forma per a nosaltres inexacta, consideren el nàrtex com a barroc.

A la Catalunya occidental hi ha força dades per afirmar quelcom obvi, és a dir, que estem gairebé dos-cents anys endarrerits respecte al que s'està fent a Itàlia. A l'últim terç del segle XVII conviuen obres que conserven el ressò clàssic de l'arquitectura renaixentista, com l'església de Castellans —una arquitectura severa, poc o gens donada a les corbes pròpies del moviment barroc, però elegant i força unitària pel que fa a la seva concepció estructural i espacial—, amb les primeres manifestacions de caire més pròpiament barroc, com la portalada de l'Ensenyança —procedent de l'antic convent de la Mercè, i actualment ubicada a l'església de Sant Pere de Lleida—, la de l'església de Sant Martí de Maldà (1694, per Pau Viala), o bé la portalada-retaule del temple de les Borges Blanques, ja al començament del segle XVIII, i curiosament més continguda i austera que les anteriors.

És possible que Catalunya, en general, no va destacar, en comparació amb altres parts de la península, per haver generat un barroc arquitectònic pletòric i molt elaborat. Sens dubte, les conseqüències deplorables dels diferents conflictes bèl·lics, van deixar-la esgotada anímicament i amb pocs mitjans per dur a terme grans empreses constructives.³³

La guerra dels Segadors (1640-1652) marcà greument l'activitat constructiva de la Lleida de la segona meitat del segle XVII. Edificis destruïts que calia reconstruir, els convents que estaven fora de les muralles de la ciutat foren arrasats i no va ser fins l'últim terç del segle quan l'economia va permetre la seva reconstrucció i l'ordenació urbana dins les muralles. De tota manera, la qualitat de les obres era discreta.³⁴ No hi havia ni temps ni diners per fer edificis emblemàtics. L'arquitectura emprada als convents era pobra, senzilla, d'acord amb les seves regles, com el convent femení de Sant Anastasi, de les Carmelites Descalces, amb una església petita i plena d'austeritat arquitectònica, o les primeres obres del convent de Predicadors de Sant Domènec.

33. CHUECA GOITIA, F.: *Historia de la Arquitectura Occidental. VII. Barroco en España...*, pàg. 90. Cfr. L'ajustada idea d'ALCOLEA, S.: «L'època barroca (1625-1775)»..., pàg. 191.

34. Cfr. NARVÁEZ CASES, C.: «Els convents dels carmelites descalços a les terres de Lleida...», pàgs. 440-441.

Fig 15. Façana de l'església del Palau d'Anglesola, 1802 (data de la façana).
(Foto: I. Puig.)

Fig. 16. Façana de l'església del Serral,
1784. (Foto: I. Puig.)

Fig. 17. Façana de l'església de Maldà,
1796. (Foto: I. Puig.)

Fig. 18. Façana de l'església de l'Espluga
Calba.

Fig. 19. Façana de l'església de Rocafort
de Queralt, 1793. (Foto: I. Puig.)

Fig. 20. Portalada de l'església del Palau d'Anglesola, projecte de 1798. (Foto: I. Puig.)

Fig. 21. Portalada de l'església de Maldà, 1796 (any del contracte; a la façana hi ha la data de 1790). (Foto: I. Puig.)

Fig. 22. Portalada de l'església de Rocafort de Queralt, 1793. (Foto: I. Puig.)

Fig. 23. Portalada de l'església del Sarral, 1784. (Foto: I. Puig.)

Fig. 24. Portalada de l'església de l'Espluga Calba.

Fig. 25. Detall dels capitells de la portalada de l'església de Maldà. (Foto: I. Puig.)

Fig. 26. Detall de les bases de l'església de Maldà. (Foto: I. Puig.)

La guerra de Successió (1707-1714) també deixà a la ciutat una gran seqüela política. Felip V eliminà el règim participatiu municipal de la Paeria, l'Estudi General fou tancat i la Seu Vella es convertí en caserna militar per la seva privilegiada ubicació i el seu valor estratègic. A partir d'aquest moment els arquitectes militars adquiriren un paper predominant i transcendental en les obres del Principat, sobretot els enginyers militars francesos, i podríem afirmar que «cap obra important del segle XVIII està mancada d'una relació directa o indirecta amb la cultura científica, pragmàtica i especialitzada que aporten els enginyers militars».³⁵ A partir d'aquest moment l'urbanisme fou controlat per aquest estament militar que influí directament en l'arquitectura del set-cents, a la vegada que supervisava també totes les obres públiques.³⁶ No oblidem que l'any 1720 es reinstal·là a Barcelona la Reial Acadèmia Militar de Matemàtiques al recinte de la Ciutadella, que era el lloc idoni per adquirir els coneixements de matemàtiques, geometria, anivellaments... Però hem de subratllar la influència d'uns edificis construïts en aquesta època a Catalunya i que influenciaren profundament algunes obres lleidatanes. Són la capella de la Ciutadella, obra d'Alexandre de Rez, construïda cap a l'any 1727, i l'església de Sant Felip Neri a Barcelona (1721-1752), la Universitat de Cervera (1738) i la Seu Nova de Lleida (1761-1781).

Pel que fa a l'arquitectura religiosa desenvolupada a les terres lleidatanes al segle XVIII, podem establir —a grans trets— tres fases o moments, segons el predomini del component clàssic, supeditat —més o menys— a hibridacions i alteracions formals i ornamentals que l'emmascaren. Durant la primera meitat d'aquest segle s'exhibeix un cert barroc atemperat o classicista, com a les esglésies d'Artesa de Lleida (c. 1735) i d'Albatàrrec (c. 1740), amb severes façanes coronades per frontons triangulars i les portalades de caire clàssic, on també podem incloure la portalada de la nova església del convent de Dominics de Lleida (1742). A mitjan segle i durant tot el tercer quart és quan podem parlar de la progressiva presència d'unes formes més decididament barroques, amb una mica més de convicció, a l'hora de desestabilitzar la severa i

35. MONTANER, J. M.: «Presentació» del llibre de MORA CASTELLÀ, J.: *La construcció a Catalunya en el segle XVIII...*, 1997, pàg. XII.

36. TRIADÓ, *op. cit.*, 1984, pàgs. 140-141.

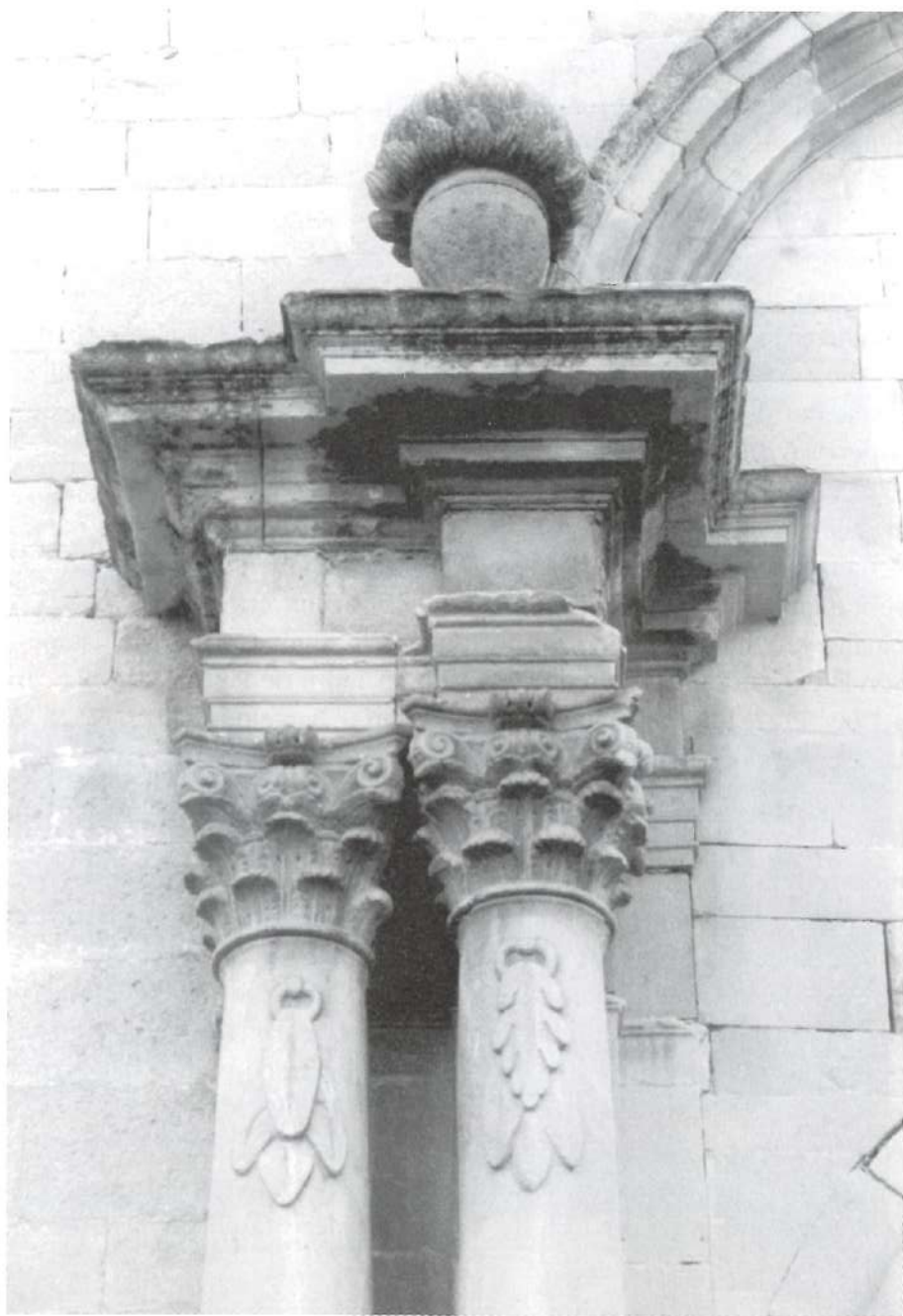

Fig. 27. Detall de l'entaulament, dels capitells i de les columnes de l'església del Palau d'Anglesola. (Foto: I. Puig.)

Fig. 28. Detall de l'entaulament, dels capitells i de les columnes de l'església de Maldà. (Foto: I. Puig.)

Fig. 29. Detall de l'entaulament, dels capitells i de les columnes de l'església de Rocafort de Queralt. (Foto: I. Puig.)

planimètrica tectònica dels exemples citats anteriorment. Hi veiem ara unes solucions constructives més suggestives i dinàmiques, bé que fonamentalment més centrats en les portalades —utilitzant de forma més lliure o herètica alguns elements arquitectònics del món clàssic, per tal de trencar la planimetria de la façana i crear jocs de llums i de volums— i en els coronaments de les façanes —amb els seus cimacis o acabaments superiors corbs i mixtilinis—, com succeeix, per exemple, a les esglésies de Sant Andreu de Lleida (c. 1739-1754), Seròs (1742), Juneda (1742), Aspa (1746), Torres de Segre (1746), Alcanó (1752), Aitona (1758), Alcanarès (1760-1775), Alcoletge (1763), Llardecans (1763), Sudanel·l (1765) i Maials (c. 1770). No obstant això, algunes altres encara continuen amb aquell barroc classicista o atenuat, com ho veiem als temples de Rosselló (1756) i Soses (1760). I a l'últim quart del segle XVIII, amb la presència activa de l'Acadèmia de Madrid i la recent construcció de la nova catedral de Lleida (1761-1781), ens trobem un seguit d'obres que basculen entre

Fig. 30. Vista del campanar del Palau d'Anglesola. (Foto: I. Puig.)

Fig. 31. Campanar de l'església de Rocafort de Queralt. (Foto: I. Puig.)

Fig. 32. Campanar de l'església de Maldà. (Foto: I. Puig.)

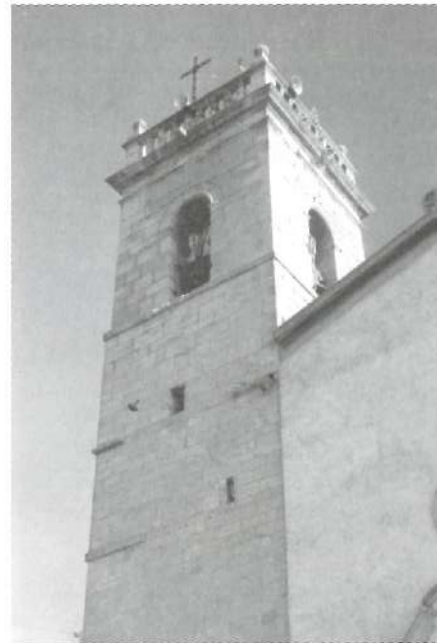

Fig. 33. Campanar de l'església de Castellnou de Seana. (Foto: I. Puig.)

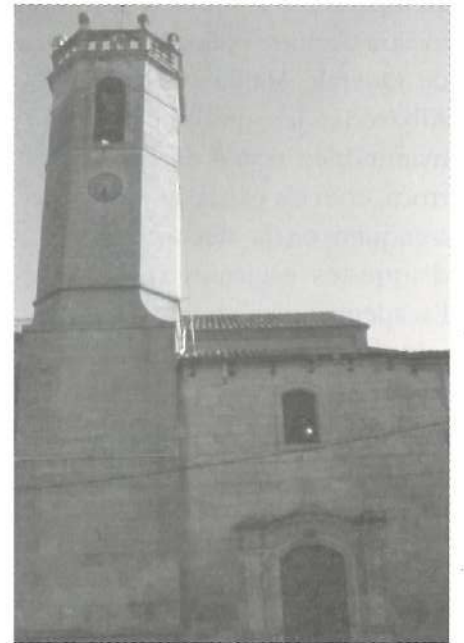

Fig. 34. Campanar de l'església del Poal, 1790. (Foto: I. Puig.)

l'esmentat barroc i un cert classicisme acadèmic, que acabà configurant el nou estil neoclàssic. Cap a la fi del segle XVIII l'Acadèmia de San Fernando de Madrid era l'encarregada de supervisar tots els projectes constructius del regne, eliminant tot element ornamental excessiu i adaptant les obres dins unes coordenades classicistes. El rei Carles III va dictar dues reials ordres en 1777 prohibint als eclesiàstics i als ajuntaments dur a terme cap obra sense que el projecte fos supervisat per l'acadèmia, i es creà per a aquest efecte una Comisión de Arquitectura en 1786, encarregada de donar el vistiplau a qualsevol obra pública. La comissió era la que tenia per objectiu examinar les plantes i els perfils, eliminar els excessos decoratius, és a dir, els excessos barrocs, sempre condemnats per l'acadèmia i pels acadèmics.³⁷ A Lleida hi tenim els exemples de Torrefarrera, Benavent de Segrià i el fracassat projecte de Vilanova del Segrià, entre altres. Certament, els interiors no eren estilísticament molt diferents als proposats per l'acadèmia de Madrid, però sí el disseny —més mogut— de les portalades i les façanes.

Tot i que l'academicisme gaudeix d'una major acceptació —o implantació— al final de la centúria, les formes barroquitzants, transgressores de l'equilibri clàssic, i encara que cada vegada siguin més minoritàries i atemperades, continuen manifestant-se cap a la fi del segle XVIII. Una mostra d'aquest epíleg barroc són les esglésies de l'Espluga Calba, Rocafort de Queralt, Maldà i el Palau d'Anglesola, les tres darreres obres dels Albareda, les quals, si seguim la terminologia de Triadó, encara mantindrien certes «formes d'un tradicionalisme residual»,³⁸ en clau barroca, com els cimats corbs³⁹ o els arcs de mig punt que es rebaixen o es trenquen en la decoració de les portalades. Segurament els plànols d'aquestes esglésies no passaren per la comissió d'arquitectura de l'acadèmia, com va succeir amb altres obres, ja que gairebé sempre eren rebutjats si no eren realitzats per arquitectes acadèmics, fet que provocà l'actuació al marge del control acadèmic.

37. KUBLER, George: *Arquitectura de los siglos XVII y XVIII...*, pàg. 172.

38. TRIADÓ, *op. cit.*, 1984, pàg. 256.

39. Els testers corbs ja apareixen a la façana de l'església parroquial d'Alcover (1578-1630) i a la capella de la Maredeudéu del Claustre (1700-1726): TRIADÓ, J.-R.: *Arquitectura religiosa moderna...*, pàg. 102.

Fig. 35. Detall de l'entaulament interior de l'església de Maldà, corresponent a la part del transsepte. (Foto: I. Puig.)

Fig. 36. Detall de l'entaulament interior de l'església del Palau d'Anglesola, corresponent a la part del transsepte. (Foto: I. Puig.)

Fig. 37. Vista de l'interior de l'església del Palau d'Anglesola, des del creuer cap al cor, on podem observar les voltes bufades de tot el temple. (Foto: I. Puig.)

Fig. 38. Vista de l'interior de l'església de Rocafort de Queralt, des del creuer cap al cor, on podem observar les voltes bufades de tot el temple. (Foto: I. Puig.)

Fig. 39. Vista de les voltes de l'església de Maldà. A la nau central la volta és de canó amb llunetes i a les naus laterals les voltes són d'aresta. (Foto: I. Puig.)

Pel que fa l'església del Palau d'Anglesola, es tracta d'un temple de planta rectangular, amb tres naus de tres trams —al primer hi ha el cor i el campanar— i creuer, presbiteri amb capçalera plana i sagristies laterals. Les naus estan separades per pilars de secció octogonal i cobertes per voltes bufades, a excepció del tram del presbiteri i dels transeptes que estan coberts per la típica volta de canó amb llunetes (fig. 37). Al creuer, sostinguda per petxines amb les figures en alt relleu de guix dels evangelistes, hi ha una cúpula amb la seva peculiar mitja taronja.

A tot l'interior hi ha una línia d'imposta que separa els elements sustentants (a la base) dels elements sustentats (al damunt) formada per un gran entaulament continu, elaborat amb diverses motlures on hi trobem l'alternança de tors i bossells (fig. 36). La façana està coronada per un petit frontó triangular en la part central, i és presidida per una portada força decorada: la porta, d'arc de mig punt, és flanquejada per dues columnes a cada banda que sostenen un entaulament que es retranqueja per adaptar-se a les columnes dels extrems que estan retirades

Fig. 40. Detall del basament de les pilastres interiors de l'església del Palau d'Anglesola. (Foto: I. Puig.)

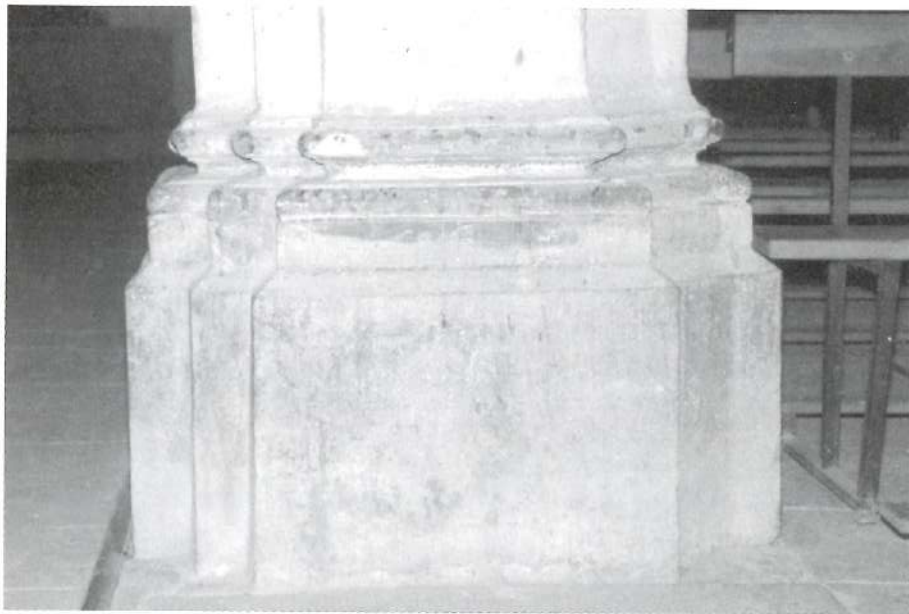

Fig. 41. Detall del basament de les pilastres interiors de l'església de Maldà. (Foto: I. Puig.)

Fig. 42. Detall d'un dels òculs que flanquegen la portalada de l'església de Maldà. (Foto: I. Puig.)

Fig. 43. Detall d'un dels òculs que flanquegen la portalada de l'església del Palau d'Anglesola. (Foto: I. Puig.)

de la línia exterior, i que és coronada per un arc de mig punt cec. Les columnes estan damunt de pedestals unitaris i coronades per capitells corintis; entre la porta i l'arc cec hi ha una fornícula buida, i a sobre un rosetó. Característiques que, en certa manera, donen a la portalada un caràcter molt singular, a mig camí entre línies i tendències filoadèmiques i d'altres inconcrecions que s'adiuen prou amb inconfusibles pervivències barroques (fig. 20).

A banda i banda de la porta hi trobem un medalló decoratiu. Al costat dret de l'espectador s'alça el campanar, força sever, de tres cossos i planta vuitavada (fig. 30).

El model de façana, amb una portalada flanquejada per columnes, amb una fornícula, una severa motllura esfèrica i un òcul a sobre, i les falses finestres com a motiu decoratiu en els laterals, té alguns referents en esglésies de comarques properes: la de l'església de l'Espluga Calba

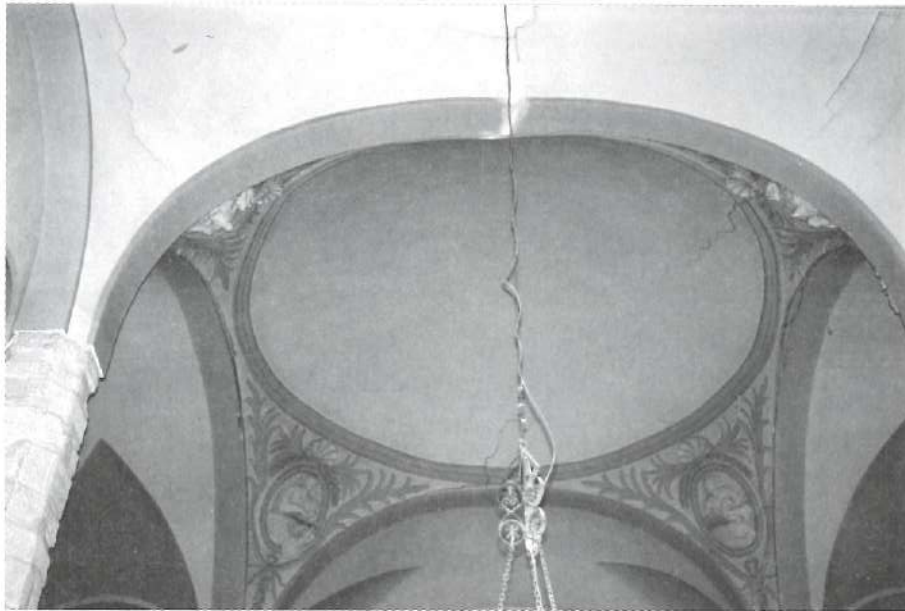

Fig. 44. Vista de la cúpula o mitja taronja del creuer de l'església del Palau d'Anglesola, amb els evangelistes en alt relleu de guix a les petxines que la sustenten. (Foto: I. Puig.)

(fig. 24) (acabada el 1784 per Francesc Rovira, mestre de cases d'Arbeca), i algunes anteriors com les d'Almatret, Juneda o Serós. Francesc Albareda presenta en les portalades de les esglésies de Rocafort de Queralt i de Maldà una tipologia ornamental i arquitectònica que després reproduiria al Palau d'Anglesola. No obstant això, els precedents també els podríem trobar a la façana de l'església de la Santa Cova de Manresa, obra de Josep Morató i Sellés, executada entre 1759 i 1763. Evidentment, aquesta és molt més monumental i té una exuberant ornamentació que, de manera sintètica, recorda les de l'Espluga Calba, Rocafort, Maldà i el Palau d'Anglesola (figs. 20-24).

Hi ha alguns elements ornamentals utilitzats per Francesc Albareda que són adaptats d'altres edificis. Per exemple, els òculs ornats amb una venera al damunt que trobem flanquejant les portalades del Palau i de Maldà, i que ja estan presents a l'església de Sant Miquel del Port, a Barcelona, de 1753, obra de Pedro Martín Cermeño (figs. 42 i 43).

En definitiva, és complicat etiquetar les esglésies d'aquesta època dins un estil concret, ja que l'arquitectura del segle XVIII constitueix una

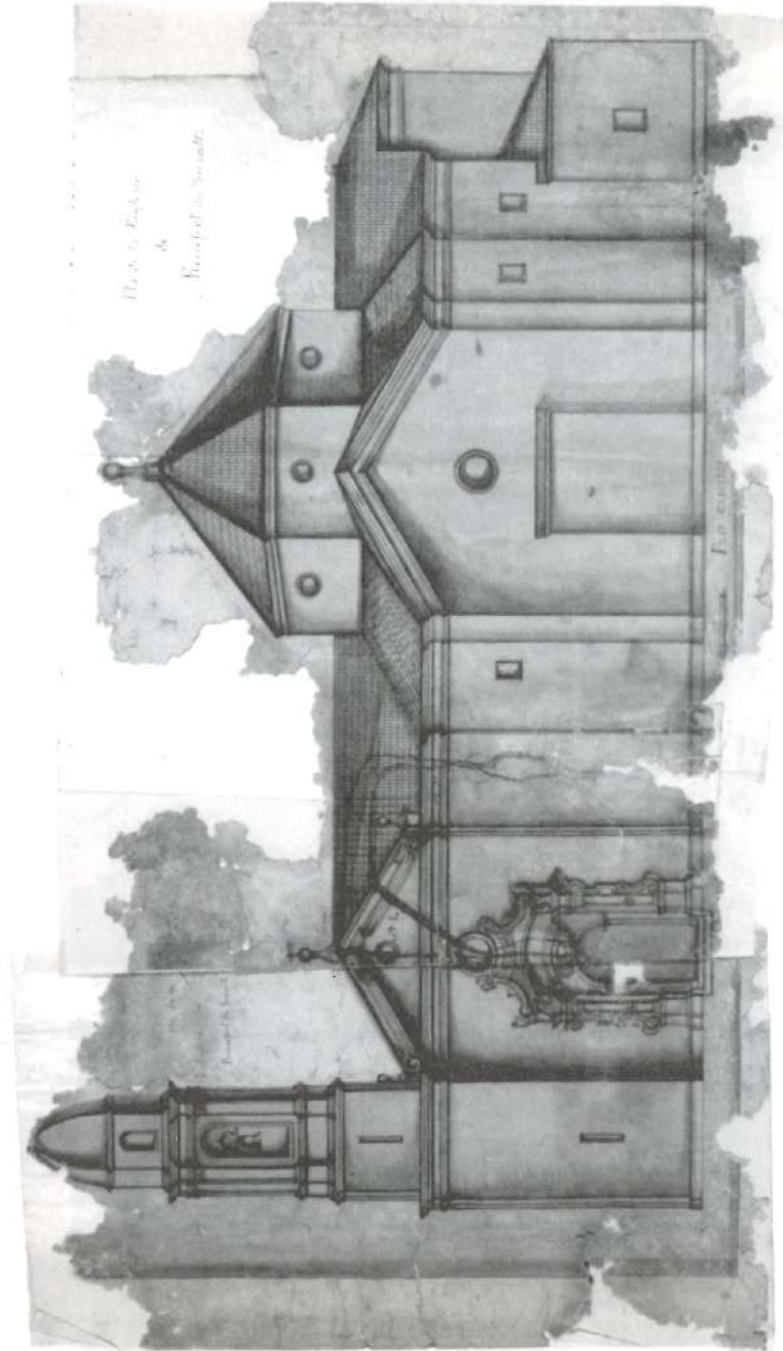

Fig. 45. Perfil de l'església de Rocafort de Queralt, c. 1793. Arxiu Arxidiocesà de Tarragona. (Foto: Centre de Documentació de la Demarcació de Tarragona del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya. Fons Atles.)

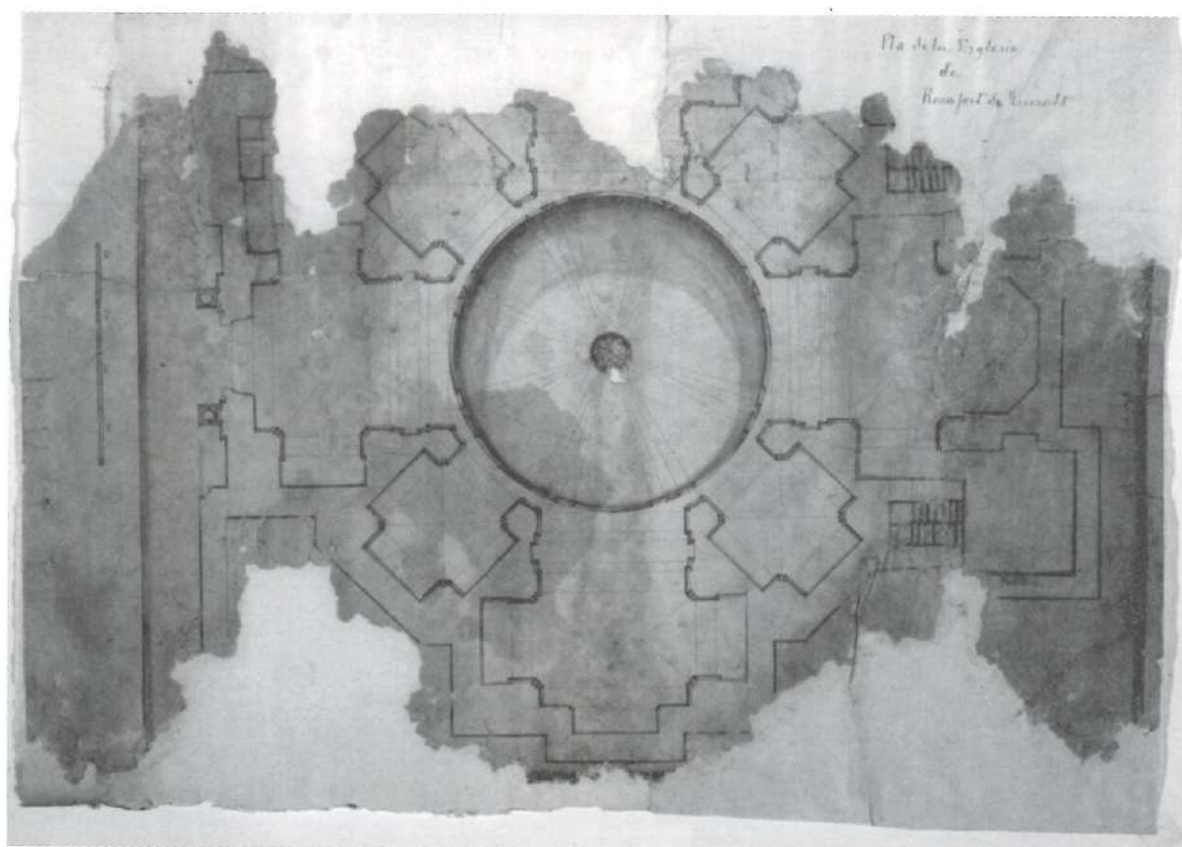

Fig. 46. Planta de la capella del Santíssim de l'església de Rocafort de Queralt, c. 1793. Arxiu Arxidiocesà de Tarragona. (Foto: Centre de Documentació de la Demarcació de Tarragona del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya. Fons Atlas.)

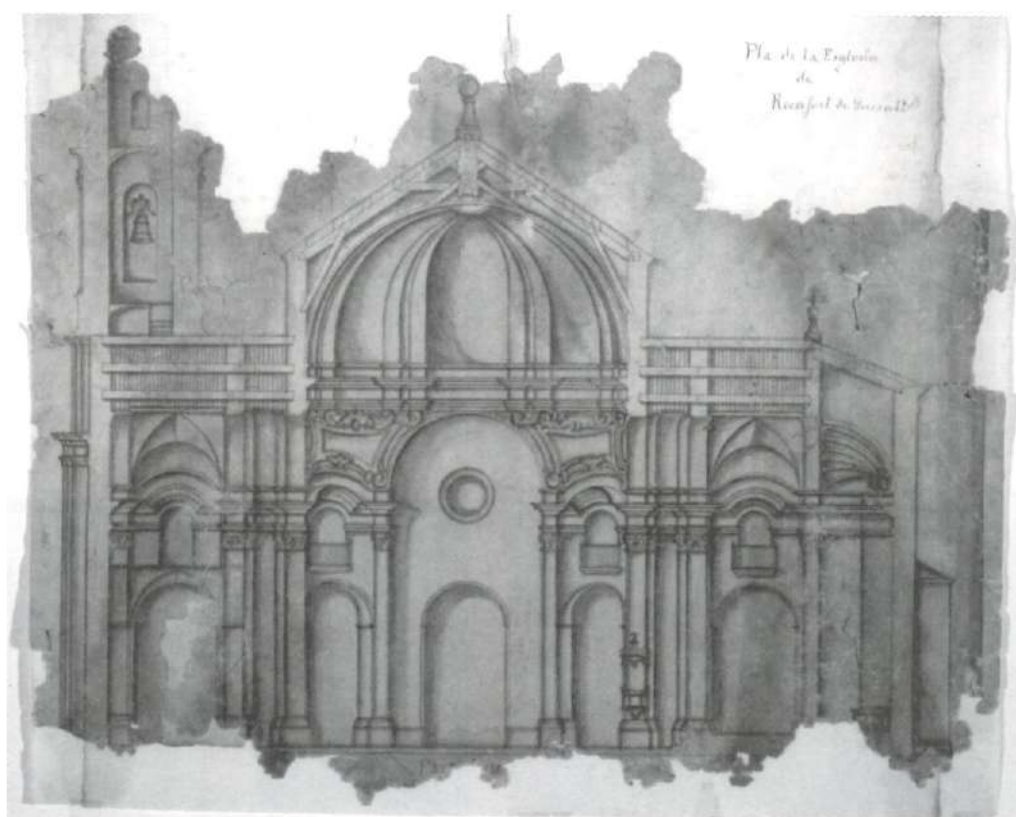

Fig. 47. Perfil de l'interior de l'església de Rocafort de Queralt, c. 1793. Arxiu Arxidiocesà de Tarragona. (Foto: Centre de Documentació de la Demarcació de Tarragona del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya. Fons Atlas.)

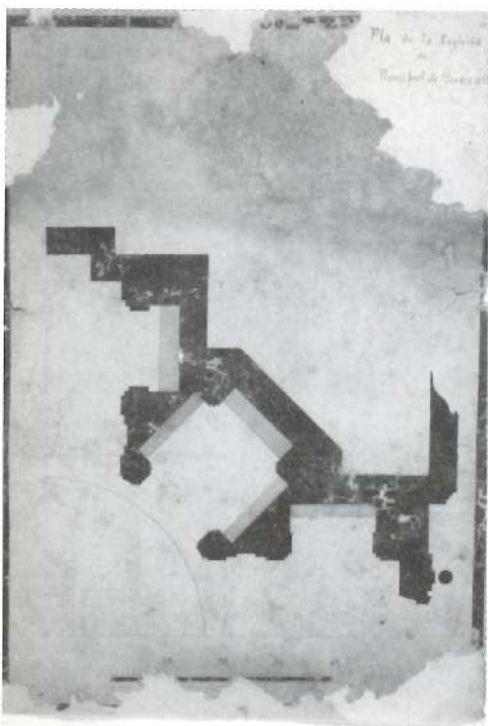

Fig. 48. Detall de la planta de la capella del Santíssim de l'església de Rocafort de Queralt, c. 1793. Arxiu Arxidiocesà de Tarragona. (Foto: Centre de Documentació de la Demarcació de Tarragona del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya. Fons Atlas.)

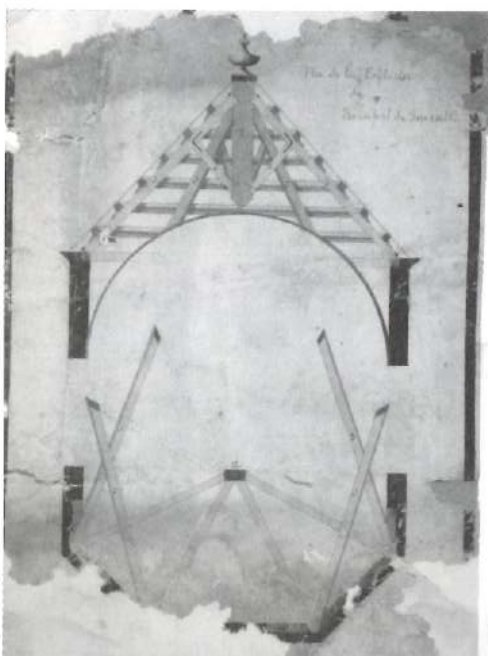

Fig. 49. Perfil de la coberta de fusta de la cúpula de la capella del Santíssim de l'església de Rocafort de Queralt, c. 1793. Arxiu Arxidiocesà de Tarragona. (Foto: Centre de Documentació de la Demarcació de Tarragona del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya. Fons Atlas.)

barreja de corrents que s'entrecreuen i en ocasions se superposen, fets que dificulten una lectura homogènia dels edificis. Els mestres de cases o arquitectes utilitzen alguns manuals d'arquitectura i extreuen certs elements que posteriorment inclouen en les seves obres, sense oblidar el gust dels promotors, que a vegades intervenen en la definició i la configuració d'elements puntuals, canviant i distorsionant la possible unitat del conjunt. Recordem el cas de Rocafort de Queralt, on són evidents les diferències entre els plànols conservats i l'obra final (figs. 45-50).

ELS AVATARS DELS SEGLES XIX I XX (1807-2003)

El 20 de maig de 1829 l'Ajuntament i el rector del Palau d'Anglesola enviaren una carta al bisbe de Solsona, que en aquest moment era l'administrador de la vacant del Priorat de Catalunya i comanda de l'Espluga Calba, on pertany el Palau, en la qual li demanaven ajuda i col·laboració econòmica per concloure dignament el temple i altres ornaments litúrgics. Per aquest document tenim constància que al 1829 l'església «con motivo de las calamidades, que atrajo la guerra de los franceses, no pudo llevarse a su debida perfección, ni ha podido de después conseguirse en razón de las otras combulsiones, que ha sufrido la Monarquía, y por la grande miseria, que ha causa de las infelices cosechas han agostado el llano de Urgel». També faltaven en l'església «muchas jocalias, vestiduras sagradas, faltan retablos, y bancos, falta el coro que se cayó por no haberse podido concluir en aquel entonces, y existe la torre de las campanas en estado disforme por el estrago que causó en ella un rayo en una tempestad, o fuerza mayor». La fàbrica no tenia cap renda ni béns propis i, per tant, depenia dels delmadors per efectuar les reparacions necessàries. En aquest sentit, recorden al bisbe que a la sessió XXI del Concili de Trento, en el seu capítol setè, es diu que els bisbes han de tenir cura de reparar i reedificar les esglésies parroquials arruïnades, encara que siguin de dret de patronat, utilitzant tots els fruits i les rendes de qualsevol tipus, obligant a pagar, si fos necessari, els delmadors i, en últim terme, els parroquians. Fins i tot amenacen el bisbe, dient que «podrían los exponentes, atendido el estado en que se encuentra su iglesia, acudir a el Consejo, o suprema Real Cámara, para

que librase la correspondiente executoria para obligar a los decimadores, conforme se previene en la nota que existe al pie de la Ley primeramente citada: Pero como no es su ánimo proceder el particular, alomenos por ahora, en méritos a rigurosa justicia, y si solo por los tramites de urbanidad, y buena correspondencia, se dirijan a V.S. para que en calidad de administrador de aquellas decimas que reputa proporcionada a los objetos, y obras, que intenta hacer la vecindad» (doc. 25). No sabem què va succeir finalment, tot i que creiem que es van dur a terme les obres més urgents.

El segon terç del segle XIX comença amb la desamortització dels béns eclesiàstics, entre 1836 i 1838 aproximadament, que va deixar l'Església en unes condicions econòmiques molt magres. Davant d'aquests fets les relacions Església-Estat es van deteriorar. En aquest context, durant la segona meitat de segle es redactaren tot un seguit de documents: concordats, convenis i reials decrets entre el Vaticà i l'Estat espanyol, per tal d'ajudar l'Església catòlica a la península. El 16 de març de 1851 la reina Isabel II i el papa Pius IX van signar un Concordat, amb la finalitat de «proveer al arreglo de los asuntos religiosos y eclesiásticos en los Estados de S.M. Católica, después de los desastres que se irrogaron a ellos de las pasadas vicisitudes políticas».⁴⁰ En el seu article 36 es diu que l'Estat «proveerá» les despeses de reparació dels temples parroquials.⁴¹ Anys més tard, el 25 d'agost de 1859, es redactà un conveni addicional al concordat del 1851, en aquest cas a l'article 13 l'Estat es compromet a ajudar en la reparació d'esglésies i d'edificis de culte, així com a sufragar els temples «que se consideren necesarios».⁴² Tot seguit, el 4 d'octubre de

40. Concordato celebrado en el año de 1851 entre su santidad el sumo Pontífice Pio IX y su magestad católica Doña Isabel II, reina de las Españas, Madrid, Imprenta Nacional, 1951, pàg. 4.

41. «Art. 36. Las dotaciones asignadas en los artículos anteriores para los gastos del culto y del clero, se entenderán sin perjuicio del aumento que se pueda hacer en ellas cuando las circunstancias lo permitan. Sin embargo cuando por razones especiales no alcance en algún caso particular alguna de las asignaciones expresadas en el art. 34, el Gobierno de S.M. proveerá lo conveniente a los gastos de las reparaciones de los templos y demás edificios consagrados al culto: *Ibid.*, p. 27.

42. «Art. 13. Queda en su fuerza y vigor lo dispuesto en el Concordato acerca del suplemento que ha de dar el Estado para el pago de las pensiones de los religiosos de ambos sexos, como también cuanto se prescribe en los artículos 35 y 36 del mismo acerca del mantenimiento de las casas y congregaciones religiosas que se establezcan en la Península, y acerca de la reparación de los templos y otros edificios destinados al culto. El Estado se obliga

1861 la reina Isabel II, «modificando por una parte y ampliando por otra sus soberanas disposiciones de 19 de setiembre de 1851 y 12 de junio de 1857 sobre edificación y reparación de templos», entregà un Reial Decret. Cada vegada més l'Estat intentava controlar les despeses d'aquest apartat de reparació de temples, i avaluar les necessitats reals. Per aquest motiu, en totes les capitals de diòcesi es crearen juntes de diòcesi, presidides per l'arquebisbe o pel bisbe, amb un seguit d'obligacions d'informar, revisar, examinar i formar expedients. A més, als pobles es devien crear unes juntes subalternes, que depenien de les juntes de diòcesi, formades pel rector i per l'alcalde, entre altres. Són els que sol·licitarien les ajudes i que controlarien directament les obres que calia executar i les despeses.

L'Estat, davant del gran nombre de sol·licituds i els mitjans econòmics limitats de què disposava, va iniciar un control més exhaustiu de la distribució dels ajuts per evitar obres innecessàries als temples. Així, el 13 d'agost de 1876 s'aprovà un Reial Decret sobre la reparació extraordinària de temples i edificis eclesiàstics; el 28 de maig de 1877 aparegué una Instrucció pública pel compliment de l'anterior Reial Decret, i el 31 de juliol de 1877 una Reial Ordre-Circular. Aquesta última explica que l'anterior Decret de 1876 i la Instrucció de 1877 tenien per objecte «establecer orden y uniformidad en cuanto se refiere a la formación de planos y presupuestos, expedición de certificaciones de obras, redacción de cuentas y demás operaciones de contabilidad que este servicio exige; siendo la principal ventaja que ha de reportar el nuevo sistema, la de facilitar el conocimiento y exámen de los proyectos que se remitan a la Real aprobación y de los demás documentos que deban redactarse durante la ejecución de las obras y después de terminadas».⁴³ Sembla que els dubtes i les consultes sobre l'aplicació de totes aquestes disposicions continuaven, de tal manera que el 31 de desembre de 1880 es redactà

además a construir a sus expensas las iglesias que se consideren necesarias, a conceder pensiones a los pocos religiosos existentes legos exclaustados, y a proveer a la dotación de las monjas de oficio, capellanes, sacristanes y culto de las iglesias de religiosas en cada diócesi.: *Convenio celebrado en 25 de agosto de 1859 entre su santidad el sumo pontífice Pio IX y su magestad católica Doña Isabel II, reina de las Españas, adicional al Concordato de 16 de marzo de 1851*, Madrid, Imprenta del Ministerio de Gracia y Justicia, 1860, pàg. 15.

43. Tots aquests documents els edita el «Ministerio de Gracia y Justicia» de Madrid i els remet als diferents bisbats. Es poden consultar a l'Arxiu Diocesà de Lleida, lligall «Reparación de templos parroquiales» (s/n).

una altra circular amb un seguit de prescripcions, de regles concretes i de formularis per a la tramitació d'expedients.

Dins d'aquest context hem de situar la sessió celebrada el dia 22 de setembre de 1878 a l'Ajuntament del Palau d'Anglesola, amb motiu de la comunicació enviada pel rector de la vila sobre l'estat ruïnós de l'església. Es va discutir i finalment es va acordar que segons el compliment del que disposa l'article número 13 del Reial Decret esmentat del 13 d'agost de 1876, es formés un expedient sobre el temple i s'enviés a la Junta Diocesana de Construcció i Reparació de Temples, sol·licitant ajut per sufragar les obres. Ramon Miró, mestre d'obres per l'Escola de Belles Arts de Barcelona, va realitzar un peritatge de la fàbrica. El mal estat de la coberta va provocar que l'aigua afectés considerablement l'obra, així mateix hi havia arcs i voltes enrunats que s'havien d'apuntalar o fer de nou, es devia col·locar tirants per lligar la façana i les parets laterals, repassar els murs exteriors i recobrir de nou amb calç les pilastres interiors. El cost de les obres ascendia a 3.500 pessetes (doc. 26). No tenim més dades sobre l'expedient, no sabem si finalment fou aprovat ni si les obres es van executar.

A través d'algunes visites pastorals dutes a terme al llarg del segle XIX, podem observar l'estat de la fàbrica i les diferents actuacions recomanades per a la seva conservació. Així, el 15 de febrer de 1860 es va manar que el tabernacle de la reserva fos daurat per la part interior i que «recompongan» les parets del temple. El 19 d'octubre de 1864 el visitador quedà contrariat en observar «el deterioro y decaimiento en que se hallan el pavimento y bóveda de la iglesia: por lo que se essortamos a que se hagan cuanto antes las oportunas reparaciones, se reparen las paredes del cementerio para que no puedan entrar animales». El 14 de novembre de 1878 es manà «que se restaure de manera que inspire devoción a los fieles la imagen de Sma. Virgen del Rosario con su niño», «se llene y recomponga el pavimento inmediato a la escalera del púlpito, se ha hundido», i recomana que es demani una subvenció al govern per reparar «las rendijas y grietas de la bóveda».⁴⁴

44. ADS, Fons Palau d'Anglesola: N. Correspondència: núm. 27 (s. XIX-XX) Correspondència oficial eclesiàstica.

D'altra banda, l'Ajuntament del Palau d'Anglesola va enviar el 23 d'abril de 1821 una carta adreçada al bisbe de Solsona, Manuel, exposant que «en atención que en años atrás cayó un rayo a la torre de la Iglesia, que se rompió la campana mayor, y siendo esta de grande utilidad para señalar los días más festivos, y clásicos de la iglesia, ha determinado el Pueblo volverla hacer de nuevo; y no teniendo facultad el Rdo. Cura Párroco para bendecirla, por tanto: A V.S. Illm^a rendidamente suplica se digne hacer comisión, o dar licencia al nombrado Rdo. Dr. Dn. Pablo Carbonell cura párroco de este lugar para bendecirla, o bien a la persona, que sea de su mayor agrado». Finalment, el 24 del mateix mes, el bisbe va concedir llicència al rector Pablo Carbonell per beneir la campana.⁴⁵ En 1847 també fou beneïda una nova campana pel reverend Ramon Garriga, i encara una altra en 1897 pel reverend Josep Vernaus.⁴⁶

Una altra font de notícies és un document que es troba a l'Arxiu Diocesà de Solsona, referent als comptes de l'església la segona meitat del segle XIX.⁴⁷ Segons aquest document, el 1860 es van arreglar uns confessoris; es va posar una vidriera a l'òcul de la façana amb un reixat de filferro, que costà 260 rals de billó, i el fuster que realitzà el bastiment, ajudat d'un mestre de cases que també va arreglar alguns murs, cobraren 360 reals. En 1861 van compondre els bancs del temple, van daurar l'interior del sagrari i van fer tres armaris també a la sagristia i vuit calaixos nous. En 1868 compraren un Sant Crist per a l'altar major i una corona per a la Verge dels Dolors. En 1875 adquiriren una corona d'argent pel Nen Jesús i l'any següent quatre crucifixos de fusta. En 1877 pintaren a l'oli el faristol del cor i construïren un cancell a l'entrada del temple, fabricat pel fuster Josep Bernardas de Tàrraga. En 1886 compraren una imatge de Sant Joan Baptista per portar en les processons, per 360 rals de billó. En 1892 arreglaren la capella del Santíssim i compraren un sagrari nou, tot per 1.600 rals, també compraren un nou altar de Sant Josep amb la seva imatge que valia 5.500 rals i decoraren la capella de

45. *Ibid.* En 1936 «los rojos se llevaron la campana mayor», i també destruïren l'antic rellotge del campanar (notícia extreta de la «Respuesta al cuestionario parroquial publicado en el Boletín Oficial Eclesiástico de Solsona el 1 de julio de 1946. Parroquia de Palau de Anglesola», del 24 d'agost de 1946, també a l'ADS, núm. 27).

46. *Ibid.*, «Respuesta» de 1946.

47. ADS, Fons parroquial del Palau d'Anglesola: K. Comptes i factures, núm 23.

les fonts baptismals, que costà 140 rals. En 1894 arreglaren la teulada afegint 300 teules noves. En 1897 refongueren dues campanes «*que han importado mil sesenta pesetas*» i «*por la recomposición de la cruz grande de piedra, que está en la entrada del pueblo*» pagaren 80 pessetes. Finalment, l'any 1898 tornaren a recompondre la teulada gastant-se aquesta vegada 400 pessetes, i 200 més «*por quitar la humedad a la capilla del Sm. Santo, pintarla y renovar su altar*».

Després de la guerra de Successió i de la guerra del Francès, al començament del segle XVIII i del XIX respectivament, novament a la primeria d'un nou segle, en aquest cas el XX, va esclatar una nova guerra. La guerra civil assolà la major part dels edificis religiosos de l'estat. L'església del Palau d'Anglesola fou cremada per exaltats antireligiosos el mes de juliol de 1936. Segons el testimoni de l'arquitecte diocesà de Solsona, Isidre Puig i Boada, a gener de 1940, havien estat destruïts completament els altars, les imatges, el mobiliari litúrgic, l'orfebreria i altres ornaments; però també es va veure afectada l'estructura arquitectònica: es va desplomar la volta del presbiteri, i van quedar en mal estat les parets, el sostre i el paviment. L'arquitecte proposava la reconstrucció de les voltes i la teulada, repassar els murs i el paviment, pintar l'interior i col·locar vidres i fusteria; tot per un pressupost de 73.757,50 pessetes (doc. 29). El 24 d'agost de 1946 el rector del Palau d'Anglesola va respondre un qüestionari reclamat pel bisbe de Solsona i publicat al *Boletín Oficial Eclesiástico de Solsona* l'1 de juliol de 1946, on deixà constància que el paviment del temple, que era de fusta, fou cremat en 1936 i que també fou destruït el rellotge del campanar, també sabem que «*el interior de la iglesia estaba del todo ennegrecido y muy deteriorado por haber sido quemado por los comunistas, ahora se han hecho las reparaciones más necesarias, reconstruir la iglesia, revocar las paredes del interior del templo y del exterior por suscripción pública abierta entre los feligreses de la parroquia habiéndose recolectado unas 80.000 ptas. Ahora falta construir el altar mayor y los laterales*».⁴⁸

L'agost de 1944 Ramon Foix i Turull, rector del Palau d'Anglesola entre 1939 i 1965, esmentava que s'havia realitzat una primera restauració d'urgència amb un cost de 21.824 pessetes, sufragada pels fidels de la

48. ADS, «Respuesta al... de 1946».

població.⁴⁹ Malgrat això, Foix esmentava que l'església era inadequada per al culte, ja que tenia mal aspecte i, sobretot, oferia perills per als devots. En concret, el temple tenia calcinades les parets interiors i les voltes, fet que va provocar el despreniment de fragments, com el que va tenir lloc per la festa major petita de l'any 1944, sortosament després d'haver acabat la missa en honor de sant Blai; a partir d'aquell moment, la gent buscava els racons més segurs (doc. 31). Examinat l'expedient del Palau d'Anglesola per la Junta Diocesana de Reconstrucció de Temples Parroquials del bisbat de Solsona, el setembre del mateix any, acorden concedir la quantitat de 158.737,50 pessetes per a les despeses de reparació de l'església. La resolució s'elevava cap a la Junta Nacional, a nivell espanyol, per rebre el vistiplau. O sigui, que s'havia revisat a l'alça el pressupost de 1940, segurament a causa de l'agreujament dels problemes de conservació de l'edifici. Tot i això, el poble es comprometia a aportar 20.000 pessetes més.

No sabem si la Junta Nacional debia satisfer demandes més urgents, o si va atorgar la totalitat pressupostada per la Junta de Solsona; en tot cas, els diners arribarien vers el 1946. El 5 de maig de 1946 es constitueix una Junta Administrativa d'Obres per a la Reconstrucció del Temple Parroquial de Sant Joan Baptista del Palau d'Anglesola, amb el rector Ramon Foix, president honorari; Aleix Camps i Farré, president efectiu; Josep Simó i Querol, vicepresident; Ramon Palau i Serrano, tesorero; Joan Baptista Pou i Llobera i Josep Felip i Salvia, vocals, i Emili Tribó i Montserrat, secretari. La Junta del Palau d'Anglesola acorda demanar diferents pressupostos a paletes de la població, per estudiar-los i encarregar les obres. També es resol que a l'entrada de l'església s'exposaria una llista dels donants que havien contribuït a les despeses de la restauració, on hi havien de figurar les quantitats i que quedaria oberta a noves aportacions (docs. 32 i 34).

El 16 de juny de 1946 es torna a reunir la Junta del Palau d'Anglesola per analitzar els pressupostos. Consideren que són molts elevats, essent el més econòmic un de 64.000 pessetes, sense comptar les despeses de

49. Ramon Foix i Turell era nascut a Monfalcó Murallat (la Segarra) el 18 març de 1877, va estudiar al seminari de Solsona i fou ordenat sacerdot el 1902. Va entrar a la parròquia l'1 de setembre de 1939.

materials i el seu transport (doc. 33). Finalment, es tria el balaguerí Joan Pedrol (també esmentat com Joan Barniol?), per l'arrebossat i l'enguixat interior; diferents paletes locals per fer feines a jornal (documentem Isidori Tapies, Ramon Esteve, Josep Gómez, Francesc Minguell, Tomàs Vilarrubí, Joan Ribelles i els manobres Josep Martí, Emili Teixidó, Jordi Teixidó, Blasi Aguilá i Emili Santeularia); l'escultor Joan Robles per fer la reconstrucció dels evangelistes de la falsa cúpula, i Antoni Miró per arreglar les campanes. Segons l'anotació de despeses entre juny i octubre de 1946 sabem l'estat de les compres: la fusta a Àngel Boixareu, i a un tal Bonell; les puntes d'enllatar a I. Clotet; les teules a J. Gabarra; les rajoles a Marià Vilalta; un cabàs i sogues a Marià Querol; un vagó de ciment a Cervera, un vagó de guix a Balaguer, totxos de Fondarella; transports a Ramon Salvany i Joan Tomás, i material divers a un munt de proveïdors (Llibreria Dalmases, Impremta Saladrigues, Genescà, entre altres).

A part de l'estructura, després de 1939 l'església també s'havia d'omplir d'altars i altres elements de devoció. D'aquesta manera, moltes famílies van costejar la construcció de retaules. Els actuals altars són fruit d'un esperit tradicionalista que va dominar l'estat espanyol entre 1940 i 1960, exemples d'un estil eclèctic que responien al gust «passat de moda» que s'havia instal·lat en el poder i en l'Església. Això va passar a tot arreu, i molts artistes notables treballaren sota aquestes premisses. Amb tot, es tracta d'un capítol de la història de l'art encara per estudiar i per valorar en la seva justa mesura. Entre els retaules: l'altar major inaugurat el 15 d'agost de 1947 (amb sant Joan Baptista al centre, flanquejat per sant Antoni Abat i la Mare de Déu del Carme, a sobre els medallons de sant Jordi i sant Jaume, i a dalt de tot Déu Pare) (fig. 50); l'altar de la Immaculada Concepció inaugurat el 15 d'agost de 1950 (amb la Puríssima al centre, flanquejada per sant Antoni de Pàdua i santa Teresa de Lisieux); l'altar de sant Josep inaugurat el 19 de març de 1951 (amb el grup de sant Josep amb el Nen Jesús, a sobre la petita imatge de santa Elvira regalada el març de 1953); l'altar del Sant Crist inaugurat l'1 de febrer de 1956 (amb una crucifixió); l'altar de sant Ramon inaugurat el 31 d'agost de 1952 (sant Ramon Nonat al centre, flanquejat per sant Enric i sant Bartomeu, i a sobre la petita imatge de santa Llúcia); l'altar de sant Isidre inaugurat el 15 de maig de 1958 (sant Isidre al centre, flanquejat per la

Fig. 50. Presbiteri de l'església del Palau d'Anglesola. Podem observar la volta de canó amb llunetes. (Foto: I. Puig.)

Mare de Déu de les Sogues i sant Francesc Xavier); l'altar del Sagrat Cor, i l'altar de la Mare de Déu de Fàtima, inaugurat el gener de 1952.⁵⁰ Entre els artistes trobem: Ramon Borràs i Vilaplana, fuster de Lleida, que féu l'altar major; Llucià Oliva i Sala, dissenyador de l'estructura de la majoria dels retaules, i Joan Robles i Mateu (1899-1984), que, al marge dels evangelistes, també féu la majoria de les figures escultòriques dels retaules. A part del retaule, també documentem que el 1946 s'havia reconstruït el cor de fusta per als cantors, i s'havia fet un nou púlpit subjecte a l'altar major, ambdues obres foren sufragades amb els donatius dels fidels.⁵¹

Dècades més tard es va fer un altre tipus d'obres. L'any 1970 es va produir una restauració al campanar, on l'antiga forma cònica feta amb paredat fou substituïda per una cobertura pseudopiramidal. També per aquelles dates, Antoni Gorgues pintava les escenes del Naixement de

50. GARRALÓN, S.: *Primer miler de les fulles...*, pàgs. 17, 24-26, 29, 32, 35, 38-39, 40 i 46.

51. ADS, Fons parroquial del Palau d'Anglesola, N. Correspondència, núm. 27.

sant Joan Baptista i el Baptisme de Jesucrist al presbiteri. Cap a la fi dels anys vuitanta es bastia la capella del Santíssim Sagrament, obra feta en l'espai d'una de les sagristies que flanquejaven el presbiteri, llavors convertida en habitació de mals endreços. L'any 2002, amb motiu del dos-cents aniversari de la façana de l'església, l'Ajuntament del Palau d'Anglesola va iniciar un expedient per declarar el temple com a bé cultural d'interès local. D'aquesta manera, l'Ajuntament va aprovar-ho en comissió de govern el 19 d'abril de 2002, i fou ratificat pel ple ordinari del Consell Comarcal del Pla d'Urgell celebrat el 6 de maig de 2002 (doc. 35). A la fi del mateix any, l'Ajuntament ha encarregat un estudi geològic que permetrà determinar en quin estat es troba l'edifici de l'església, per valorar com s'haurà de dur a terme la seva restauració.

APÈNDIX DOCUMENTAL

ABREVIATURES D'ARXIU

AAT:	Arxiu Arxidiocesà de Tarragona.
ACA:	Arxiu de la Corona d'Aragó.
ACL:	Arxiu Capitular de Lleida.
ADS:	Arxiu Diocesà de Solsona.
AHCB:	Arxiu Històric Comarcal de Balaguer.
AHCC:	Arxiu Històric Comarcal de Cervera.
AHPL:	Arxiu Històric Provincial de Lleida.
AHNM:	Archivo Histórico Nacional de Madrid.
AMPA:	Arxiu Municipal del Palau d'Anglesola.
APB:	Arxiu Parroquial de Bellpuig.
APOB:	Arxiu Parroquial d'Os de Balaguer.

Document 1

14 de setembre de 1148 - El Palau d'Anglesola.

Donació d'Arnau Berenguer d'Anglesola, i els seus descendents, de la torre del Palau d'Anglesola a Ramon Barrufell i a la seva muller Sança.

ACA, SJJ, arm. 7, perg. 52 i perg. 58.

Publicat: BERTRAN ROIGÉ, P.: *Notícies històriques del Palau...*, pàgs. 51-52; R. SAROBE, *Col·lecció diplomàtica de la casa...*, doc. 14.

Res donata si in presentia tradita fuerit nullo modo repetatur a donatore. Igitur, sit notum cunctis presentibus hec scripturam audientibus qualiter vel

quomodo ego Arnall Berenguer et filios meos Berenguer et Bernad, et Berenguer Arnall et uxor mea Guilla et filiis nostris Berenguer et uxor sua Adaled et Bernad et Arnal, et Petrus de Paganel et uxor sua Eisolina, nos in simul donatores sumus vobis Ramon Barrufel et uxor tua Sanza, una torre in ipso campo que vocant Palad, et est in terminum de Anglerola. Per hanc scripturam donacionis donamus nos seniores ad vos Ramon Barrufel et ad uxor tua Sanza et vestris, quatuor parellades de alod in ipso termino de Palad sicut unum de allis laboratoris. Et habeatis eas ad vestrum proprium alaudem vos et vestris francum. Et quartam partem de ipsum decimum damus vobis que indi exierit, et quartam partem de ipsos usaticos et de ipsum censum quartam partem concedimus vobis, ad vos et ad vestris omni tempore. Itaque nos seniores supra scriptos donamus ipso die quando Ramon Barrufel acaptavit supra scripto alod, in podio de Garden, totum alium alaudem qui est in ipso termino de Palad ad istos homines, id sunt, Pere Marti, et Ramon Urg, Arnal de Baiona, Arnall Marti, Arnall de Offegad, Bernardus presbiter, Ramon Barrufel, Guillem Bernat, Ramon de Rabinad, Berenguer de Tarazo, Bernad suo cosino, Bernad Mir, Arnall Callero, Ramon Grass, Guillem Ramon, Pere Ramon, Mir Ramon, Ramon Guillem, Pere Pere de Estelela, Ramir Gifre; nos vero laudamus et donamus ad vos supra scriptos et uxores vestras et ad filios et filias vestras et ad vestra posterita, ista omnia ut habeatis ipsum alod totum quod est in terminum de Palad, ad vos omnes donarnus una sorte de alod in reg de Corbins per orts, et partiretis sicut ipso alod de Palad se partierit. Et advenit ad nos seniores per paterna vel materna voce, sive per ullasque voces. Est namque ista omnia in terminum de Anglerola, in locum qui vocant Palad, et affrontat de orientali parte in camp de ipso Cascal, et vadit usque in carrera qui exii de Anglerola in directo de ipsa torre de Molleruza, de alia parte affrontat inter Palad et Alfandarella, ipsa carrera qui exiit de Lerida et vadit per Aigua viva, et de Aigua viva venit in sol de tozal de ipsa sorte de Loza, et de ipso tozal venit usque in ipsa torre qui iam fuit, qui aspicit contra ipsa Torre Roga, itaque de ipsa torre vadit usque in ipsa fita vella qui est inter Palad et Torre de Baffes, et de ipsa fita vela vadit usque in fita qui est in horta de riu Corb, in directo ipsa torre de Novella et inter Novella et Palad partid riu Corb. Quantum inter istas afrontaciones includunt et isti termini circumedunt sic donamus nos vobis ista omnia supra scripta, totum ab integrum, exceptus hoc quod dedimus ad Ramon Barrufel, cum exiis et regresiis earum, cum tota omnia in omnibus quod ad usum hominis pertinent. Itaque donamus nos ad vos ligna et fusta in quacumque loco nos abuerimus. Nos vero facimus censum per unumquemque annum ad vos seniores XX pernes unamquemque per XX denarios precium, et quatuor fogaces unusquisque, et ad unamquemque pernam sester I de civada, unde donant locedam et civadam in Anglerola. Vos quoque non eligatis alium seniorem omni tempore nisi nos et posteritatem nostram, et quando istum acapte fecimus nos in Garden non stabat nullum hominem in terminum de Anglerola, de Paganell in iosum.

Ista omnia supra scripta laudamus et donamus nos seniores aut vos acaptatores totum sicut scriptum est in ista donacione.

Actum est hoc. Ouod nullus homo vel femina, magna vel parva persona qui ista omnia voluerit dirumpere, in duplo componat aut componamus.

Facta ista scriptura XVIII kalendas octobris, anno XI rege regnante Luduvico.

Sig+num Arnall Berenguer. Sig+num Berenguer filio suo Sig+num Benad frater Berenguer. Isti sunt filii Arnall Berenguer. Sig+num Berenger Arnall.

Sig+num Guillea uxor sua. Sig+num Berenguer filio Berenger Arnall. Sig+num Adaled uxor eius. Sig+num Arnall. Isti sunt filii Berenger Arnall. Sig+num Pere de Paganel. Sig+num Eixolina uxor eius. Nos qui ista carta donacionis iussimus scribere et firmamus et ad testes firmare rogavimus.

Sig+num Arnall Rufacha. Sig+num Arnall baiulus. Sig+num Arnall filiis de Arnall Guitard. Isti sunt testes visores et auditores.

Itaque prope ipso termino vestro donamus nos seniores ad ecclesia qui fuerit in Palad de nostro dominio in Merdaz I parellada de alod cum tres partes de ipsa primicia qui erit in terminum de Palad.

Petrus presbiter de Siscar, hanc scripturam rogatus scripsit.

Document 2

1592 - El Palau d'Anglesola.

Inventari de la rectoria i de l'església de Sant Joan Baptista del Palau d'Anglesola.

APB, *Libre del estat de la rectoria de la biglesia del glorios S. Joan Baptista de la vila del Palau de Anglesola fet per mi Jaume Juan Sedo prevere y vicari de dit lloch y natural de la Fandarella en lo any de 1592.*

Publicat: BACH, A.: «Situació religiosa al Palau...», pàgs. 220-223.

En la present hglesia del Palau de Anglesola hi ha quatre capelles sens lo altar major. La invocacio del altar maior es del glorios Sant Juan baptiste; ya una capella del S. Crucifissi y altra de S. Jordi y altra de S. Sebastia y en ninguna de aquestes hi ha ningun benefissi; ay altra capella de S. Blasi y nostra Senyora hi en dita capella ei ha un benefissi de la mateixa invocacio de S. Blasi hi nostra Senyora. Son ne patrons los hereus de la casa de M^o Pocerull de dita vila; lo benefissiat es M^o Andreu Pocerull de dita vila fill de la senyora Helianor Pocerulla; no redideix per estar eocupat en Barcelona enlos estudis; fa la servitut lo vicari del Palau; val onse lliures quiscum any y en dita eglesia noy ha ningun altre benefissi.

Mes ei ha en dita Eglesia de misses dexades per molts de vila terenta y quatre lliures dich XXXVIII y XVI sous y lo vicari diu les qui pot; les altres sol fer dir a nostra Senyora deles Sogues per los pares de aqueslla casa.

Mes te dita Eglesia un tros de terra dit lo farreginal ala partida de la bassa de tinguda de deu porques poch mes ho manco hafronta ha sol eixent enlo cami de Llinyola et ponent ablo cami del Poal ea tramontana afronta lo tros del pobill reg ea mig jorn ablo farreginal dela viuda Mora.

Mes te dita eglesia altre tros de terra enla partida dita la ayguera dela bassa de tinguda de un jornal poch mes ho manco lo qual afronte ha sol eixent ab un tros de pobill reg ea ponent ab un tros den Juan Bon Jorn ea tramuntana ab un tros de M^o Coll ea mig jorn ab altre tros den Juan bonjorn.

Mes te altre tros de terra enla partida dita lo comi de Llinyola de tinguda de un jornal y mig poch mes o manco e afronte ha sol eixent ab un tros del mestre Nofre Bellmunt ea ponent ab altre tros den Juan Mora ea tramuntana enla boga del Esguaravat ea mig jorn en lo cami que ha ha Llinyola.

Mes te dita Eglesia una badia hasituada en dita vila del Palau afronta ha sol eixent en la Eglesia, ha ponent en lo portal de le vila closa ea tremuntana enla plassa dela vila closa ea mig jora enla plasa dita de defora.

Mes hi ha en dita badia en lo seller tres fustes para tenir vi; la huna de tinguda de cent cantes, la altra de tinguda de setze fins en vint canters poc mes ho manco.

Mes te dita Egliseia de sensos li fa M^o Pocurull set diners, diu VII d.

Mes la viuda Mora dita den lamo Mora per la casa ont esta de sens vint sous, dic 1 ll.

Mes la senyora Copons per una vinya fa de sens quatre sous, dic III s.

Item hi ha en dita vila un ospital pera pobres peregrins y malalts sense Egliseia ni capella; no he pogut saber la invocacio te; ay en lo dit ospital dos cambres ab sos llits. Es per espitaler en dit ospital Domingo Pardiac, gasco y Maria sa muller; los administradors ho maiorals son En Montserrat Sedo y en Pere Serrano, pagesos de dit lloc.

Mes te dit ospital un tros de terra campa dita lo farreginal del espital, de tinguda de un jornal poc mes ho manco a fronte en sol eixent ab lo camí que va ala bassa E a ponent ab un tros de M^o Pocurull Ea tremuntana ab altre tros den Juan Puilat Ea mig jorn ab altre tros de M^o Pocurull.

Mes te dit espital un sensal de dotze sous quiscun any dexat per M^o Jaume Pocurull, pera mantenir un llit y cambre en dit Hospital, lo qual sensal li feye mestre Castanyer de Arbequa; diuen los del Palau que mai los an cobrats ni tal cosa an sabuda may.

Mes en la dita vila son causes pies pera ponceiles han maridar, pera les mes pobres dela vila sinquanta sous dexats per M^o Jaume Pocurull pages de la vila del Palau; molt be sonne administradors de dita almoyna M^o Pocurull y los jurats del Palau.

Mes hi ha en dita vila altra almoyna de ponselles ha maridar, per les mes pobres donselles del llinatge de M^o Pocurull dexades per lo sobredit M^o Jaume Pocurull quiscun anys sinc lliures; pagueles dita vila del Palau; son administradors de dita almoyna lo hereu de casa de M^o Pocurull y lo beneficiat de nostra senyora y Sant Blasi.

Mes se paga en dit lloc promisia adita Egliseia ho al rector, soes de blat ordi seguel sivada canyem lli y de llana; de oli ni de mill ni de altres llegums com son guixes faves hi altres semblants.

Mes hi ha en lo terme del Palau altra Egliseia hanomenada lo priorat del Espitalet de Anglesola, lo qual ne es prior lo senyor canonge Cassador de Barcelona; sol fer arrendador dit priorat en sexanta hi setanta lliures segons estius informat segons lo temps; te si molt poc compte en dita Egliseia que entot lo any nosi diu missa mes del dia de Sant Jordi y asso perque se apleguen per tal dia les professons destos llocs circumvehins yaquex dia si diu missa hi algun any sermo hi en tot lo any nos hobre dia Egliseia. La invocació es de Sant Jordi; ay tres altars, lo altar maior es de Sant Nicolau, l'altre es de nostra senyora del Roser y lo altre es de Sant Jordi noy ha ninguns benefissis.

Mes hi ha en dit terme del Palau una capella sens retaule a la partida del Poal; la invocació de la qual es diu Santa Llucia. Noy ha ningú quey aje vist dir missa may; noy ha ningun benefici.

Les caritats que solen donar en dita vila aixi de Enterratori com de novenes hi aniversaris y altres caritats son les següents: primer de Esterratori al rector ho vicari catorse sous hi quatre diners; als altres capellans dones tres sous; de novena hi cap dany al rector ho vicari donen de caritat vuyt sous y vuyt diners;

als altres capellans donen quatre sous y quatre diners; mes de les candeles donen par cada parell quan oferexen un diner; mes donen al escola per tocar al Cos y a la novena un sou; de Estremunsiar nihil, dels albats nihil; dels quis casen de amonestar y missa en cinch sous; dels aniversaris si volen quels diguen missa sonne tres sous; si no an de dir missa los donen un sou y lo sou es per lo treball de anar de un lloch ha altre la per lo catafalc.

Mes la ha en dita Egliseia una Confraria; la invocació de la qual es de nostre Senyora; maiorals desta Confraria dos homens dela matexa vila cada any; y est any son los honorables mestre Miquel Balaguer texidor de lli y en Antoni Morell tots de dit lloc; dita Confraria note ninguna renda, mes que cada hu dels confreres ques moren paguen a dita Confraria sinc sous y aquells sevexen per matenir la iluminaria de molts siris te la Confraria pera a se alse lo Santissim Sacrament los dies de festa y diumenges y tambe quant van ha acompanyar dit Santissim Sacrament quan lo aporten als malalts y tambe quant aporten ha enterrar los confreres.

Mes paguen de entrada en dita Confraria dits confreres una fanequa y dos almuts de blat y servex dit blat pera iluminar una llantia que crema nit y día en dita capella.

Document 3

1 de maig de 1667 - El Palau d'Anglesola.

Inventari d'objectes litúrgics de l'església parroquial del Palau d'Anglesola.

ADS, Fons Curial, Documents parroquials, carpeta 461, doc. 1.

Hoc est exemplum bene et fideliter sumptum a quoder originali instrumento inventarii recepto et testificato penes ene notarium infrascriptum die et anno infrascriptis cuius tenor est ut sequitur. Al primer de maig del any mil sis cents sexanta set congregats en la sagristia de la parroquial iglesia de St. Joan Batista de la vila del Palau de Anglasola del bisbat de Celsona, los honorables Joan Llobera y Ramon Capell sagristans vells de dita parroquia per donar constés de tots los ornaments que tenian encarregats, y entregarlos ab nou inventari als honorables Miquel Pou y Antoni Joan Balaguer sagristans nous en presencia de mi lo Dn. Balthasar Santandreu prevere y rector de la dita parroquia, de Joan Vilagrassa batlle, y de Mateu Ribalta y Joan Llobera pahers de dita vila, se an trobat las cosas següents las quals tenian encarregades dits sagristans vells.

Primo una creu gran de plata daurada.

Item dos calzers ab las patenas de plata.

Item una caps de plata petita per a tenir reserva quant conve a demes de la custodia gran de plata daurada que esta en lo sacrari.

Item mitg cos petit de una Verge de plata.

Item la Veracreu de plata daurada.

Item uns incencers de plata ab sa farquilla y cullera.

Item una caps de plata per a tenir reserva, y un vehicle de plata sens peu las quals cosas eren de la parroquia de Belloch del bisbat de Lleyda.

Item una pau de plata y dos de llauto.

Item devuyt candeleros de llauto y bronze.

Item quatre bacinas grans y una de petita de llautó.

- Item una llanterna.
 Item un reliquiari de [...] reliquia de St. Blasi de plata.
 Item un tern de domasquillo vermell cumplert, ço es casulla, dalmaticas, dos estolas, y tres maniples, frontal, gremial y capa pluvial tot del mateix color.
 Item tres missals y tres ordinariis y un llibre de cor gran.
 Item altre tern blanc de domas, ço es casulla, dalmaticas, dos estoles, tres maniples, frontal, y capa pluvial del mateix corte sens gremial.
 Item altre tern negre de xamellot, ço es casulla, dalmaticas, gremial, dos estolas, tres maniples, capa pluvial y frontal, tot del mateix corte.
 Item una capa pluvial de vellut carmesi.
 Item una casulla de domas carmesi.
 Item una casulla de ret blanc.
 Item altra casulla de xamellot de color de cendre per Advent y Quaresma.
 Item altra casulla de sati blanc.
 Item altra casulla de vellut vert.
 Item altra casulla de coto blanch.
 Item altra casulla de tela negre pintada.
 Item dos talams de domasquillo, ço es un de gran, y altre de petit.
 Item un vestit de tafata blau guarnit per lo Niño Jesus.
 Item una purpura negre.
 Item una torcalla de tafata camosat per la creu gran.
 Item altra tovalla de tafata negre per dita creu.
 Item altra tovalla de color museo per portar al coll quant se fan las professons.
 Item dos bossas de corporals ab corporals.
 Item vuyt cobricalzers, ço es un de domas blanch, altre de domas vert, altre de tafata vert, altre de tafata negre, tres de color vermell, y un de morat.
 Item una capeta petita de sati vert per quant se porta lo viatich.
 Item una capa pluvial morada molt vella y dolenta.
 Item dos [...]netas de la passio.
 Item una bandera de domas carmesi gran.
 Item altra bandera de domas petita.
 Item un pendó negre per las professons de pregarias.
 Item una cortina blanca per posar devant del altar quant se trou la Veracreu.
 Item dos frontals de domas, ço es lo un blanch per lo altar del Roser, y altre de vermell per lo altar de St. Jordi.
 Item un frontal de primavera de color blanc y vermell per lo altar del St. Crucifici.
 Item sinc frontals nous pintats per sinc altars.
 Item tres cortinas per cubrir lo St. Crucifici, ço es una de glava, altra de tafata blau, y altra de filampua.
 Item quaranta sinc estovallas grans.
 Item nou tovallolas, ço es sinc de rodonas, y quatre de llargues.
 Item un cobritaula de bri per lo altar maior, y altre per lo altar del St. Crucifici.
 Item una passada de estovalles llistades de coto blau.
 Item un sudari, y unas estovallas de tela.
 Item sinc albas, sis cinyells y set amits.

- Item sinc axugamans.
 Item roquets o garnatxes devuyt, ço es deu de grans y vuyt de petits. Item cinquanta sis rams de fil.
 Item dos ulls de plata. Item dos ioes de puntas per lo altar maior.
 Item tres ioes de puntas, ço es per lo altar del Roser, St. Christo y St. Jordi.
 Item una tela que esta dins la capsa de vellut.
 Item una campaneta ques toca quant se porta lo viatich.
 Item una creu de llautó per enterrar los albat.
 Item dos cortinas negres, ço es una per cubrir lo altar maior y altra lo altar del Roser la semana de Passio.
 Item la conca de aram per tenir la aygua de las fonts baptismals.
 Item una capsa de plata en la qual estan los tres sants olis.
 Item tres vasos de plata per tenir tambe dels mateixos sants olis, y una cullera gran de plata per bateixar.
 De totas las sobreditas cosas se fan carrega los sobredits Miquel Pou y Antoni Joan Balaguer prometent donarne compte ab obligacio de tos sos bens, y que compliran be y llealment a la obligacio de [...]rant per las cosas de la sagristia com per las [...] que aixis o veran en poder de mi Balthasar Santandreu prevere y rector del Palau en la sagristia de dita iglesia dia mes y any sobredits.
 Testes omnium supradictorum sunt honorabiles Joannes Vilagrassa baiulus, Mattheus Ribalta et Joannes Llobera, paciarii dictae villae Palatiis Anguariae diocesi Coelsonensis.
 In quorum fidem et testimonium ego dictus Balthasar Santandreu presbiter S. S. R. rector et notarius supra memorars qui promissis inter fui seguissisusque clausi hic me subscribo et meum quo utor in instrumentis caudendis ap pout. Sig+num.

Document 4

12 de març de 1674 - El Palau d'Anglesola.

Contracte entre el mestre de cases Robert Calbet i els paers del Palau d'Anglesola per l'edificació de la capella del Sant Crist.

ADS, Fons parroquial del Palau d'Anglesola: R. Manuals notarians, núm. 52, 1665-1680, fol. 79v-80r.

Publicat: YEGUAS, J.: «El retaule de Sant Francesc Xavier del Palau...», pàg. 262.

Die 23 martii 1674. Mateu Ribalta y Joan Gras pahers del Palau en dit nom concordan ab Rubert Calbet francès mestre de cases de edificar una capella en la iglesia del Palau en lo lloc hont està la capella del Sant Cristo, obligant-se dit Calbet fer dita capella y guiar-la a la alçada de la teulada, donant la amplaria que serà menester segons la proportió que sia menester posant lo paviment de dita capella al qual de la mateixa iglesia, fent en arc de pedra que serà lo anfront de la capella, la disposició de las pedras an de esser ab la mateixa picadura de las pedras que mig se troban en la capella vella per la part de dins, les quals se an de posar a la part de fora. Advertint que sols se aurà de usar de dita pedra de fil aquella que vuy és en dita capella y dessorse se aurà de fer de reble y argamassa per lo arc a de esser de pedra de fil ab la picadura sobredita y tota la capella a de esser blanca ab ges, y la cronisa de deixa a disposició del

mestre, la volta de la capella a de esser ab engero de ges y una clau també aquest del mestre, y dit mestre a de enllosar dita capella en lo paviment.

Per compliment de ditas cosas dos sobredits pahers li prometen quaranta lliures barceloneses ço és per Pasqua del Esperit Sant 20 lliures y per Nostra Senyora de agost los restants 20 lliures, sino és que dit Rubert se agués de ausentar per coses tocants a quenos que a las horas se li pagaria totas las 40 lliures acabada la capella, y per dita capella offereixen dits pahers tota la manobra a peu de obra ço és ges, calcs, argamassa, fusta, obrada y tot lo demés que serà menester en tant que dit mestre sols agi de posar les mans tocant al mestre de casas, y dits pahers li offereixen los manobrers que han menester, y promet dit Rubert començar dita obra a mitg abril y continuar-la fins que sia acabada offerint-se que si se offereix aver de anar a trencar pedra a la pedrera ab los seus dos companys se li donarà a demés de les dites 40 lliures, setze sous per jornal, y per compliment de tot lo sobredit la una part a la altra obligan tots los bens mobles com immobles volent que ha allargat ab totas las clausulas segons estil de art de notaria.

Testes sunt Josephus Capdevila studens et Franciscus Bages juveni chirurgicus.

Document 5

12 de març de 1692 - El Palau d'Anglesola.

Contracte de Francesc Grau per fer el retaule de sant Francesc Xavier amb destinació a l'església parroquial del Palau d'Anglesola.

ADS, Fons parroquial del Palau d'Anglesola: R. Manuals notariais, núm. 53, 1678-1695, fol. 189-190.

Publicat: YEGUAS, J.: «El retaule de Sant Francesc Xavier del Palau...», pàgs. 263-264.

Die duodecima mensis marcii anno a nativitate domini millesimo sexcentissimo nonagesimo secundo in villa Palatis Angularis, Coelsonensis diocesis Franciscus Garau statuarius vulgo esculptor civitatis Minorisse episcopatus Vicensis gratis sciencia promito vobis Antonio Joanni Balaguer et Michaeli Pou agricultores et juratis dictae villae Palatis anno currenti his prentibus et facere un altare vulgo retaule ponendum in capella Sancti Francisci Xavier ecclesiae parroquialis dictae villae Palatis ab son aro per lo frontal iuxta trassam firmatam manu infrascripti rectoris cum pactibus sequentibus.

Primo dita obra a de tenir la alsada del arch de sota de la volta y la amplaria fins a las pilastres y encara que la trassa ensenya la obra apanyada, la aja de fer recta perquè la capella la demana axí y en dit retaule ha de aver una imatge de Sant Francisco Xavier ab un Sant Cristó a la mà en la pastera major, y axí com en la trassa hi a istorias aja de fer en la primera andana a mà dreta una pastera ab una figura de Sant Joseph, y a mà esquerra altre pastera ab una figura de Santa Cecília; a la segona andana a la pastera del mitg una figura de Santa Theressa y als costats a la pastera de mà dreta Sant Blasi, y en la pastera de mà esquerra Santa Llúcia en lloch de las historias de la trassa. Y axí com en las pulseras la trassa porta unas figuras de Sants ajan de ser uns àngels exceptat emperò que en lloch del sagrari de dita trassa aja de ocupar dit puesto entregadas y una pessa de talla al pedestal, y axí com en los peus hi a Sant Pere y Sant Pau

a dits puestos aja de fer unas tarjas, o, talla lo que demanara la obra y lo demés conforme la trassa compertida a la mida pot suportar la capella.

Y esta obra aja de ser treballada de festa de alba, y acabada dins un any contador des del dia primer de setembre proper vinent, y dita obra donarà acabada en Manrressa des de ahont la faran portar dits jurats a sas costas y dit Grau vindrà a assentar-la a son puesto. Precium est ducentum quinquaginta libras barcinonenses ex quibus dicti jurati promittunt solvere centem et decem libras scilicet medietatem die Sancti Marchi anni millessimi sexcentissimi nonagesimissimi tertius, et alteras medietatem die erit posita in suo loco dicta opera de bonis dicta Universitatis cum de reliquia pecunia usque ad quantitatem ducentum quinquaginta libras, altera persona facit et firmabit obligationem dicto Garau et pro his complens obligamus omnia bona dictus Grau sua propria, et dicti Jurati bona dictis universitatis cum scriptura tertius in bonis tantum cum omnibus renuntiationibus et clausulis opportunis et necessariis iuxta stylum artis notarii actum et penes doctorem Bonoventuram Padrell preberi ac rectoris parroquialis dictae ecclesiae Palatii.

Testes sunt Antonius Pocurullet Bru eques et Bartholomeus Garin medicinarum doctor in villa dicta Palatii d'Egulariam.

Document 6

25 d'octubre de 1693 - El Palau d'Anglesola.

Contracte entre Joan Pau Ferrer i els paers del Palau d'Anglesola per al daurat del retaule de la capella del Sant Crist i el retaule major de l'església.

ADS, Fons parroquial del Palau d'Anglesola: R. Manuals notariais, núm. 53, 1678-1695, fol. 216-217.

Publicat: YEGUAS, J.: «El retaule de Sant Francesc Xavier del Palau...», pàgs. 265-266.

Die vigesima quinta mensis octobris anno a nativitate Domini millesimo sexcentissimo nonagesimo tertio in villa Palatii Angularie Coelsonensis diocesis.

Ego Joannes Paulus Ferrer deaurator ville de Reus archiepiscopatus tarraconensis gratis sciencia promitto vobis Antonio Solsona et Joseph Florejachs agricola et juratis dicte ville palatii anno currenti his (...) daurare altaria infrascripta cum partibus tamen sequentibus videlicet. Pactes per a dorar lo altar del Sant Cristó del Palau.

Primo que dit retaule a de ser bon aparellat ço és ab sinch capas de guix gros, ab sinch capas de guix prim y sinch capas de bolo, y ben exut de una capa a la altre y ben gratat. Item que dit retaule a de ser de dalt a baix dorat sens dexar ninguna cosa, y lo or doble y ben resenat.

Item la pastera costats y sobres el del nitxo dorat dalt a baix de la manera que lo un pany de or toque a l'altre y lo or ben resenat y després fer-hi un brocat de la mostra se li dirà.

Item la talla tota estofada la arquitectura dorada y brunyida.

Item encarnar la figura del Sant Cristó y dorar y estofar sis la tovallola y corona y tenyir de verd la creu.

Item dorar los dos archs de l'altar de Sant Jordi y Sant Anton y lo arc del dit altar del Sant Cristó. Item platear los dos candeleros del dit altar.

Item lo esgarchar prim y espes y sanch de dragó non volem en ninguna part.

Pactes de l'altar major del Palau. Primo platear los set candeleros y dorar la imatge petitat del Sant Cristó.

Item fer de or y coral sis peus de florerós.

Item dorar lo arc de l'altar de pujalt y lo altar del roser y lo de dit altar.

Item dorar lo altar major dalt a baix sens dexar ninguna cosa, que lo un pany toque a l'altre y lo or doble bon resenat la escultura tota estofada de brocats espolins y ayguadas ahont requireix la obra y en totas las parts se podran fer y la talla tota estofada com acostuman los bons oficials y sanch de drago non volem en ninguna part.

Item tota la arquitectura dorata y brunyida y la arquitectura dels peus de Jaspe brunyit y la talla dorada y brunyida.

Item a las figuras a de fer una senefa a cada una de la amplaria serà menester. Item a de fer una mà a Santa Inés.

Item lo esgarfiar prim y espes. Item dorar y estofar la imatge del Sant Cristó que és en lo altar major.

Item lo sagrari no se a de dorar ni estofar puix ho està.

Item lo altar del Sant Cristó a de estar fer lo primer de febrer de 1794, lo altar major del dia de Nadal primer vinent a un any.

Pretium altaris sancti crucifixi est viginti sex aurei vulgo doubles scilicet che quo incipeturopus quinquaginta libras et reliquiem absoluta opera cum pacto bonum quod dictus Ferrer soluat Onofrio Boet deauratori civitatis Barchinone quod laboravit in dicto altari super quo se concor del pretium altaris majoris est quingentum decem et septem libras barcelonines soluens quinquaginta die quo opus incipiet et posua prima andana, quinquaginta libras posita secunda andana, centum libras absolutaque opera deposita in suo loco, reliqua solventur ultra quod promittunt dicti jurati relinquere dicto Ferrer domum ad habitandum et deaurandus absque salario locationis, et pro his complemens obligamus omnia bona dicti jurati dictae universitatis et dictus Ferrer bona propria cum scriptura tertius en bonis tantum et cum omnibus clausulis opportunis et necessariis iuxta stylum artis nottificationis juratis.

Actum ad pene doctorem Bonaventuram Padrell presbiterum ac rectorem parrochialis ecclesiae dictae villae Palatii.

Testes sunt magnificus Antonius Pocurull et Bru eques et Franciscus Vilagrassa agricola dictae villae Palatii.

Document 7

31 de març de 1694 - El Palau d'Anglesola.

Joan Grau II es compromet a continuar, segons els pactes signats pel seu pare Francisc Grau, el retaule de sant Francisc per a l'església parroquial del Palau d'Anglesola.

ADS, Fons parroquial del Palau d'Anglesola: R. Manuals notarials, núm. 53, 1678-1695, fol. 222-223.

Publicat: YEGUAS, J.: «El retaule de Sant Francisc Xavier del Palau...», pàgs. 264-265.

Die trigessima prima mensis martii anno a nativitate dominus millesimo sexcentesimo nonagesimo quarto in villa Palatii Angulariae, Coelsonensis diocesis.

Ego Joannes Grau statuarius vulgo escultor civitatis Minorisse episcopatus Vicensis gratis sciencia promitto vobis Juratis dictae villae Palatii licet absentibus ad fabricandum quoddam altare Sancti Francisci Xavier pro capella eiusdem Sancti ecclesiae parrochialis dictae villae Palatii quod faciam cum omnibus pactibus et conditionibus quibus promissit illud facere pater meus Franciscus Garau statuarius vulgo escultor dicta civitate. Promiteny illud ponere in dicta capella die scilicet Sancti Blasi primo venturi totam primam andanam ulgo andana et religum dicti altaris die Pasquae Resurrectionis primo venturi et ad bonumcomputum pretis dicti altaris recepit pater meus quinquaginta libras barcinonenses quas pro receptis habeo et cum presentibus illas abono super omnia mea bona et prohis complemendis obligo omnia bona mea, cum renuntiatione proprii fini et submissione cuicumque curie cum facultate variandi, et facio et firmo apocham de dictis quinquaginta libris pars pretii in dicto instrumento firmato per patrem meum de dicto altari, quod quidem instrumentum firmo cum omnibus clausulis opportunis et necessariis iuxta stylum artis nottarii, et cum scriptura tertis in bonis tantum super actum et penes doctorem Bonaventuram Padrell preberum ac rectorem parrochialis ecclesiae dictae villae Palatii.

Testes sunt Franciscus Vilagrassa agricola dictae villae Palatii et Antonius Ginestar grammaticae studens civitate Solsona.

Document 8

9 de juliol de 1694 - El Palau d'Anglesola.

Cancel·lació de contracte entre el daurador Joan Pau Ferrer i els paers del Palau d'Anglesola.

ADS, Fons parroquial del Palau d'Anglesola: R. Manuals notarials, núm. 53, 1678-1695, fol. 217

Referenciat: YEGUAS, J.: «El retaule de Sant Francisc Xavier del Palau...», pàg. 262.

Die nona julii millesimo sexagesimo nonagesimo quarto de voluntate Francisci Vilagrassa et Josephi Balaguer currenti anno juratus dictae villae Palatii et Joannis Pauli Ferrer supradicti fuit cancellati presens intrumentum per me doctorem Bonaventura Padrell presbiterum et rectorem per ecclesiae dictae villae Palatii, presentibus protectoribus Salvatore Clariana botiguerio in villa de Bellpuig Coels. episcopatus in cola, et Jacobus Ferrer juvenis deauratore villae de Reus archiepiscopatus Tarraconensis.

Document 9

6 de setembre de 1698 - El Palau d'Anglesola.

Joan Grau II cancel·la el contracte del retaule major que havia fet a l'església parroquial del Palau d'Anglesola.

ADS, Fons parroquial del Palau d'Anglesola: R. Manuals notarials, núm. 53, 1678-1695, fol. 222.

Publicat: YEGUAS, J.: «El retaule de Sant Francesc Xavier del Palau...», pàg. 265.

Die sexta septembris 1698 de voluntate dicti Joannis Garau et Joannis Felip anno currenti Jurati dicte vilae Palatis fuit cancellatus presents instrumentum per me doctorem Bonaventura Padrell rectorem del Palau. Presentibus pro testibus Joseph Roca agrícola dictae vilae del Palau, et Petro Joanne Viader fabrilgnario vilae de Castellserà, dicosei urgellensi.

Document 10

1760/1763 - El Palau d'Anglesola.

Comptes de les donacions fetes per diferents caps de casa del Palau d'Anglesola per poder restaurar l'església parroquial.

ADS, Fons parroquial del Palau d'Anglesola: núm. 55, papers esbarriats.

Llibreta ab la qual se nombran los individus del present poble del Palau, que auran promès fer la caritat, que voluntàriament quiscun allargarà per la obra de la present parroquial iglésia a fi de poderla reedificar o compondrerla, y per dit fi se juntaren en dita iglésia lo diumenge dia 13 del corrent mes de juliol de 60 lo reverent senyor rector, magnific senyor batlle, regidors, y molts caps de casas, y junts elegiren per obrers de dita obra per este any al dit reverent senyor rector, a Francisco Solsona y Pere Bressolí.

Fas nota jo Bonaventura Soler prevere y rector de la parroquial iglésia de Sant Joan Baptista de la vila del Palau de Anglesola, que los diners que la vila, y particulars del Palau ha cedit del cathastro bonificat del bestiar a la obra de la iglésia, que sino me enganyo son 401 lliures com consta en lo llibre de la vila; quedan diposats en mans de Pere Bressolí del present poble com sab també lo senyor Francisco Solsona. Més quedan en mas del mateix los diners sobredits del blat del any 1760 - 42 lliures 3 sous i 3 diners [Suma] 443 lliures 3 sous i 3 diners.

Als sobredits 17 dias del mateix mes de janer de 1763 se han comptat en presència dels dits reverent rector, magnific Ajuntament, y obrers los diners de la caixa de la obra de la Iglésia y si ha enconrat la sobredita suma de 443 lliures 3 sous i 3 diners, ab las paperinas següents. Primo en una paperina ab or - 353 lliures 17 sous i 6 diners. Item en plata - 89 lliuras 3 sous i 1 diner. Item ab ardits y xabos - 2 sous i 8 diners. Suma - 443 lliures 3 sous i 3 diners. Qual suma se ha posat a la caixa de la obra y se han entregat las claus, la una al reverent rector la altra al senyor regidor major y la altra als obrers. De la dita suma se ha tret 1 sous i 10 diners per pany de la caixa.

Document 11

5 de juliol de 1796 - Solsona.

Visita pastoral del bisbe de Solsona Pere Nolasco Mora.

ADS, Fons parroquial del Palau d'Anglesola: R. Manuals notarials, núm. 53, 1678-1695, fol. 222.

Nos Dn. Fr. Pere Nolasco Mora Ex-Genl del Rl. Y Militar Orde de Nra. Sra. de la Mercé Redemció de Cautius per la Gracia de Déu y de la Sta. Sede Apost^a Bisbe de Solsona del consell de S. Mgd.

Al Rt. Rector eo regint la Cura de Ànimas de la Parroquial Yglesia de St. Joan Baptista del Palau, honorables Sros. Batlle, Regidors, Obrers, Priors, Prioros i demás a qui toque recta administració de dita Yglesia Parroquial salut en lo Señor.

Sabran: Com inseguint lo disposat per lo Sagrat Concili de Trento havem visitat dita Parroquial Yglesia, y en ella havem enconrat haver de manar y disposar lo seguent.

Primerament: Manam guardar y observar lo manat guardar y observar en los Decrets de las Visitas antecedents canonicament fetas baix las mateixas penas en aquells contingudas.

Item: Ab gran sentiment nostre havem vist lo deplorable estat de la Iglesia: les Fonts Baptismals tretas de son lloch y collocades en lo Presbiteri; lo cor y bóveda corresponent a ell derruits, y la restant part de la iglesia esquerdada an grave perill imminent: No podent Nos mirar ab indiferencia que se celebren los oficis divins en un lloch tan indecent y perillos: Manam que se reedifique lo cor y se prengan las providencias corresponents per a precaucionar las desgracias y perills imminents que amenassa la fabrica de dita Iglesia; que de altre manera per a evitarlas Nos veurem en la precició de suspendrerla.

Item finalment: Manam al Rt. Rector que en lo primer Diumenge o festa de precepte en la solemnitat de missas mat^l y major publique lo present cartell. Dat en acte de visita als 5 de juliol de 1796

Fr. Pere Nolasco Bisbe de Solsona

Per manament del Illm. Sr. Bisbe mon. Sr.

Dor. Dn. Pau Casals Pbre. secretari

Fou publicat dia 10 de juliol de lany 1796. Carbonell Rector.

Document 12

5 d'agost de 1798 - El Palau d'Anglesola.

Acord entre els habitants del Palau d'Anglesola per imposar-se un impost per poder realitzar la nova església parroquial.

AHCC, Fons notarial de Bellpuig, notari Ramon Soler i Rossell, Manual 27, 1798, fol. 216v-228v.

Referenciat: MESTRE, E.: *Algunes notícies de la història...*, s/p.

En nom de Déu Nostre Senyor. Sia a tots notori, com los particulars, veins i habitants del lloch del Palau de Anglesola bisbat de Solsona que separadament de tres en tres en nom propi, particular lo resent instrument otorgaran, finaran y firmaran los noms y cognoms dels quals baix en sas respectivas firmas se continuaran y expressaran. Atenent i conciderant que ells, y sos predecessors, per la celebració del Santíssim y augusto Sacrifici, divinos oficis, y funcions y deprecacions públicas y privadas que els fiels christians acostuman, y deuen fer a Déu Nostre Senyor, ja may han tingut per congregarse altra iglesia que la molt antiga baix lo títol de Sant Joan Baptista eregida, y dins lo mencionat lloch del Palau de Anglesola construhida. La qual de molts anys a està part,

concediran y regoneixen, improporcionada, incapas, insubistent, e indecent per la celebració de tant alts misteris. Majorment de després que no solament ha amenassat, si que se ha seguit ruhina de part considerable de aquella, ab fundats temors de que en breu ha de seguir sa integra ruhina. Per quals motius, y altras reflexions dignas de atendrese, los mencionats particulars, vehins y habitants de molts anys a esta part, desitjan ab todas veras obrar ab la deguda decencia y firmesa la propria iglesia, o bé construhirne altra de nova mes capas y magnífica. Però com en la construcció de semblants obras apenas may faltan dificultats, controversias y disturbis, sempre los han experimentat dits particulars, vehins y habitants, per qual motiu si alguna vegada han acordat sobre est importantíssim assumpto, y firmat escripturas privadas o autènticas, luego se han sucitat novas dificultats y contradiccions, y se han frustat las esperansas de conseguir tan sant y desitjats fi. I vehent y conciderant los mencionats particulars, vehins y habitants, ser extrema la necessitat que al dia tenen de elegir y adoptar un o altre de dits dos medis, sens capacitat de dilatar més la fàbrica de la mencionada iglesia parroquial, lo dia sinch del corrent mes de agost determinaren convocarse en junta general, que tingueren lo mateix dia ab la deguda formalitat y acistencia del magnífic ordinari del predit lloch del Palau d'Anglesola, al efecte de terminar y allanar todas las dificultats, y resoldrer de una vegada est importantíssim negoci. Y en efecte tractada la matèria ab reflexió y maduresa, determinaran adoptar lo medi més expedit, y menos costós, esto es lo compondrer ab la deguda y possible decència y firmesa la ja dita y actual iglesia Parroquial deixant las parets exteriors que son suficientment bones, y obrant de nou tot lo interior de dita iglesia y son frontis, ab continuació del campanar fins a les teuladas de ella. Per lo pago de la qual fàbrica, determinaren igualment imposarse un dret de vintiquatrè en quant al terme del predit lloch del Palau, y quarantavuytè en quant a las forasterias en lo modo y forma que baix se expossarà. Y així mateix elegiren en comicionats als magnífics batlle y regidor decano que vuy son, y per temps seran, del repetit lloch del Palau de Anglesola, a Pere Fontanet, Ramon Bressolí, Anton Queralt, Bonaventura Vilagrassa, Ramon Tribó, Francisco Serrano, Joseph Pujol, Joseph Sabate, Miquel Llobera, e Isidro Roca, tots pagesos del mateix lloch. Per ço, en execució de dita resolució, y dels grans desitjos tenen de lograr una obra tan santa, y del agrado de Déu Nostre Senyor, de sa llibera y espontanea voluntat, ab trenou del present preg. [...]

Document 13

14 d'agost de 1798 - El Palau d'Anglesola.

Contracte entre els representants del Palau d'Anglesola i Francesc Albareda, mestre de cases d'Os de Balaguer, per edificar una nova església parroquial.

AHCC, Fons notarial de Bellpuig, notari Ramon Soler i Rossell, Manual 27, 1798, fol. 229r-232v.

Referenciat: MESTRE, E.: *Algunes notícies de la història...* s/p.

En nom de Déu Nostre Senyor. Sia a tots notori, com sobre lo que baix se expressarà entre parts dels magnífics Pere Fontanet batlle, y Bonaventura Vilagrassa regidor decano del lloch del Palau de Anglesola bisbat de Solsona,

en dits respectius noms, y en nom propi comicionats, y plenipotenciaris per lo que baix se expressarà dels particulars vehins, y habitants del predit lloch; Anton Queralt, Ramon Tribó, Joseph Pujol, Ramon Bressolí, Isidro Roca, Miquel Llobera, y Francisco Albareda tos pagesos del predit lloch del Palau de Anglesola també comicionats, y plenipotenciaris dels mateixos particulars vehins, y habitants, juntament ab Francisco Serrano, y Joseph Sabaté ausents, bé que segons se assenteix, quedan cerciorats del present conveni, y concertar a ell; per los mateixos particulars vehins, y habitants elegits, y nomenats en, y ab lo acte de imposició del dret de grans y fruyts baix calendador de ona. Y Francisco Albareda mestre de cases de la vila de Os archiprestat de Àger de altre són estats fets, firmats, y jurats los pactes, convenis, y avinensa següents.

Primerament és estat pactat, y convingut entre las parts dalt nomenadas que lo predit Francisco Albareda, per la cessió del ja dit, baix explicador dret de grans y fruyts que los dalt nomenats comicionats plenipotenciaris baix en altre capítol a son favor faran y firmaran, y per la quantitat de diner infrascrita que li prometran pagar; haja y dega com ab thenor del present, de sa llibera y espontanea voluntat, convè, y en bona fe promet rehedificar, compondrer y obrar ab la deguda forma, y firmesa, segons ant. la Iglésia parroquial de Sant Joan Baptista que los mencionats particulars vehins, y habitants vuy tenen en lo predit son lloch del Palau de Anglesola, en lo mateix citi que vuy se encontra; ab lo modo, y forma, y ab los pactes y condicions expressats ab una escriptura privada, per est fi formada, la qual és del thenor següent: Tabba que lo poble del Palau fa per la construcció de la Iglésia que serà ab los pactes següents. Sapia lo impressari que deurà fer o construir lo devant de la Iglésia, y tot lo exterior del campanar de pedra picada de Arbeca aprofitant tota la que existeix a la mateixa Iglésia com y també la del pou de gel, essent a càrrech del impressari lo desferlo.

Item és de la obligació del impressari lo construhir lo devanter sobre los fonaments que vuy són a la Iglésia, y los del campanar no és fins a la fondària de dotze palms, y per lo cas de no trobarse ferm se repararà al impressari tot lo que que costarà més.

Item deurà tot lo fonament del campanà essen amacissat de manposteria ordinària fins al paviment de la Iglésia, que dit paviment se té de alsar al nivell del presbiteri que vuy se encuentre; y comensarà los gruixos de les parets del campanar de set palms de doble, y a la cantonada del devanté comensarà lo avuytabat del campanar al pis de terra, en dit campanà posarà uns sòcols de dos palms y mitg de alsada anxfanranats, y las demés parets las pujarà ascayre, y la amplària de dit campanar tindrà ab los gruixos vintysset palms, y se pujarà dit campanar fins al nivell de la carena de la teulada de la nau del mitg de la Iglésia.

Item formarà la paret del davanté a tres palms y mitg de gruix, y la continuarà fins que sia finit, y farà en dit devanté la portalada en lo modo següent: tindrà de llum dotse palms y mitg, y de alsada vintysinch palms, y formarà en la dita unes pilastres y mitges pilastres a cada part de portalada ab sos pedestals, y vases per dites pilastres, ab sos capitells y alquitraves y frisos y cornises corresponents, y la dita serà redona y treballada ab tallant de dents al fi, y farà sobre ella una capelleta ab la amplària de sinch palms y deu de alsada collocant en la dita en Sant Joan Baptista de pedra de la alsada corresponent a

la capella. Sobre dita capella allà ahont correspondrà formarà una O de la amplària de sis palms ab sa mollura corresponent a la part exterior picada a la forma de la portalada, y formarà lo remate de dit devanté ab sa cornisa de palm y mitg de gruix ab sas motlluras corresponents, y dit remate lo formarà ab la forma que està lo remate de la Iglésia de Hivars ab una pedra que finirà dit remate per col·locarhi una creu o lo que bé apareixerà, y al comensar lo devanté posarà uns sòcols de dos palms y mitg de alsada, y formarà en lo campanar tres portaladas de pedra picada la una a la part exterior de la amplària de quatre palms y nou de alsada; altra la formarà dins la Iglésia per pujar al campanar, y la altra la formarà al paviment del cor per entrar en ell, y seran estas dos de la amplària de sinch palms y mitg, y de alsada de deu palms, y en lo campanar posarà las graus de pedra picada, y tindran de llum sich palms fins al cor, y de allí en amunt de quatre palms y mitg.

Item tindrà obligació lo impressari de formar lo cor fins a la paret que hi ha ara dins al entrar a la Iglésia, y aquest serà de vintyvuit palms de alsada en lo devall del qual formarà a la part dreta dos capellas iguals que arribaran fins al cor de la fondària possible y a la part esquerra col·locarà las fons batismals ab la mateixa pila que vuy existeix.

Item repartirà la llargada que hi ha desde ahont se acabaria lo cor fins al presbiteri ab tres capellas iguals per part, en las quals formarà las pilastras necessàries, y estas pilastras las comensarà ab sòcols y vases corresponents, y tindran a tot gruix quatre palms y mitg y las que seran sueltas las continuarà de pedra desbastada de Arbeca, y las demás seran de tota pedra, y a la pilastra antes del presbiteri posarà la trona, ço és una pesa de pedra ab sa mollura tot voltant per col·locarhi la barana aquesta que vuy se encontra, y farà las graus del pujar a dita trona de pedra picada, y las assentarà així com vaja pujant la pilastra, y posarà lo mateix tornaveu componentlo si hi ha res espatllat.

Item construirà las sis capellas de alsada a la proporció dobla, y la nau del mitg serà també de alsada de la mateixa la proporció dobla, rellevantne deu palms.

Item formarà en las pilastras capitells, alquitravas, frisos, y cornisas corresponents, y las col·locarà sobre los fonaments de las pilastras velles, y algunas no vinguessen al mateix indret, per rahó de la igualtat construirà fonaments nous; y al presbiteri que serà de la mateixa grandària que és ara formarà dalt de la bóveda una petxina gran ab ses petxines al costat corresponents.

Item formarà las voltas ab sas llunetas ahont convindre y a ditas llunetas formarà una finestra per donar claror a la Iglésia, y estas seran de quatre palms ample, y sis de alt, y ditas voltas las formarà el gruix comú ab dos gruixos de replà tabicadas, y lo mateix sarà la volta del cor. Tots los archs los formarà fins als tersos de tota pedra, y los acabarà de clourer de obra cuyta, y tindran dos palms de gruix.

Item formarà la teulada posant las bigas vintiquatrenas bonas, y rebedoras, y sobre lo cor trentenas si és necessari, y estas bigas se posaran a sinch palms de llum de la una a la altra, y sobre estas clavarà las llatas serradas, ab claus totas las que seran necessàries per cubrir la Iglésia aprofitantse de las teulas que vuy se encontren y comprar las demás que faltaran, y ditas tauladas seran del més alt de las bóvedas un palm y mitg de tou més altas.

Item construirà las parets del modo següent: si al impressari li apar bé desfer alguna paret exterior per valerse de la pedra picada, tornarà a construir ditas parets de pedra y argamassa de quinse palms de alsada del pis del paviment en amunt, y la restant paret de las naus del costat de tàpia ab crosta de argamassa, dins y de defora; y a la nau del mitg igualarà los archs de las capellas fins a haver formada la cornisa de manposteria ordinària, y de allí en amunt continuarà la paret tot voltant la Iglésia de tàpias ab crosta de argamassa dins y defora, y al cap de las parets formarà la teulada ab sos ràfechs del modo que vuy estan; y a la paret de detras la Iglésia formarà un pilar de pedra y argamassa de quatre palms de ample ab lo gruix de la paret, y servirà est pilar per col·locar la fusta de la teulada que hi correspondrà.

Item serà de la obligació del impressari lo pavimentar la Iglésia de las llosas que vuy se encontran tornantlas a repicar, y las que faltaran arrencarlas y picarlas; y posarà al presbiteri dos gradas de pedra picada ab saponcio de círculo, y altra grada de pedra picada al altar major també ab círculo corresponent al altre.

Item formarà a la paret esquerra del presbiteri altra sachristia corresponent a la que quedarà a la altra part.

Item deurà formar al cap de las naus dels costats dos archs a fi de poder col·locar dos retaulos, sota del gruix de la paret ab la obligació de tancar las sachristias ab un envà tabicat de dos gruixos de rejola.

Item formarà las finestras de las llunetas de pedra picada.

Item sapia lo impressari que se li cedeix, y se aprofitarà de tota la despulla de la Iglésia que vuy se encontra quedant a son càrrech lo desferla.

Item serà de la obligació del impressari lo terraguixar tot lo interior de la Iglésia, y sachristias fins a las voltas, y blanquejarlas de guix blanch com y també farà totas las molluras y petxinas del mateix guix blanc.

Item serà també de posar a la O del cor una vidriera ab un reixat de filferro espès a la part exterior e interior, y posarà també vidres a la finestras de las llunetas ab son reixat també de filferro a la part exterior.

Item posarà a la portalada del devanté unas portas ab los gruixos que tenen las barramentas y pots de las portas de la Iglésia dels Archs, com y també las deurà enllaunar a la part exterior, y posarà també los golfos, panys y demás farramenta corresponent a las portas a la proporció de la Iglésia dels Archs.

Item farà també las portas, ço és la de pujar al cor, la de entrar en ell, y la de la part exterior del campanar igualment la de la sachristia a proporció en aquestes com estan las portas de la Iglésia dels Archs ab tota la farramenta corresponent, y farà també lo balustre del cor tornejat bo y rebedor.

Item serà de la obligació del impressari de comprar a sas costas tota la maniobra, ço és comprar obra cuyta, arrencar tota la pedra, cals, guix, fusta, y tot lo demás necessari per la Iglésia, obligantse lo comú a portarlo tot a peu de obras (menos la aygua) com no sia més de sinch horas lluny.

Item serà de la obligació del impressari que deurà mudar las portar de las sachristias ahont convinga donantlos de llum sinch palms y mitg, y alsada deu palms, y estas seran de pedra picada.

Item en cas lo poble no se resolgués de continuar lo campanar serà de la obligació del impressari col·locar lo rellotge com igualment posar las campanas ab decència.

Item serà de la facultat dels comicionats de fer visurar la obra sempre que los aparéixerà.

Item que serà càrrech del impressari lo fer y constringir dos picas per la aygua beneïta ab sas petxinas corresponents; com y també collocar las tarimas dels altars del mateix modo que vuy se encontran.

Item ab los pactes dalt expressats se ha convingut a pacte ab Francisco Albareda mestre de cases de la vila de Os, qual se obliga ab lo termini de sinch anys constringir la expressada obra ab los pactes dalt expressats, donantli com a preu de la dita obra vuytcentas lliuras de entrada y vuyt anys de dret de grans y vi que pagan delme ço és en lo terme propi del Palau de vintiquatre una, y en los termes de Novella, Escarabat, Sarcènit y Gatent de quaranta vuyt una sent de sa obligació lo arreplegarse, a excepció del vi que se obligan a portarlo al cup los particulars, y los grans se pagaran a la hera, y aixís mateix se obliga lo dit Albareda no tocar los fruyts de dit poble fins quals haja invertits en dita obra, per qual fi se deu entendre ab los comicionats. Tot lo que promet atendre, y cumplir, sens dilació ni excusa alguna ab lo acostumat salari de procurador a més del qual, promet restituhir y esmenar tots los danys y gastos que del contrari se ocasionaran.

Y per compliment de tot lo sobredit, obliga tots sos béns y drets mobles e immobles haguts y per haver, renunciant a qualsevols lleys, drets, y beneficis que en assò valer y ajudarli poguessen, y en particular a la lley que prohibeix la general renunciació; y per pacte, a son propi fou ab submissió a qualsevol altre secular tantsolament ab facultat de variar lo judici, y ab escriptura de ters que baix la pena de ters, fa y prima en los llibres corresponents de las cúrias del illustre senyor corregidor, es regint lo corregiment de Barcelona, y a altre qualsevol jutge, o superior secular. Per la qual obliga, solament per pacte tots sos béns y drets predits; y per a què se troba ausent de la mencionadas cúrias, constitueix en procuradors seus a tots los notaris y oficials jurats de aquellas presents y esdevenidores y a qualsevol de ells a solas féu, y primar la predita escriptura de ters, ab les obligacions sobremencionadas, y segons estil de las mateixas cúrias. Promenten tenir per ferm y agradable tot lo que per los mencionats sos procuradors, y cadauna ells a solas serà fet, y executat. Y per major corroboració de todas las cosas sobreditas, jura a Déu Nostre Senyor, y a sos sants quatre evangelis en deguda forma de dret, y segons estil, tenirlas per fermas y agradables, y contra aquellas no fer ni venir en temps, ni per motiu algun.

Item és estat pactat y convingut entre las parts dalt nomenadas que los sobredits magnífics Pere Fontanet batlle, Bonaventura Vilagrassa regidor decano, Anton Queralt, Ramon Tribó, Joseph Pujol, Ramon Bressolí, Isidro Roca, Miquel Llobera y Francisco Albareda, tant en nom propi, com en lo de comicionats y plenipotenciari dels demés particulars, vehins, y habitants del predit lloch del Palau de Anglesola, per ells elegits, y nomenats y en y ab lo acte de la imposició del dret de grans y fruyts baix mencionada, per dits particulars vehins, y habitants, y per lo efecte de la fàbrica sobrenomenada, fet y firmat ab acte rebut en poder del notari baix escrit lo dia nou del corrent mes de agost, en dits respectius noms; per la promesa, y obligació que lo dalt nomenat Francisco Albareda, en y ab lo pròxim precedent capítol ha feta, haian cedir, com ab thenor del present capítol, de su llibera y espontanea

voluntant, cedeixen al ja dit Francisco Albareda present, y als seus, y a qui ell voldrà perpètuament tots los rèdits y productos és los grans y fruyts que ab lo termini de vuyt anys y vuyt enteras cullitas que comensaran en la cullita del vi pròxima y del corrent any mil setcents noranta y vuyt, y finiran percibida la cullita dels grans del any mil vuytcents y sis, resultaran del dret de percepció de vintiquatrè, és de vintiquatre part una, y de cada vintiquatre parts altra de tots los grans y fruyts que pagan delme, y que Déu donarà en todas y qualsevols terras que los dits comicionats, y demés particulars vehins, y habitants tindran, possehiran, y cultivaran en lo terme del mencionat lloch del Palau de Anglesola que firmaran lo precalendat acte de imposició y demés que voluntàriament voldran pagar aquell, y del dret de quarantavuytè de semblants grans y fruyts de las terras que los mateixos comissionats y demés particulars, vehins, y habitants tindran en dits vuyt anys possehiran, y cultivaran en los termes de la Novella, Sarcènit, Escarabat, y Gatent que firmaren la ja dita imposició, y de altres particulars y terratinents que voluntàriament pagaran aquell; quedantne de francas per lo dueño e conreant vintytres, y quaranta set parts respectivament dels mateixos grans y fruyts, los quals deurà colletarse y recullirse lo mateix Francisco Albareda, a excepció de la verema, que hi conduhiran los mateixos particulars, vehins y habitants en lo cup que destinarà en lo predit lloch, sens pagarlos cosa alguna, del mateix modo y manera que en lo precalendat acte de imposició està estipulat, al qual se refereixen en quant convinga.

Més avant prometen al ja dit Francisco Albareda que ells los mateixos comicionats plenipotenciari y los demés particulars, vehins y habitants portaran a sas costas, y ab sos propis carros y parells al peu de la fàbrica de la mencionada Iglésia, tots los materials necessaris per sa construcció; y que li pagaran vuytcentas lliuras moneda barcelonina lo dia o festa de sant Miquel pròxim vinent per ajuda de cost de la mateixa obra. Tot lo que prometen atendre y cumplir sens dilació, ni excusa alguna, ab lo acostumat salari de procurador, a més del qual prometen restituhir, y esmenar tots los danys, y gastos que del contrari se ocasionaran. Y per compliment de tot lo sobredit, obligan tots los béns y drets dels dalt nomenats particulars, vehins y habitants mobles e immobles, haguts y per haver, renunciant a qualsevols lleys, drets, y beneficis que en assò valen, y ajudarlos poguessen, y en particular a la lley que prohibeix la general renunciació, llargament y ab permanent que per major corroboració de tot lo sobredit prestan a Déu Nostre Senyor, y a sos sants quatre evangelis en deguda forma de dret y segons estil. Y per lo tant las parts dalt nomenadas lloant, aprobant, ratificant, y confirmant los pactes y capítols sobredits, y todas las cosas en aquells y cada un de ells contingudas, convenen y en bona fe prometen la una part a la altre recíprocament atendre y cumplir aquellas com en los mateixos capítols, y cada un de ells està expressat, y baix las mateixas obligacions, renunciacions, y clàusulas en aquells respectivament individuadas als quals se refereixen. Y quedan ditas parts advertidas per mi lo infrascrit notari que lo present contracte de los terminis prefigits deu pendrer rahó en los oficis de hipotecas dels predits llochs del Palau de Anglesola, y de Os, segons lo disposat en la reial pramàtica de sa magestat.

Fet fou est acte en lo lloch del Palau de Anglesola bisbat de Solsona lo dia catorse del mes de agost del any de la nativitat del senyor de mil setcents noranta y vuyt, essent presents per testimonis Joseph Solsona apotecari, y

Sebastià Farnell pagès los dos del mateix lloch. Y per a què lo sobredit magnífic Pere Fontanet batlle (al qual jo lo notari baix escrit afirmo conéixer) segons assereix no sap escriurer, per ell, y de sa voluntat se subscriu y firma Joseph Solsona altre de dits testimonis, los mencionats emperò Bonaventura Vilagrassa regidor, Anton Queralt, Ramon Tribó, Joseph Pujol, Ramon Bressolí, Isidro Roca, Miquel Llobera y francisco Albareda, coneguts per mi lo mateix notari perquè segons assereixen no saben escriurer se subscriuhen y firman de sa pròpia mà dins lo termini de sinch anys del dia de vuy en avant comptadors.

Document 14

28 de maig de 1799 - El Palau d'Anglesola.

Els caps de casa del Palau d'Anglesola s'obliguen a pagar fins el 1807 4.000 lliures pel nou contracte amb Francesc Albareda per l'església parroquial.

AHCC, Fons notarial de Cervera, notari Ignasi Utgés, Manual 1799, fol. 51r-52r.

Referenciat: MESTRE, E.: *Algunes notícies de la història...*s/p.

En lo lloch de Palau de Anglesola bisbat de Solsona als vint y vuit dias del mes de maig any de la nativitat del Sor. de mil setecens noranta y nou.

En nom de Deu sia notori: com Pere Bonjorn, Anton Felip, Miquel Llobera y Balaguer, Pau Carner, Francisco Sobrevals, Joseph Ferrer, Anton Pou pages, Joseph Solsona apotecari, Pau Majoral, Francisco Cerrano, Joseph Pujol, Joseph Mo pages, Dr. Ramon Massot metge, Ramon Tribó pages, Joseph Puig sabater, Pere Joan Torres, Bonaventura Vilagrassa y Font, Anton Queralt y Terés, Joseph Sabater, Aleix Pontils, Joan Cerrano, Felip Roca, Isidro Roca, Joseph Pané, Domingo Cabrol pages, Maria Mo viuda de Pau Mo, Maria Bonjorn viuda de Anton Bonjorn, Joseph Majoral, Josepha Tort viuda de Julia Tort, Sebastia Fornells, Miquell Llobera y Clau pages, Joseph Comabella sastre, Joan Camps pages, Anton Cristes sastre, Anton Simó, Barthomeu Comabella, Francisco Salvia, Pere Joan Niubó, Pau Florensa, Blasi Pont, Anton Marsol, Blasi Fornell, Francisco Mo, Ramon Mo, Joan Mo, Anton Niubo, Anton Felip menor, Joseph Fontanet, Francisco Miró, Ramon Pla pages, Theresa Cabrol viuda de Joseph Cabrol, Theresa Roquet viuda de Isidro Roquet, Paula Palau viuda de Felip Palau, Serafina Costafreda viuda de Anton Costafreda, Rosa Solsona viuda de Joseph Solsona, Maria Antonia Miró viuda, Maria Albareda viuda de Joseph Albareda, tots particulars vehins y habitans del present lloch de Anglesola (*sic*), y los que separadament est instrument firman tots noms, y cognoms dels quals baix en sas respectivas firmas se continuaran atenent, y considerant que ab acte publich rebut en poder de Ramon Soler y Rosell notari public de la vila de Bellpuig als nou agost mil setecens noranta y vuit al fi y effecte de compondrer ab sa deguda y posible desencia la actual parroquial iglesia de est lloch se imposaren los sobredits, y altres a mes de altres obligacions sobre sos bens un dret de vint y quatre es vintiquatre parts de tots los grans, y fruits dels que se paga delme en tota, y qualsevols terras que los sobredits tenen y posseixen, y los seus tindran, y posehiran en lo terme del present lloch y un dret de quarantavuite de semblants grans, y fruits de las terras que tenen, y poseheixen, y tindran y posehiran en los termes de la Novella Sarcenit Escarabat, y Gatent, cobrador u cedidor per las personas que baix se diran, per lo termini de vuit anys que

deuhen tenir lo any mil vuitcens qual imposicio de dret firmaren ab diferentas obligacions circumstancias, que en quant menester sia novament llohan y aproban. Y respecte que estan ab lo animo de que se facia construccio nova per lo respectiu ab frontispici de dita parroquial yglesia y se pugia lo campanar desde la obligacio que ja te contreta lo mestre de aquella obra fins a conclourer aquell, y tenint present que per lo que novament se ha projectat del frontispici, y campanar sia nesesari la quantitat de quatre mil lliures que tenen a be satisfacerla, y unanimes han acordat imposarse un igual nou dret de vint y quatre, y quarantavuite respectivament ab las mateixas obligacions pactes modo y forma com lo firmat y otorgat per ells mateixos en poder del dit notari Soler y Rosell als nou agost mil setcens noranta vuit. Per so y a fi de posar en execucio lo sobredit: de sa libera voluntat ab thenor del present se imposan novament igual dret de vintiquatre, y quarantavuite sobre las terras en lo modo consta ab dit acte de igual imposicio sobredit, y baix las mateixas circumstancias obligacions modo y forma que tenen otorgat com ja queda dit comensant a correr lo dit dret lo any mit vuit cens y set y durador los anys sian nesesaris per la satisfacio de ditas quatre mil lliuras y gastos per qual cobro, y fi puga arrendarse cedirse y ferse de ell lo convenient cues que per esto y firmar lo conveni ab lo mestre de casas per la nova construccio o elegimen en comicionats de tot lo sobredit y son incident, al magch. Bayle y regidor decano que es, y sera de dit lloch a Pere Fontanet, Ramon Bresoli, Anton Queralt, Bonaventura Vilagrassa, Ramon Tribó, Francisco Cerrano, Joseph Pujol, Joseph Sabater, Miquel Llobera e Isidro Roca, als quals aixis junts donarlas mes amplas facultats y poders de arrendar, o cedir lo dit dret per los anys, sia convenient per sa satisfacio de ditas quatre mil lliures y gastos en lo modo y forma, y obligacions ben vist los sia. No menos los donan facultat per a poder firmar la contracta o conveni ab dit Francisco Albareda ab lo modo circumstancia pactes, que ben vist los apareixera; totas las quals cosas prometen tenir per fermas y validas, y no revocarlas en temps algun baix obligacio de tots sos bens, y drets mobles e immobles haguts, y per haver y ab jurament, donant las mes amplas facultats, y poders als sobredits comicionats per a fer cumplir est conveni a thenor de tot lo sobredit, y segons la imposicio, y obligacions que firmaren, com queda dit en poder Soler y Rosell notari dit dia nou agost prop pasat; la qual declarant tenir ben present per haverla ells mateixos firmada, y per la explicacio que per menor, y ab tot [...]cio los ha explicat lo notari infrascrit y present lo sobredit Pere Bonjorn en nom de batlle en quan pot y li es permes [...] y com a tal tambe firma esta escritura. Y se adverteix a ditas parts per lo notari infrascrit que del present instrument se ha de pendre la raho dins trenta dias proxims en lo registre de hipotecas de la vila de Tarrega per gaudir de sos effectes y dits otorgans [...] conech firman ls que saben de la sua ma y per los que diuhen no saber de sa facultat un dels infrascrits testimonis.

Son testimoni Joseph Solsona menor, Joseph Domenech mestre de primeiras lletras del present lloch.

Pere Bonjorn batlle y en nom propi. Anton Felip. Miquel Llobera i Balaguer. Pau Carne. Francisco Sobrevals. Joseph Ferrer. Anton Pou. Joseph Solsona apotecari. Pau Majoral. Francisco Serrano. Joseph Pujol. Joseph Mo. Dr. Ramon Massot. Ramon Tribó.

Joseph Puigh. Pere Juan Tores. Bonaventura Vilagrassa y Font. Anton Queralt y Teres. Joseph Sabate. Aleix Pontils. Juan Sarrano. Falip Roca. Ysidro Roca. Per los otorgans que diuen no saber de escriurer Joseph Solana. Ignasi Utges notari.

Ramon Bresoli. Pere Fontanet, y Joseph Pou pages del present lloch de Anglesola (*sic*) als quatre juny mil setcents norata y nou, essent presents per testimonis Joseph Solsona apotecari, y Anton Queralt jove pages los dos de dit lloch, y fas fee que conech al otorgans y que firman Bresolí de sa ma, y per dir los demes no saben firma per ello dit Solsona. Ramon Bressolí. Per Pere Fontanet y Joseph Pou Joseph Solsona. Ignasi Utges notari.

Pere Soler, Joseph Llobera pages, y Joan Aymar fuster tots de Monpalau (*sic*) de Anglesola lo prop dit dia quatre juny, essent presents per testimonis Joseph Solsona apotecari, y Joseph Domenech mestre de primeres lletres los dos de Monpalau (*sic*) de Anglesola; y los otorgans que fas fee conech firman Soler de sa ma, y per dir los demes no saben firma dit Solsona. Pere Sole. Per Joseph Llobera y Joan Aymar. Joseph Soler. Ignasi Utges notari.

Aleix Falip, Ramon Espinet, y Geroni Espinet los props sobrenotats dia mes, y anys essent presents y testimois Joseph Domenech mestre de lletres, Francisco Queralt jove pages los dos de Anglesola (*sic*). Y dits otorgans que fas fee conech firman dit Falip y Espinet de sa ma, y per dit Geroni no saben firma lo infrascrit. Aleix Falip. Ramon Espenet. Joseph Domenech. Ignasi Utges notari.

Joan Roca, Francisco Albareda, y Francisco Pont tots pagesos de la present vila lo dit dia quatre de juny essent presents per testimoni Domingo Pujol estudiant, y Francisco Queralt jove pages los dos de Monpalau (*sic*). Y dits otorgans que fas fee conech firman dit Roca de sa ma, y per dir los demes no saben firma dit Pujol. Juan Roca. Per Francisco Albareda y Francisco Pou Domingo Pujol. Ignasi Utges notari.

Joseph Abella, Joseph Queralt pages del present lloch lo referit dia quatre juny de mil setecens noranta y nou: essents presents per testimonis Joseph Domenech mestre de primeres lletres, y Francisco Calvis jove pages, lo primer del present lloch, y lo segon del de Golmes. Y dits otorgans que fas fee conech firman de sa ma. Joseph Abella. Josep Queralt. Ignasi Utges.

Document 15

28 de maig de 1799 - El Palau d'Anglesola.

Contracte entre els comissionats del Palau d'Anglesola i Francisc Albareda per acabar la façana i el campanar de l'església parroquial.

AHCC, Fons notarial de Cervera, notari Ignasi Utgés, Manual 1799, fol. 53r-56v.

Referenciat: MESTRE, E.: *Algunes notícies de la història...*s/p.

En lo lloch del Palau de Anglesola bisbat de Solsona als vint y vuit de maig any de la nativitat del Sr. de mil setecens noranta y nou.

En nom de Deu amen. Sia notori: com sobre lo que abaix se expressarà entre parts dels magchs. batlle regidor decano del dit present lloch Anton Queralt, Ramon Tribó, Joseph Pujol, Ramon Bresoli, Isidro Roca, Miquel Llobera, Francisco Albareda, Francisco Cerrano, y Joseph Sabater, tots de dit lloch; comissionats ab facultat expresa per a las infrascrites cosas dels particulars, y

habitants del predit lloch del Palau com consta ab lo acte de vint y quatre, y quaranta vuit per ells y demes, y particulars firmat en poder del notari infrascrit lo dia present, y Francisco Albareda mestre de casas habitant en dit lloch son estats firmats y fets los pactes conveni, y avinensas sobre la construcció, y fabrica del frontispici de la yglesia parroquial de esta vila, y pujar lo campanar desde la obligacio que te contreta dit mestre per lo respectiu a la obra nova de dita yglesia fins a conclourer aquell tot a thenor de las respectivas plantas que si li entregan, y seran rubricadas per lo notari infrascrit baix los capitulos següents.

Primo lo dit Francisco Albareda se obliga dins lo termini de dos anys contadors del dia present en avant en construir la portalada, y devanter de la yglesia e igualment pujar lo campanar de pedra de Arbeca picada per lo exterior de ella desde lo obligat en lo preu fet de la yglesia en amunt fins a la finalisasio de la alsada, y figura de mostra la planta sobredita, y lo obligat ja en aquell acte rebut en poder de Ramon Soler notari de Bellpuig als catorse agost mil setcens noranta vuit, en que consta se obliga, a construirlo de la grandaria, y figura demostra la mateixa planta, que tambe sera rubricada no apartanse en cosa de las demes obligacions te contractas ab dit acte anterior fins a ser posadas a las campanas, finalisar dit campanar desde lo dia que se posaran las campanas a un any proxim treballantho tot a tenor de ditas plantas; obligantse, com dse obliga en haver de fer lo frontis segon practica y estil de semblants obras, y en lo campanar continuar la escala fins a ser conclos.

Item es convingut que en qualsevol ocasio, y temps duria dita obra, com, y tambe vuit dias despues de finida tinguian los Srs. comissionats facultat expresa de ferla visurar per dos mestres, y estos juramentas si feta relació se troba no ser conforme a las plantas contracta, y axi de mestre de cases deguia compondrero, o pagarlos per judicis que dirán dits experts.

Item queda de la obligació dels Srs. comissionats en ferli apartar a gastos dels particulars tots los recaptos deguts cals, pedra, y grava a portantho a peu de obra de la dinstancia que se obligan a portar la manufactura de la obra de la yglesia pero queda de la obligació del assentista comprarse dits generos.

Item se obliga en construir la nova yglesia al tenor de la planta ultima rubricada per lo Sr. provisor de Solsona y segons los pactes continuats en la contracta firmada en lo acte de yglesia en poder de Ramon Soler notari de Bellpuig donantsels un any mes de temps del que esta estipulat y contractat en aquell acte.

Item respecte que se reservaren los comissionats en lo tracte de la construccio de la yglesia lo dret de aquells, que no y eren ni volgueren firmar en la obligació del drets dels vuit anys per la construccio de la dita nova yglesia com conste ab lo acte de Soler en cas que [...] de valer de medis de justicia contra estos per cumplir los cedeixen ara los comissionats al assentista [...] nombrat no sols lo dret dels que pagaran [...] tambe aquells que contribuiran sia del modo que sia [...].

Item se obligan lo assentista [...] lo treball, y de [...] pertanyent a dit assentista [...] en esta forma. Que las ditas se li entregaran finits los vuit del dret esta obligat lo poble a pagar per la construccio de la nova iglesia promptli empero entregarli a bon compte de las quatre mil lliuras tota y qualsevol partida que rebra dels desimadors fins quedar satisfetas las mombradas quatre mil lliuras; y per lo cas de no poderse satisfacerse dita quantiat en lo termini dels vuit anys

prometen pagarla, y dels que resultarà del dret novament imposat per dit fi si es expresat asentista cobrarà tot lo valor dels fruits resultian del expresat dret tot aquell temps que sera nesaria fins estiga satisfet. Lo qual dret prometen arrendar al major postor, y que dit assentista dega cobrar lo arrendament per lo expresat fi, fins a quedar del tot satisfet, lo qual dret se arrendarà acabats los vuit anys primers.

Item en tot lo delme se obliga lo nombrat Francisco Albareda, y se refà ab lo tractat en lo primer acte, que te firmat en poder de Ramon Soler notari en dits dia mes y anys: tot lo que prometen dits Francisco Albareda, y Sors. comisionats tant en nom propi, com y en lo detals per lo que de cada hun toca las respectivament sobreditas cosas atendre, y cumplir aixis com sobre consta sens dilacio ni excusa alguna ab lo acostumat salari de procurador restitucio, y esmena de tots danys, y gastos, que del contrari se ocasionaran. Y per compliment de tot lo sobredit reciprocament los uns als altres obligan sos respectius bens, y drets y dits particulars y de cada un de ells mobles e immobles haguts y per haver ab renuncia de qualsevol dret, y lley de son favor y a la que prohibeix la general renunciatio, y a son propi fer, ab sumisio al dels yltres. Srs. corregidors de Barcelona y Lleyda y del altre de ells, y de altre qualsevol altre tribunal superior secular solament ab facultat de variar de judici escritura de ters segons lo estil de aquellas curias obligació de bens referits constitució de procurador als notaris que [...]quellas per firmada en son nom y [...] y rigors de la naturalesa de [...]hies que volen aqui per expresadas y de [...] ditas parts per lo notari infrascrit que del present instrument se ha de pendrer la raho dins trenta dias proxims en lo registre de Hip^a de la vila de Tarrega per gaudir de sos efft. y dits otorgans que fas fee conech firman de sa ma.

Son testimonis lo Rnt. Joseph Terés prebere de Castelló de Farfanya, y Joseph Solsona menor apotecari de la present vila.

Francisco Albareda. Ramon Tribó comicionat. Pere Bonjorn batlle. Anton Queralt y Terés. Joseph Sabate. Francisco Serrano. Miquel Llobera. Ysidro Roca. Joseph Pujol. Bonaventura Vilagrassa. Ignasi Utges notari.

Document 16

26 de febrer de 1800 - El Palau d'Anglesola.

Francisc Albareda subcontracta un parell de mestres de cases per poder fer l'església del Palau d'Anglesola, en concret, Felip Albareda i Francisc Florensa.

AHCC, Fons notarial de Cervera, notari Ignasi Utgés, Manual 1800, fol. 15v-16r.

Referenciat: MESTRE, E.: *Algunes notícies de la història...* s/p.

En lo lloch del Palau de Anglesola bisbat de Solsona al vint y sis dias del mes de febrer del any mil vuitcens.

En nom de Deu amen. Sia notori: com Francisco Alvareda mestre de casas havitant de est lloch causa de que te a son carrech la rehedificacio de la nova iglesia del present lloch baix diferents pactes. Y en atencio de que Feliph Alvareda mestre de casas del mateix present lloch, y Francisco Florensa tambe mestre de casas de la vila de Bellpuig li haian ofert treballar part de la obra a que ha excedit per la major prontitut de ser feta aquella per tant entre dites parts se ha convingut lo seguent.

Primerament los dits Feliph y Florensa prometent al dit Francisco Alvareda treballar per la dita nova fabrica de la iglesia continuar tot quant sia de la obligacio del dit Alvareda, esto es tota especie de mollura de pedra a sis sous lo palmp lineal; tota la pedra llisa llaurada a dos sous lo palmp, tota la carrerada a tres lliures la cana de picar, tambe fabricar totas las parets de tres palmps de gruix a una lliura dotse sous cana, y si es de mes gruix se pagarà a proporció. Y las parets dels fonaments a una lliura un sou cana, y tambe si es de mes gruix se pagarà a proporció. Construhir totas las pilastras, y unas ab altres a quatre sous, y sis lo palmp de alsada a tot ruedo, tambe construhir totas las tapias de tres palmps de gruix quatre de alsada, y vuit de largada a divuit sous per tapiada, y si es de mes o de menor se pagarà a proporció donant lo dit Alvareda totas las maniobras a peu de obra excepto la aigua per refrescar la argamasa y tambe totas las sogas, y fustas per dita obra tot treballat a us, y practica de mestre de casas. Y lo dit Francisco Alvareda promet deixarlos treballar, y donarlos feina en lo modo sobredit fins a ser conclosa dita obra, y pagarlos de cent en cent lliuras luego de guanyadas: tot lo que una y altre de dites parts prometen per lo que a cada hun corresponga cumpliro y teniro per valido baix obligacio de tots sos responents bens, y drets y de cadahun de per si mobles, e immobles haguts, y per haver ab totas renunciacions nesarias. Y se adverteix a dites parts per lo notari infrascrit que del present instrument se ha de pendrer la raho dins trenta dias próximos en la Off. De Hipp^a de la vila de Tarrega per gaudir de sos eff. dits otorgans que fas fee conech firman de sa propia ma.

Son testimoni Joseph Pujol Jove carreter y Blasi Llovera Jove pages, los dos del present lloch.

Francisco Albareda. Felipa Albareda. Francisco Florensa. Ignasi Utges notari.

Document 17

4 de març de 1800 - El Palau d'Anglesola.

Els caps de casa del Palau d'Anglesola accepten un canvi en les condicions del contracte per fer la nova església parroquial, que consisteix a pagar 3.500 lliures a canvi de no portar els materials de construcció a peu d'obra.

AHCC, Fons notarial de Cervera, notari Ignasi Utgés, Manual 1800, fol. 22r-23r.

Referenciat: MESTRE, E.: *Algunes notícies de la història...* s/p.

En lo lloch de Palau de Anglesola bisbat de Solsona als quatre dias del mes de mars any de la nativitat del Sor. de mil vuitcens.

En nom de Deu amen. Sia notori: com nosaltres Pere Bonjorn, Antón Queralt y Teres, pagesos, Pau Carné, Joseph Marsaló, Joseph Planes, Antón Pou, Feliph Pontils, Pere Soler, Pau Florensa, Pere Joan Torres, Joan Camps, Francisco Serrano, Ramon Bresoli, Isidro Roca, Bonaventura Vilagrassa, Joseph Majoral, Ramon Mó, Antón Feliph menor pages, Antón Clistes sastre, Gabriel Puigpelat, Domingo Pujol, Pau Fornell, Aleix Pontils, Joseph Mó, Joseph Llobera, Antón Feliph major, Ramon Espinet, Francisco Sobrevals, Blasi Pou, Joan Camps, Joseph Pou, Carlos Prats, Francisco Llobera, Blasi Fornell, Francisco Miró, Ramon Tribó, Francisco Mó, Francisco Alvareda, Joseph Pujol, Miquel Llobera menor pages, Joseph Solsona major, Joseph Feliph Roca pages, Dr. Ramon Massot, Sebastia Fornell. Miquel Perramon, Serafina Santandreu, Vda. Costafreda, Joseph Sabater,

Ramon Marsol, Rosa Solsona viuda, Joan Aymar, Francesch Fontanet, Joseph Tribó, Ramon Pla, Joseph Avella, Domingo Carbol, Miquel Maquet, Magi Niubó pages, Joseph Ferrer carreter, Pere Fontanet pages, Joseph Sanglés mestre de cases, Joseph Sabater, Joseph Queralt, Joseph Llobera, Francisco Salvia, Joan Roca, pages, Antón Comabella aloeiter, Maria Mor Vda. Y Maria Bonjorn Vda., tots dels present lloch y Jaume Renyé pages del lloch de Fondarella del dit bisbat de Solsona. Respecte que nos ha proposat, y esperano que Francisco, Alvareda mestre de casas habitant en est poble, otorgarà relacsació, y nos desobligarà per lo respectiu a lo que estan obligats en aportar los materials per la nova iglesia fahedora, y per addicions en dita. Per tant per pagarli quantitat de tres mil sinch sentas lliures o mes o menos per lograr sobredit voluntariament y de grat nos imposem per nosaltres i constres successors un dret de vint y quatre y quaranta vuite que nos imposareno, acte rebut en poder del notari infrascrit al vint y vuit maig mes prop passat, comensa a correr dit dret finits los demes anys dels drets impossats concedint als Sors. comissionats, nominats ja per a construccio de la obra ab acte en poder de Ramon Soler notari de Bellpuig als nou de agost de mil setcents noranta vuit, y notificat en altres actes per a que venhint lo temps de la cobranza de est dret pujan cobrar sens impediment algun en lo modo forma, y manera que a dits Sors. comissionats consta, y sels ha consedit, y del que cobraran satisfacer al dit Alvareda. Durador dit dret tot lo temps nessesari; ab facultat expresa ferli las promesas de pago en lo modo los aparega, y tambe pujan aceptar dita relacsacio: tot lo que prometem tenia per valido, y no revocar cosa baix las mateixas clausulas obligacions modo, forma y manera que esta consebut ab las escrituras todas que tenim ven present per haverlas firmadas, y nos ha manifestat lo notari infrascrit y tambe ab jurament present tambe jo dit Pere Bonjorn com a batlle del dit lloch authoriso esta escritura en quant puch, y desch. Y se advertiux a ditas parts per lo notari infrascrit que el present instrument se ha pendrer la raho dins trenta dias proxims en la Registre de Hipp^a de la vila de Tarrega per gaudir de sos eff.. Y dits otorgans que fas fee conech firman esto es los que diuen saber de sa propia ma. Y per los que diuen no saber de sa facultat firma per ells un dels infrascrits testimonis.

Son testimonis Joseph Doménech mestre de primeras lletras y Antón Queralt y Calvis jove pages, los dos del present lloch del Palau de Anglesola.

Pere Bonjorn batlle, Antón Queralt y Teres, Pau Carne, Francisco Serrano, Ysidro Roca, Ramon Bresolí, Bonaventura Vilagrassa, Felip Pontils, Pere Jaume Sole, Pere Juan Torres, Antón Pou, Felip Pontils, Joseph Mo, Antón Felip, Ramon Espinet, Joseph Marsol, Francisco Sobrevals, Joseph Solsona, Joan Mor, Ramon Tribó, Joseph Queralt, Joseph Pujol, Ramon Sabate, Falip Roca, Dr. Ramon Massot, Joseph Ferrer, Joseph Sabate, Miquel Llobera, Jaume Renyer, Antón Comabella. Per los que no saben de escriurer Joseph Doménech. Ignasi Utges notari.

Document 18

6 d'abril de 1804 - El Palau d'Anglesola.

Nova ampliació o modificació del contracte de 1798 de l'església del Palau d'Anglesola.

AHCB, Fons notarial de Balaguer, notari Tomàs Balius, Manual 1804, fol. 54r-55r.
Agraïm a Maria Garganté l'haver-nos facilitat aquest document.

En lo poble del Palau de Anglesola als sis dias del mes de abril del any del Naixement del Señor de mil vuyt-cents y quatre. Los Srs. Bonaventura Vilagrassa Batlle, Felip Roca Regidor Decano del comú y universitat de dit poble del Palau, y com a tals comissionats natos dels particulars, vehins y habitants del mateix poble Isidor Roca, Anton Queralt, Joseph Sabaté, Pere Fontanet, Francisco Serrano, Joseph Pujol, Ramon Tribó, Miquel Llobera y Balaguer, Ramon Bressolí, igualment comissionats, pagesos tots y vehins del precitat poble part una, y Francisco Albareda mestre de obras vehí del propi poble, que antes ho fou de la vila de Os de part altra: En atenció a que lo dit Francisco Albareda deurà tenir concludida y del tot acabada la obra de la iglesia parroquial del referit poble per tot lo dia catorse del mes de agost del any mil vuyt cents tres, segons lo convingut y ajustat entre las mencionadas parts ab escriptura otorgada en poder del Dr. Ramon Soler y Rossell, not. públich y Real de la vila de Bellpuig en igual dia catorse del citat mes de agost de mil set cents noranta y vuyt, del que dit notari en deguda forma ne dona fee. Y com lo expressat Albareda haja manifestat a dits Srs. comissionats no serli possible la conclusió de aquella en prompte a causa dels infortunis a ells ocorreguts en lo discurs del temps, insenciat; y respectiu de haber manifestat los relatats srs. Comissionats al precitat Albareda vulguen addicionar en la dita obra, per lo major adorno de ella, y com per la verificació de la qual, y per la total conclusió de la mateixa se necessitia algun temps; Y desitjosos dits Srs. Comissionats que dita iglesia se finalisia dins un termini competent, no sols per la extrema necessitat que de ella tenen, si també per las freqüents queixas los donan los particulars y vehins de dit poble de qui se troban comissionats per dita obra, per no verificarse sa tottal conclusió, ni esperar se verificuia de molt temps; per ço en mèrit de tot lo insinuat y desitjosos los dits Srs. comissionats que se finalisia y perfeccionia la relatada obra de la parroquial iglesia dins un competent y cert termini, y quedia per altra part adornada per medi de las addicions projectadas per los propis comissionats de després de la otorgació de la calendada escriptura y demés posteriors a aquella han vingut en fer y firmar lo conveni o ajust en lo modo y forma següent:

Primerament que lo dit Francisco Albareda deurà construir a més de lo previngut y disposat en la calendada escriptura, en dita iglesia, una mitja taronja, en lo paratge més adequat de ella segons reglas de bon arquitecto, adornada de sa competent guarnisa y faixa y perfil junt ab los sants quatre Evangelistas de guix de bona qualitat, en los llochs corresponents de dita mitja taronja: Item que deurà terraguixar ab argamassa fina y després blanquejar ab llet de clas tot lo exterior de dita Igl., en lo tocant a las parets de tapia y de mamposteria solament, venint a càrrech dels señors comissionats lo apromptarli al peu de la obra la arena del Riu Segre y la cals, bé que lo cost de esta serà a compte del propi Albareda; Item que deurà lo mateix Albareda construir a sas costas un envà de rajola tabicat y rebossat de guix a dos caras, des de lo peu del campanà fins a la caseta del relotge inclusive. Item que també deurà fer las faixas de color, regulas y corresponents al interior de la propia iglesia, donantli los Srs. Comissionats los colors o tints que necessiti; Item que tindrà obligació lo

mencionat Albareda de tenir conclosa y perfeccionada la obra de dita iglesia per lo dia vint y nou del mes de agost de mil vuyt cents y sinch, y en cas de que per est dia no la tingua conclosa y perfeccionada segons lo conveni sobre citat, y addicions de sobre fetas, serà facultatiu als mencionats Srs Comissionats o a qui sos llochs ocupian, lo pendre a son cuydado la dita obra fins a sa total conclusió ab total independència del referit Albareda, de tal manera que del citat dia vint y nou de Agost en avant quedaran totas las facultats al citat Albareda pertanyents assumidas en persona dels insinuats Srs. Comissionats, ab facultat de gastar per això tot quant sia necessari y convenient dels bens del mencionat Albareda, ab facultat també de tirar las pòlissas corresponents a la persona o personas que menester sia y exigirn o extraurer de las mateixas, las quantitats de diners necessarias per la conclusió de la consabuda obra, quals quantitats serviran de abono a aquellas de aquella quantitat que ha de tornar al referit Albareda segons los contractes tinguts entre las referidas parts contractants, y las tals persona o personas en qualsevols anteriors escripturas, ab plena llibertat que tindran los comissionats de emplear en dita obra los mestres de casas, peons y demás de la sua satisfacció; ab facultat de exclourer de al mateixa als mestres y peons se trobian en ella: Item que los gastos que ocorrian per lo logro del Real Decret que se espera per obligar al pago del dret de fruits imposat sobre las terras del terme del citat poble, en lo tocant als terratinents que se denegan a ell, vindrà a càrrech del Sr. Anton Puig, pagès del poble del Poal y dels dits Srs. comissionats, segons lo convingut entre los mateixos; Donant empero facultat los predits Srs. Comissionats al mencionat Albareda després de vist lo import o gastos ocasionats per raó del logro del citat decret y la utilitat que resultarà en forsa del mateix del cobro del dit dret, de elegit lo pagar la meitat del cost de aquell corresponent als citats Srs., comissionats y percibir la part del dret als mateixos tocant, o bé deixarla de percibir. Item y finalment que quedarà en sa forsa y valor lo convingut y tractat en la precitada escriptura de capitulació, y demás posteriors a ella, no entenent innovar cosa alguna sino en rahó de las ditas addicions, de tal modo com si las mateixas fosen continuadas en aquella; A favor y satisfacció de las quals, y a ara per luego de verificadas aquellas y no abans los matixos señors comissionats, insolutum donan a signar y consignar perpetuament al precitat Francisco Albareda tota la terra anomenada comunal que se troba en lo terme del mencionat poble del Palau, y partida del Salí, o del Pral., la extensió de la qual constarà en lo llibre de resolucions del comú y universitat del citat poble, com també de la partida del pou de gel del insinuat terme; En lo qual llibre quedaran llargament designadas y confrontadas las mateixas; la qual insolutumdació fa ixís com millor dir y entendre se pot ab totas clausulas de extracció, de domini y translació de aquell, clausulant-se constitu, cessió y mandato de tots drets, y accions y onstitució de Pror. com en cosa propia, prometent ferli valer y tenir la present insolutumdació y estarli de ferma y legal evicció en tot y qualsevol cas en fet y endret ab restitució y esmena de ttos danys y gastos: Per lo que se obligandits Señors comissionats, no sols los bens dels vehins y particulars del mencionat poble del Palau, sino també sos propis, mobles e immobles, haguts y per haver. Renunciant a tot y qualsevol dret y lley de son favor, y a la que prohibeix la general renunciació [...]

Document 19

19 de gener de 1805 - Bellpuig.

Requisició feta pels representants del poble del Palau d'Anglesola al mestre d'obres Francesc Albareda, perquè nomeni un pèrit per visurar l'església parroquial. Per la seva part, els comissionats de l'obra designen el mestre Benet Cassanyé.

AHCC, Fons notarial de Bellpuig, notari Antoni Soler i Palau, Manual 1805, fol. 51v-53r.
Referenciat: MESTRE, E.: *Algunes notícies de la història...* s/p.

En la villa de Bellpuig corregimiento de Lerida, a los diez y nueve dias del mes de enero del año de mil ochocientos y cinco; Joseph Serret nuncio jurado del juzgado de las presentes baronias de Bellpuig y Lliñola, llevando en sus manos una requisición en escritos del tenor siguiente. Sor. Francisco Albareda maestro albañil vecino de la villa de Os. No puede V. M. Ignorar que con escritura recibida en poder del escribano Ramon Soler y Rossell vezino de la villa de Bellpuig el dia catorce del mes de agosto del año mil setecientos noventa y ocho, otorgó V. M. Obligación a los particulares, vecinos, y habitantes del lugar de Alpalau, y en sus nombres, a Pedro Fontanet bayle en aquel entonces, a Buenaventura Vilagrassa regidor tambien que era, y demas que expresa la misma referida escritura, en calidad comisionados, y como a representantes la universidad y vecinos particulares de dicho lugar, de construir y edificar la iglesia que el mismo pueblo deliberó hazer, conforme al plano o diseño que a este objeto se hizo, e individuar en su por menor la entendida escritura, mediante las cesiones que los propios comisionados en nombre de dicho comun y universidad de vecinos se hizo, en pago y satisfacció del importe que V. M. convino aceptar para el cumplimiento de la insinuada obligaci6n; todo baxo los pactos y rigurosas obligaciones descritas en las misma escritura, otro de los quales pactos o capitulaciones es, el ser facultativo de los mismos comisionados, el hazer practicar una visura en la consabida obra, siempre que les parezca. E igualmente, tampoco puede V. M. prescindir que con otra escritura otorgada en poder del escribano Ignacio Utges de la ciudad de Cervera, a los veinte y ocho de mayo del año mil setecientos noventa y nueve, se hizo nueva obligaci6n siendo su principal la de no poder apartarse de las demas obligaciones, y tratos contraídas y convenidos en el expresado primer auto o escritura recibida en poder del escribano Ramon Soler. Ahora bien los comisionados abajo firmados, habiendo advertido la falta de consistencia y seguridad que al presente tiene la obra que V. M. ha hecho, y va haziendo para la construccion de la fabrica de la mencionada iglesia, y al efecto de evitar los daños, perjuhizios, y menoscabos que de no corregirse dicha falta de consistencia y firmeza que requiere la obra, serian absolutamente inevitables en lo sucesivo, con irreparable daño de dicha vecindad; usando de la facultad arriba expresada de poder los comisionados mandar practicar un visorio en la consavida obra, según se desprende del pacto de que se ha hecho mencion contenido en la referida escritura, nombrando a Benito Casañe maestro albañil residente en la ciudad de Lerida, en calidad de perito por parte de dichos comisionados; interpelan y requieren a V. M. por las veces que de derecho sean menester, para que nombre el suyo por su parte, a fin de que ambos, con asistencia de los interesados, se confieran el dia veinte y seis de los corrientes al lugar de la

question, para que con vista del plan o diseño, y previa la lectura de las escrituras indicadas, de las que deberan irse instruyendo, conforme lo requiera la urgencia de la operación, se practique el correspondiente visorio, haziendo los peritos después la correspondiente relacion de lo que hayan visto y reconocido, expresando con individualidad, no solo el estado actual de consistencia que al presente tiene la obra; la que puede tener en lo sucesivo, atendida la calidad de los materiales a los que en ella se han empleado; quales la calidad, bondad de estos, así como de la madera, y demas efectos que se han empleado en la obra que se halla hecha; en que parte se ha faltado, o no conviene la obra con el plano o diseño insinuado; así como con lo pactado y prometido en las citadas escrituras; protestando a V. M. que de contrario se instara el nombramiento de oficio por el juez a V. M. de todos lo daños, perjuhizios, y costas que por esta razon se ocasionaren. Y requieren a Joseph Serret nuncio jurado de la curia de la villa de Bellpuig, presente a V. M. esta interpelación o requesta, y haga después la correspondiente relacion ante el escribano Antonio Soler vecino de la misma villa, requiriendo a este, para que satisfecho de sus justos derechos, libre el correspondiente testimonio. Firman. Ramon Tribó batlle y comicionat. Falip Roca regido comt.. Buenaventura Vilagrassa comisionado. Antón Queralt y Teres comt.. Miquel Llobera comt.. Isidro Roca comt.. Mediante el juramento que en el ingreso de su oficio tiene prestado, relacionó a mi el infrascrito notario, que en el presente dia, y entre las doze y una horas del medio dia, instando Ramon Tribó bayle del lugar del Palau de Anglesola, Felipe Roca regidor del mismo, Buenaventura Vilagrassa, Antoni Queralt, Joseph Sabaté, Francisco Serrano, Miquel Llobera, e Isidro Roca, todos vecinos del mismo pueblo del Palau, presentó y notificó la preincerta requisición a Francisco Albareda maestro albañil vezino de la villa d'Os, y actualmente habitante en el repetido pueblo del Palau, e por ausencia de este, a su padre, habiéndole en señal de legitima notificación entregado una copia de la misma requisición, con la qual concordaba, que aceptó. De todo lo que el susodicho Joseph Serret nuncio, requirió a mi el dicho infrascrito notario, levántase el presente auto. A lo que fueron presentes por testigos Joseph Bertrán escribiente vezino de la susodicha villa de Bellpuig, y Joseph Palau labrador vezino del pueblo de Vilanova de Bellpuig. Y el relacionar el arriba nombrado, conocido por mi el infrascrito notario, lo firmó de su propia mano. Del nacimiento del Señor. Así lo aprueba el infrascrito notario. Joseph Serret.

Ante mi Antonio Soler y Palou notario.

Document 20

22 de gener de 1805 - Bellpuig.

Resposta contrària de Francesc Albareda a la requisició feta pels representants del Palau d'Anglesola.

AHCC, Fons notarial de Bellpuig, notari Antoni Soler i Palau, Manual 1805, fol. 57r-58r.

Referenciat: MESTRE, E.: *Algunes notícies de la història...* s/p.

En la villa de Bellpuig a los veinte y dos dias del mes de enero del año del nacimiento del señor de mil ochocientos y sinco, y entre las sinco y seis horas de su tarde, en presencia de mi el infrascrito notario, del doctor en

sagrada teología Antonio Boldú, y de Estevan Vila carpintero, ambos vecinos de la susodicha villa, testigos a este fin llamados, constituido personalmente Francisco Albareda maestro albañil y asentista de la fabrica de la Iglesia del lugar del Palau, conocido por mi el dicho e infrascrito notario, en la casa de la habitación del dicho doctor Dn. Salvador Arnaldo, en la misma villa domiciliado, cita en la plasa, o calle llamada del pozo de la propia villa, entregó a mi el proprio notario, un papel de respuesta a la requisición que en el dia diez y nueve de los corrientes, instando Ramon Tribó bayle, Felipe Roca regidor, Buenaventura Vilagrassa, Antonio Queralt, y otros vecinos del susodicho lugar del Palau, le fue notificada, pidiendo, y requiriéndome, ser de aquella levantado auto publico, y que de aquella no fuese entregada copia autentica, sin incersion de la mencionada respuesta, baxo decreto de nullidad; el qual papel de respuesta es a letra del tenor siguiente: Francisco Albareda maestro albañil y asentista de la fabrica de la iglesia del lugar de Alpalau, respondiendo a un requerimiento presentado al padre del respondiente, que no es asentista, ni fiador, en el dia diez y nueve de los corrientes, a instancia del bayle, de un regidor, y demas comisionados por el pueblo, para el cumplimiento de dicho contrato, hallandose ausente en la dicha ocasion el mismo respondiente, el que no regresó a su casa, ni le entregó dicho su padre la copia del requerimiento hasta la noche del dia veinte. Dize. Que presume y esta cierto, de que la obra de la iglesia tiene toda la seguridad y firmeza que debe tener segun arte, y que en la asercion de lo contrario, padecen dichos comisionados un grave error, y cometen una grave ofensa contra el honor del exponente que está acreditado en otras seis iglesias que ha construido. Y dize tambien que no tiene obligacion de condescender con el visorio que se solicita en el estado actual de la obra, en que falta todavía construir la boveda de la nave principal, y la de una capilla, y de las sacristias, como tambien cubrir el quadro del crucero. En cuyo estado la obra queda imperfecta y expuesta a muchos daños; siendo muy sabido y conforme el arte, que faltando en un edificio desta clace aquella union y travasion que forman sus partes integrantes, no puede tener la obra aquella solidez que necesita, y por lo consiguiente, es intempestivo e inoportuno todo visorio, y solo sirve para detener la obra y causar muchos perjuhizios al respondiente; de los quales protesta por haversele impedido de hecho la continuacion de la obra baxo la pena de veinte y cinco libras, por orden del Sor. bayle, y comisionados. De otra parte aun quando tubiese lugar el visorio en el presente estado (que no lo cree) no podria condescender con el nombramiento de Benito Casanyé para perito, por ser persona poco conocida en el ofico, sin domicilio fixo, y sospechoso del respondiente por motivos particulares; por los quales en su animo, debe desconfiar de su juhizio. Por todo lo que contradize el mismo Albareda a todo lo quescinota y pide en dicho requerimiento, y a todo lo que ser perjuhizial, y dize de nullidad de la orden penal de suspension de la obra, y requiere e interpelar a los comisionados predichos que no le impidan continuar la fabrica hasta su conclusion, y a lo menos hasta estar cerradas todas las bovedas, y cubierta toda ella, y no condescendiendo con esto, protesta de todos los daños perjuhizios, y mala resultas de esta suspension, reservandose pedir en justicia la indemnizacion de todo lo que padezca; y requiere el escribano Antonio Soler, que admita esta respuesta, y la ponga a continuacion de dicho requerimiento, y no dé copia ni testimonio de este, sin

inserción de aquella. Firmado. Lerida veinte y dos enero de mil ochocientos y sinco. De la qual respuesta yo el dicho infrascrito notario, a pedimiento del citado Francisco Albareda, hize la presente publica escritura. Así lo aprueba el infrascrito notario.

Ante mi Antonio Soler y Palou notario.

Document 21

1805 [abril-maig] - El Palau d'Anglesola?

Francisc Albareda respon a la visura realitzada per Miquel Batiste Miquel i Baptista Becardí, mestres de cases de Lleida.

ADS, Fons parroquial del Palau d'Anglesola: H. Visites pastorals i documents episcopals, núm. 18 (segle XVIII, disposicions, visites...). Document incomplet.

[...] de que sean muchas las piezas, lo cierto es que los sócolos de las tres pilastras estan en dos piezas, y en la otra no haviéndosele juntado por haver salido algo cortas las dos piezas, se puso otra de pequeña al medio, y esto se ha callado en la relación, y debía expresarse, y amás las quatro caras o pentes de cada pilastra tiene una pieza entera, y lo mismo cada boquilla, y con esta construcción se cumple con el arte, y no puede decirse que la obra sea falsísima, y no este segura; Y esto es lo que debían relacionar los peritos para cumplir con su deber; Y del propio modo debían decir si había, o no falta contra el perfil, y también lo callan, y toda vez que estas pilastras tienen un quarto de palmo de mas grueso del que está prevenido en el perfil debían hacer relación de esto, pues se manifiesta el ánimo del exponente en asegurar su obra.

En el capítulo tercero reparan faltar un palmo de altura a las paredes de mampostería de la circunferencia del templo, pero esto es falso pues no hicieron la medición exactamente con la buena fe que se debía omitiendo medio palmo de medición porque los socolos tienen en el plan dos palmos, y el exponente los puso de dos palmos y medio, y los peritos no quisieron incluir en su medición este medio palmo mas aunque en exponente se los hizo presente, esto ya se ve que fue una temeridad, pues no tiene duda que la obra es más sólida con dicho aumento, y en quanto al medio palmo que falta para los quince palmos convenidos en el contrato ya se ve que es un levísimo reparo que debía disimularse en unas paredes que solo sirven de cerrar el templo, y no tienen peso de consideración, y amas este defecto esta suplido por la tapia que carga en dichas paredes, y porque el exponente por sus precisas ausencias hubo de confiar esta parte de obra a otro tercero que padeció esta leve falta.

El quarto reparo es falso pues fácilmente se puede ver que todas las pilastras de mampostería de que allí se habla estan atadas con tapia, y tienen quatro, o cinco ligaduras de la misma mampostería con las tapias contiguas. Es verdad que en lo exterior no se manifiestan estas ligaduras porque no había obligación, ni prevención en la contrata de hacerlo, pero no falta a esta parte de obra lo necesario para la mayor solidez, y fuerza, y jamas puede ser verdad que sean dos cuerpos separados; con poca diligancia podían los peritos cerciorarse de esto pero su pasión temeraria se empeñó a desacreditar la obra con apariencias, y razones voluntarias.

El quinto reparo es cierto aunque el sobreplomo no es tanto como se dice, y provino de que el operario que estuvo encargado de hacer esta tapia se descuydo en ella, bien que los peritos buscaron con cuydado la parte que tenía el mayor defecto, pero este defecto es muy leve, y de poco coste, y les dixo el exponente que estaba pronto para demoler, y hacer esta tapia y lo cumplía exactamente.

El sexto reparo también es voluntario sepuesto que en la contrata que rige se cedió al exponente toda la piedra que resultase del templo anterior, y no se estipuló ni previno que la piedra labrada se hubiese de repicar o labrar de nuevo, lo que hubiera sido mucho coste, y hubiera sin duda causado un aumento de precio; Y esto habían de haverlo tenido presente los peritos para no hacer un cargo infundado. En quanto a que las juntas de los sillares del frontis no estan perpendiculares, es igualmente voluntario hacer cargo de esto, ni es necesario en el arte, y estan a la vista muchos edificios públicos en que no se ha seguido con tanta exactitud este método, y entre ellos está patente el edificio de los arcos del puente que hizo uno de los visores en que no se ha observado esta exactitud, y aun están allí las juntas más desarregladas que no en el Palau: Basta que crucen las piedras, y que las juntas sean en desigualdad, y en más, o menos para que la obra este fuerte, y robusta. Y en quanto a los defectos que oponen al portal de piedra, montantes, o claves, pilastras, y columnas, solo tiene una afectada aponderación nacida del mismo espíritu que los antecedentes, y se hallaran innumerables portales, claves, o montantes y pilastras hechas por el mismo estilo y método sin que se repare señal alguna de falsedad, cuyo punto es el que debían resolver los peritos, y no fixarse en el sistema de proponer perfecciones, y hermosuras, que no se necesitan para la primeza y seguridad de una obra, y no están convenidos en el contrato.

El séptimo reparo es aun más voluntario, o malicioso que los antecedentes de parte de los Comisionados quienes debían haver presentado a los peritos el último contrato, o escritura según la qual se varió el primer contrato, y se estipuló que se siguiese el segundo plan que hizo el mismo exponente el qual fue aprobado por los mismos Comisionados, y rubricado por el escribano que actuó la última escritura, y en ella se contrató se observase exactamente y en este plan se ve que las paredes del campanario solo deben tener seis palmos de grueso, y se varió la situación, o colocación del campanario en otro paraje: Y la misma dimensión, y situación se dispusieron en otro plan, y perfil anterior que fue también aprobado por el Il.mo. Señor Obispo de Solsona, con cuyas variaciones se combino también que el templo hubiese de tener diez palmos más de longitud; y a vista de todos estos planes, y contrato, el asiento quedó mejorado, y no puede hacerse cargo al Exponente de la variación del sitio del campanario en otro paraje, ni de haver dispuesto que sus paredes fuesen de seis palmos en lugar de los siete que prefigia el primer contrato; y todas estas variaciones se hicieron en ocasión que todavía no estaba empezada esta obra, y por consiguiente no pudo después separarse del último contrato en que se hizo: En quanto al otro reparo del remate del campanario sobre los primeros ventanales es cierto que no tiene la espesor de 6 palmos, pero no pueden negar los peritos que el hacer este remate como ellos proponen es una grande ignorancia del Arte porque el empuje de este remate como ellos dicen no podía dejar de causar la misma de los ventanales, y ha sido preciso reducir a

dos palmos, y medio cuarto el espesor del remate para que pudiese executarse su perfil que no podía ser de otro modo. Ni el ahorro que tanto pondera la otra parte importara seguramente veinte y cinco libras. Y de otra parte ni el perfil, ni el plan demuestran el espesor que debía tener el remate, y aunque las paredes del campanario ha havido de construirse de seis palmos de grueso esto no prueba que que el remate haya de ser del mismo espesor, porque han de considerarse en lo respectivo a la construcción como dos cuerpos, o partes distintas, y deviendo cargar la una sobre la otra es preciso aligerar el peso de la que carga sobre la otra; y con mucha más precaución, a más del peso, causa mucho empuje a la parte scriviente, y decir lo contrario es no entender el Arte.

El octavo reparo es muy parecido al que se ha hecho de Num^o sexto, y a él se satisface con lo que se ha dicho allí en su respuesta, y es de observar que los mismos peritos no se atreven, ni pueden decir que el Exponente en su contrato estubiese obligado a hacer las juntas de los sillares perpendicularmente, ni que esta obra señale falsedad, ni falta substancial del Arte, y toda la fantasía de los peritos no es otra que aumentar hermosuras, y adornos que pueden omitirse sin daño de la obra, y el Exponente no tiene otra obligación que hacerla con arreglo a los contratos, planos, y perfiles.

El nono reparo es absolutamente arbitrario, y como suele decirse sin ton, ni son, pues no hay contrato ni perfil que prescriba la altura, ni modo de construir esta media naranja con los quatro Evangelistas, y está todavía por hacer, y en esta parte cumplirá el Expediente en executarla como le parezca combeniente, y proporcionando a la obra del templo sin obligación de seguir el orden que caprichosamente le quieren imponer los peritos sin atender las reglas de proporción a que unicamente puede entenderse obligado el Exponente, y no a lo que no está contratado, aunque lo digan los peritos, quienes no pueden excederse a imponer más cargos de los que están contratados; y en quanto a la seguridad de esta media naranja cuyará el Exponente de dexarla segura, y si quando desara la obra lo está ha cumplido su contrato y no debe responder de las contingencias y progresiones del tiempo, pues la experiencia manifiesta que un leve sacudimiento de la tierra, un uracan, un rayo, y unas humedades excesivas sobrevenidas en los cimientos facilmente desconciertan un edificio por sólido que sea, y quando esté concluido el asiento, y en su visorio no hallan los peritos prudentes, y desapasionados falta de solidez necesaria queda el Asentista sin responsabilidad ninguna en lo sucesivo.

El décimo reparo no es mas que un amontonamiento de faltillas inconsideradas, pues es falso que todos los maderos del texado esten a cinco palmos, y tres cuartos de distancia, y está a la vista que la mayor parte de ellas estan a esta sola distancia, y muchas de ellas no llegan, y si algunas exceden, que serán pocas, el Exponente no tiene reparo en reponerlas. La calidad de la madera es buena y segura y de la misma clase que comunmente se usa en los templos, y nadie sino unos peritos ciegos por su pasión dirá que estos maderos sean falsos, y no puedan sostener el texado, que es el punto que debían haber tenido presente; y del propio modo las latas, las quales aunque no tengan toda la anchura que expresan los peritos, no por esto se puede con razón decir que la obra del texado no esté segura, pues no está precisamente establecida en los A.A. de Arquitectura que las latas hayan de ser de la medida que ellos dicen, y nada importa que tenga algunas líneas menos de esta medida con tal que el

texado esté seguro, y no indique la menor señal de ruina: todo esto merece más atención en vista de que en la contrata nada se habla de lo que acusan contra la calidad de las Bigas, y el grueso de las latas, y baxo de este supuesto si el texado está seguro, no se le puede hacer cargo alguno por lo que acusan. Vayan a ver estos peritos las iglesia de los lugares de Maldá, y de Rocafort de Querol, que acaba de construir el Exponente, y verán en ellas que los texados estan todos con latas menos gruesas que las del Palau; las quales hicieron serrar de su cuenta los mismos comisionados sin cuydar de ello el Exponente y no se ha reparado en estos texados falta de seguridad.

El oncenno reparo es voluntario porque en el perfil de la planta no se demuestra la altura de las paredes de las sacristias, y el Exponente puede conformarse con la capitulación del asiento en la qual se le concede la facultad de dexar la sacristía vieja, y hacer otra nueva al otro costado del templo, correspondiente a la primera, cuyo texado sólo estaba a la altura de veinte y dos palmos en la parte más alta, y el Exponente habiéndola demolido ha construido la nueva a la misma altura de los veinte y dos palmos, y así es claro que no hay falta alguna en este particular.

El doceno reparo es insuficiente, y proferido su dictamen sin el debido conocimiento ni juicio, pues el que haya una pequeña rendija en un Arco no prueba falta de buena construcción; y apenas de hallara edificio alguno en que no haya alguna de semejantes faltas porque las obras hacen sus asientos, y su propio peso suele causar estas pequeñas oberturas que facilmente se componen: En la obra de esta cathedral revienen mucha rendijas en las columnas, y muchas piedras, sillares rompidas en muchas partes. En la misma obra de los nuevos Arcos del puente sucedió lo mismo, y en la iglesia del Carmen calzado en el Arco toral que mira al Altar mayor hay una abertura semejante, y no por eso se han juzgado estos edificios como faltos de firmeza y seguridad. A més de esto los peritos en su relación adelantan un pronóstico arbitrario, o devinatorio. El exponente está seguro de su obra que no debe mirarse en el estado actual sino quando esté concluida, y entregada: Entonces deberá practicarse un visorio por peritos de sana intención, y que tengan la indiferencia que se requiere, y si entonces se reparan faltas sustanciales contra lo que esta contratado, ayudará de enmendarlas.

Sobre el trece, y catorce reparo se harán estas cosas como corresponde y quando esté concluida la obra se podrá juzgar de ellas, y nada importa que la moldura de la pieza del púlpito se haya ahora, o después, se concluye pues diciendo que esta relación de peritos es por todos respectos inadmisibile y no merece que V.S. dirija sin providencias según lo contenido en ella por ser temerariamente apasionada, notoriamente falsa en algunos capitulos, y voluntaria en muchos de ellos, y que en ella solo se manifiesta el Espíritu de amontonar reparos y defectos en la mayor parte con desvio de las contratas, acomulando proyectos de hermosura, y perfección de que no necesita. Y a consecuencia de todo esto omito responder a la otra parte de la relación en que se expresa lo que debe hacer el Exponente para las enmiendas que ellos se maquinan, y proponiendo muchas cosas superfluas, o no prevenidas en el contrato; y así omito responder por partes a este proyecto de enmienda, porque donde no hay faltas sustanciales del contrato, ni de la obra no puede imponerse el cargo de estas graves cosas.

Lo que simerece advertir es que en el Edificio se han hecho muchas mejoras y aumentos de considerable valor que los peritos maliciosamente omiten en la relación, y debían referirse procediendo con sinceridad, y buena fe: Pies los cimientos de las paredes del templo debían ser los mismos del anterior según la tabba, y sólo debería construir los del campanario, y sin embargo para no cerrar una calle quisieron después del contrato alargar diez palmos de la iglesia en la parte de la puerta principal, y frontis y que se hiciesen de nuevo todos los cimientos de todas las paredes, cuya obra costó alomenos trescientas libras.

A más las cantonadas, o ángulos de detrás de la iglesia se han construido de piedra picada que no debía hacerse según la contrata, y su valor es alomenos de cien libras.

En tercer lugar las dos paredes de los costados de la iglesia, y la de detrás de ella se han hecho con medio palmo más de amplitud de lo que demuestra la planta, y esta addicción debe computarse alomenos en su coste a ciento, y cinquenta libras.

En quarto lugar se ha hecho de piedra picada la canal del campanario que no estaba en la contrata, y debe estimarse a lo menos en veinte y cinco libras.

En quinto lugar debían advertir, y expresar los peritos, que en el perfil de la puerta principal sólo hay señaladas dos columnas en medio relieve una por parte, y no obstante el Exponente ha colocado allí quatro columnas sueltas que tienen quince palmos de altura con sus pedestales, bassas, chapiteles, arquitrabe, frisos y conisas, cuyo coste puede calcularse a 130 l.

Y ultimamente debían tener presente leyendo la contrata que los Arcos de toda la iglesia sólo debían tener dos palmos de altura, y podían hacerse de toda piedra hasta los dos teirizos, y sin embargo el Exponente para mayor firmeza los ha construido por entero de ladrillo y los quatro torales de u palmo más de elevación, cuyas mejoras deben computarse en doscientas libras alomenos.

Todas estas cosas hacen ver claramente que la intención de Exponente no se dirige a cometer alguna falsedad, ni fraudulencia, antes al contrario dexar asegurada la obra, y por consiguiente no merece esta la excesiva y temeraria censura que los peritos han notado en su relación. Y continiendo esta tan notorios agravios, e imposturas reconocerá que el Exponente no puede acceder a ella por su interés, y mucho menos por su honor, pues ha fabricado seis iglesias con sus campanarios en seis lugares distintos, que son Ibars de Urgel, los Archs, Os, en los Escolapios de Balaguer, Rocafort de Queralt, Maldá, una grande capilla en la iglesia colegial de Balaguer, un campanario en la iglesia del Poal, y otro campanario en el lugar de Castellnou de Seana, y en ninguna parte se le ha tratado como ahora con baxeza: Lo que no hubiera sucedido si el Exponente hubiese tenido noticia y conocimiento de estos peritos, pues no tenia ninguna, y los hubiera rehusado luego a saber su modo de pensar.

Por todo lo que dice de nulidad de dicha relación por notoriamente apasionada y calumniosa, y contradice al decreto de mandamiento de arreglo de ella; y pide y suplica se sirva V.S. admitir esta alegación y contradicción, y providenciar que se haga otro visorio con quatro peritos [...]

Document 22

15 de juny de 1805 - Barcelona.

Notificació al Capítol de la catedral de Lleida de les gestions cursades pels veïns del Palau d'Anglesola, perquè tots els terratinents de la població paguessin el corresponent impost per poder construir la nova església parroquial.

ACL, calaix 19, carpeta 3.

Don Blas de Aranza y Doyle cavallero del orden de Santiago del Consejo de su Magestad, con honores en el Supremo de la Guerra, Intendente General de este Exercito y Principado de Cataluña, juez subdelegado de la Real Renta de Correo, Real Lotería, Rentas Generales, Tabaco y demás damos a ellas unidos, y Presidente del Consulado y real Junta particular de Comercio de este mismo Principado. Por quanto por parte de Antonio Puig como apoderado de los vecinos del Palau de Angresola corregimiento de Lérida con pedimiento de veinte y quatro de diciembre del año próximo pasado [1803] se presentó el real despacho del thenor siguiente: Don Carlos por la Gracia de Dios Rey de Castilla, de León, de Aragón, de las dos Sicilias, de Jerusalem, de Navarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorca, de Menorca, de Sevilla, de Cerdeña, de Córdoba, de Córcega, de Murcia, de Jaén, señor de Vizcaya, y de Molina, etc.. A vos el nuestro Intendente del Exercito y Principado de Cataluña salud y gracia, ya sabeis que por Don Antonio Puig vecino y del comercio del lugar de Palau de Angresola en ese Principado se ocurrió al nuestro Consejo en quince de marzo de este año [1803], con el pedimiento que se sigue. M. P. S. Thomas García Prieto en nombre y virtud de poder que en debida forma presento de Don Antonio Puig vecino y del comercio del Palau de Angresola corregimiento de Lérida en el Principado de Cataluña, por sí, y como apoderado del Ayuntamiento y vecinos del expresado lugar de Palau, ante V. A. por el recurso que mas haya lugar en derecho digo:

Que hallandose la Iglesia del lugar enteramente arruinada e inservible, trataron mis principales el Ayuntamiento y varios vecinos reedificarla y ponerla en estado que pudiese servir para celebrar los Divinos Oficios, con la decencia que era correspondiente a este ministerio, mas no habiendo arbitrios que pudiesen satisfacer los caudales que para esta obra se necesitaban, se obligaron voluntariamente los mismos, imponiendose una contribución de un veintiquatreno en los terrenos propios urbanos, y un quarentayocheno en los términos rurales anexos a la parroquia de todos los frutos que pagan diezmo para el total ingreso se emplease en la edificación de la nueva Iglesia; cuya obra se empezó en el año de mil y ochocientos por dirección del maestro arquitecto que formó la planta de ella, con anuencia y mandato del provisor del obispado del Solsona. Hace cinco años que el asentista de la obra percibe el mencionado impuesto, y se halla consumida la cantidad de cinco mil y quinientas libras catalanas, restando hasta unas catorce mil sobre poco más o menos que juntas componen el total de veinte mil que es el computo a que podrá ascender el total de la obra para dexarla en el estado de perfección que necessita. En estos cinco años se ha construido y sacado de nueva planta la tercera parte de la obra, y aunque esta pudiera acabarse en diez años miran mis principales sus esperanzas frustradas de conseguirlo en cinco restantes a causa de la esterilidad de los años que no han producido las esperadas venta-

jas, de forma que a no continuar con todo empeño verán arruinada la parte de obra ya edificada que indispensablemente se destruirá con la intemperie, y con notable perjuicio de todo el vecindario, principalmente de los que han contribuido con sus intereses para proporcionarle Iglesia que tanta falta se hacia. En este estado no halla el Ayuntamiento, ni principal y demás vecinos interesados otro arbitrio que el que V. A. interponga toda su suprema autoridad aprobando esta justa contribución que voluntariamente se impusieron, obligando a el mismo tiempo a los demás terratenientes del partido de la parroquia, y a los partícipes en los diezmos a que contribuyan por la parte que les toque de esta imposición así como lo hacer los demás voluntariamente obligados respeto a que el lugar carece de otros arbitrios, que pudiesen facilitar la conclusión de la obra principiada y mediada, teniendo en consideración que es una obra pública en que todo el vecindario debe ser interesado, no tanto por la utilidad común que de ella resulta como también por ser destinada a uno de los principales objetos que merecen la atención del Supremo Consejo, qual es el de proporcionar a los pueblos Iglesias donde con todo decoro y reverencia se celebren los Divinos Oficios, de la que en la día se hallan privados los vecinos del lugar del Palau de Angresola, mediante lo qual a V. A. suplico que habiendo por presentado el poder, y teniendo en consideración lo expuesto, y la suma necesidad que hay en dicho lugar del Palau de concluir la obra de la Iglesia principiada que forzosamente se ha de arruinar si no se ocurre al pronto remedio, se sirva aprobar la obligación voluntaria que mis principales hicieron, y contribución que se impusieron del veintiquatreño o quarentayocheno para la reedificación de la Iglesia de el pueblo, arruinada, mandando que contribuyan todos los hacendados o terratenientes del término de la parroquia, y los de los demás términos anexos a la misma con la parte que les toque en dicho impuesto, y también los partícipes en los diezmos hasta la total conclusión de la obra por ser la utilidad para todo el vecindario, librando para ello el oportuno y competente despacho siendo extensión esté a obligar a los hacendados que no han contribuido hasta aquí, y partícipes en los diezmos a que en adelante contribuyan con lo que les corresponda, pues para todo hago el recurso más oportuno y útil en fuerza y justicia que pido juro. Doctor Don Francisco Rafael de Acosta, Thomas García Prieto.

Y visto por los del nuestro Consejo, teniendo presente el informe que en el asunto nos hicisteis en treinta de junio [1803], y lo expuesto por el nuestro oficial por auto que proveyeron en veinte y quatro de este mes [juny 1803], se acordó expedir esta misma carta por la qual aprobamos el derecho de veintiquatreño y quarentayocheno propuesto por el Ayuntamiento y vecinos de dicho lugar del Palau de Angresola con destino de su producto a la reparación de su Iglesia parroquial; y os mandamos acordeis las providencias que os dicte vuestro zelo a la maior recaudación e inversión de dicho arbitrio, formalidad de sus cuentas y continuación de la obra, conforme a lo prevenido en las reales cédulas del particular, haciendo que los perceptores de diezmos y primicias del expresado pueblo contribuyan con el importe de la tercera parte de sus respectivas cuotas, y no conviniéndose voluntariamente al cumplimiento de esta obligación procedais al sequestro de la referida tercera parte, sacándola a pública subhasta, y rematándola en el postor que haga más ventajas anticipaciones, a fin de que se conduja quanto antes la citada Iglesia, y cesen los justos

clamores de aquel vecindario. Que así es nuestra voluntad. Dado en Madrid a veinte y nueve de octubre mil ochocientos y quatro. Don Miguel de Mendinueta. Don Sebastián de Torres. Don Francisco Domenech. Don Antonio Ignacio de Cortavarría. Don Siburcio del Barrio. Yo Don Manuel Antonio de Santiesteban secretario del Rey nuestro señor, y su escribano de cámara la hice escribir por su mandato, con acuerdo de los de su Consejo. Registrada: Don Josef Alegre. Derechos veinte y seis reales y medio vellón. Lugar del sello. Teniente de Canciller mayor Don Josef Alegre. Derechos quince reales vellón.

Y habiéndose mandado pasar al señor fiscal de esta Real Intendencia, se hizo por este la respuesta que se sigue. El Fiscal de su Magestad en esta Intendencia General considera conveniente el que se haga a saber a los partícipes de los diezmos sobre que recahe la disposición contenida en la real mandatoria produciada, ante todas cosas para su inteligencia, y demás efectos consequentes. Y por lo tanto pide se prevenga a la parte instante que explique con individuación quienes son los tales partícipes, y que fecho se les haga a saber dicha superior disposición para los indicados fines y demás de derecho. Los del fisco siempre salvos. Grassot. Cuya respuesta fiscal se hizo saber a la parte del referido Antonio Puig por quien se presentó el otro pedimiento que con la respuesta fiscal en su vista echa dice así. Muy Ilustre señor Jayme de Pons procurador de Antonio Puig, según parece del poder de substitución que presento para insertarse, comparezco ante V. S. en méritos del expediente formado a instancia de mi principal por razón de la fábrica de la nueva Iglesia de Palau de Anglesola, y obtemperando a lo mandado por V. S. con prevehido de diez de enero último [1805] presentó los nombres de los partícipes de los diezmos sobre que recahe la disposición continuada en la real mandatoria produciada en derecho expediente, que son como sigue: decimador del término de Palau es el receptor de la orden de San Juan, Don Manuel Desvalls habitante en esta ciudad; el del término del Escarabat, es el venerando Gran Prior de Cataluña; el de término de Sarcènit, es el marqués de Llupià; y el del término de Gatén, es el ilustre Cabildo de la ciudad de Lérida. Siendo de advertir que dichos quatro términos están comprehendidos en la expresada parroquia de Palau de Anglesola. En una atención, pido y suplico que insertada la producta por copia concordada, debolviendoseme el original, y teniendo en consideración los nombres de perceptores de diezmos que se dexan continuados se sirva V. S. proveher lo más oportuno con arreglo a la solicitud que tengo interpuesta en mis anteriores escritos, que lo insto, como más haya lugar. Altissimus de Pons. El Fiscal de su magestad en esta Intendencia General se remite a su precedente escrito. Los derechos del fisco siempre salvos. Grassot. Por tanto en virtud de auto que provehí en diez y seis de mayo último [1805], de acuerdo y parecer del señor Don Valentín Llozer del Consejo de su magestad, su ohidor honorario de la Real Audiencia de Mallorca, y asesor general de esta Intendencia he venido en despachar el presente, para que se notifique y haga saber al ilustre Cabildo de canónigos de la ciudad de Lérida el arriba inserto real despacho para su inteligencia y demás efectos consequentes. Dado en Barcelona a los quince días del mes de junio del año de mil ochocientos y cinco. Blas de Aranza. Valentín Llozer. Por mandado de su señoría Joseph Comes escribano maior.

Document 23

21 de juny de 1805 - El Palau d'Anglesola.

Francesc Albareda renuncia a les obres del temple parroquial del Palau d'Anglesola, per la visura negativa realitzada pels mestres Miquel Batiste i Miquel i Batiste Bicardí, de Lleida.

AHPL, Fons notarial de Lleida, notari Joan Baget, *Manual 1805* [sign. 253], fol. 7v-9v.

En el lugar de Alpalau Corregimiento de la Ciudad de Lérida a los veinte y un dias del mes de junio año del Nacimiento del Señor mil ochocientos y cinco.

Como vertiese pleyto en el Tribunal de la Subdelegación de dicha Ciudad entre partes de la una Raymundo Tribó bayle, Joseph Mo regidor, Antonio Queralt, Buenaventura Vilagrasa, Francisco Albareda maestro albañil domiciliado en el mismo, asentista de la referida obra de otra, en cuya causa por parte de dichos comisionados se pidió que se practicase un visorio y reconocimiento por medio de peritos nombraderos por ambas partes, respecto de faltar en ella la solidez que devia tener, y por quanto el mismo asentista Francisco Albareda no habia cumplido con los pactos baxos los quales se le confió la construcción de dicha obra, segun lo estipulado en las escrituras de aciento, y adiciones posteriores que al intento otorgaron ambas panes, y por no haberse arreglado dicho asentista en la construcción de aquella en los mapas y perfiles que al efecto se formaron, cuyo visorio, y reconocimiento fue practicado por medio de Miquel Batiste y Miquel, y Bautista Bicardí maestros albañiles de la referida Ciudad de Lérida, de cuyas resultas se vió manifiesta la falta de solidez en la obra de dicha Iglesia, y que era cierto quanto esponian dichos comisionados en su recurso de quatro de febrero último, según lo relacionaron los mismos expertos a primero del mes de abril próximo vencido de que consta en el expediente formado en razón de dicha instancia; de cuyo visorio, dixo de nulidad el insinuado Francisco Albareda figurando haber por su parte excedidose del cumplimiento de su obligación en la construcción de aquella obra, hecho cotejo de esta con las obligaciones contrahidas por el mismo con las escrituras, mapas, y perfiles que respectivamente se estipularon y formaron al intento, y pidió se procediese a la práctica de su segundo visorio por medio de quatro expertos nombraderos por ambas partes, a cuya solicitud condesendió la de dichos comisionados: Y durante la práctica de este segundo visorio, temiendo con fundamento dicho Francisco Albareda las resultas de este, y sus malas consecuencias, y de otra parte considerando los comisionados el mucho perjuicio que se las sigue en no poder continuar dicha obra por cuya causa no pueden celerarse los Divinos Oficios con la magestad y decencia correspondiente; a mediación de personas de recta intención, y amantes de la paz, y tranquilidad pública han venido ambas partes en contar todas sus disputas con la presente transacción y baxo los pactos siguientes:

Primeramente: dicho Francisco Albareda mediante la promesa y obligació que en el próximo inmediato capitulo otorgaran a su favor los referidos comisionados de su espontánea voluntad, se aparta del convenio, y de las obligaciones contrahidas por el mismo por la consumación de la fábrica de dicha Iglesia, media naranja, y campanario largamente individuadas en las sobrecitadas escrituras estipuladas ab intento hasta el día; renunciando como

con tenor del presente renuncia la percepción del derecho de los granos y frutos sedidos a su favor por dichos comisionados por el espacio de ocho años, y por ocho enteras cosechas que empezaron en la del vino del año mil setecientos noventa y ocho, renunciando igualmente la percepción de aquellas mil ochocientas libras que prometieron darle a mas del expresado derecho para el enchanche de la misma Iglesia, y generalmente todos, y qualesquiere intereses que al efecto le hayan prometido los que quiere tener aquí por repetidos cediéndolo todo a favor de los mismos comisionados, y revirtiendo el cargo de estos la consumación y perfección de la referida fábrica de dicha Iglesia queriendo que de oy en adelante se tenga por enteramente libre y exempto de este cargo, dándose como con el presente se da por enteramente pagado y satisfecho de sus trabajos, y de los materiales invertidos por el mismo hasta el día en la referida obra, con el producto que ha percibido hasta aquí del expresado derecho de granos y frutos, y demás que le hayan suministrado, y satisfecho hasta ahora los mismos comisionados, cediendo a favor de estos, y de la fábrica expresada todas las maderas, y materiales que para el intento tiene preceñidas en dicha Iglesia exclusivos los arreos de su oficio.

Y dichos comisionados aceptan la renuncia hecha por el expresado Francisco Albareda de la prosecución de la consabida obra, y demás sobre expresado en el capítulo precedente; mediante cuyos allanamientos y cesiones, ofrecen, y prometen dar el propio Albareda quatrocientas y setenta y cinco libras moneda catalana, en esta forma, ducientas treinta y siete libras y diez sueldos por todo el corriente mes de junio, y las restantes ducientas treinta y siete libras, y diez sueldos por todo el mes de octubre último; cuya promesa hacen con el acostumbrado salario de escribano y procurador restitución y enmienda de todas costas que para el insinuado cobro se le siga al mismo Albareda, y baxo obligación de todos los redditos y productos del insinuado derecho. Últimamente fue convenido, y concertado renunciar como con tenor del presente renuncian ambas partes el sobre mencionado pleyto, sus méritos, y prosecución, casando, y anulando su proceso, sus méritos y prosecución, de modo que a ninguna de las partes pueda ser beneficioso ni dañoso en tiempo alguno, como y también todas las escrituras de obligación contrahidas por ambas partes y estipuladas hasta el día en razón de dicha obra. Y dichas partes loando y aprobando los precedentes capítulos y todo lo en ellos, y cada uno de los mismos contenido, y renunciando a todas las excepciones de su favor, combienen y prometen la una parte a la otra y las dos ad invicem contra las dichas cosas no hacer ni venir por causa ni razón alguna sin la menor excusa ni dilación con el acostumbrado salario de escribano y procurador [...] siendo por testigos Josef Benet caucidico de Numero de la Ciudad de Lérida y Josef Tarragó maestro albañil de la misma a esto llamados.

Document 24

27 de gener de 1807 - Solsona.

Josep Soler, vicari general del bisbat de Solsona, en nom del bisbe, atorga permís al rector del Palau d'Anglesola perquè pugui beneir la nova església parroquial.

ADS, Fons Parroquial del Palau d'Anglesola: N. Correspondència, núm. 27.

Nos Dn. Joseph Soler Pbro. doctor en sagrados canones, y por el Yllustrissimo y Rmo. en Christo padre y señor Dn. Pedro Nolasco Mora ex general de todo el real y militar orden de nuestra señora de la Merced, redención de cautivos, por la gracia de Dios y de la Santa Sede apostólica obispo de Solsona, del consejo de S. M. etc. en lo espiritual y temporal, provisor, vicario general y oficial etc.

Por las presentes concedemos licencia y permiso al cura parroco o su theniente del lugar de Sn. Juan Bautista del Palau de Anglesola de este obispado de Solsona, para que pueda bendecir la iglesia modernamente construida para parroquial del propio lugar supuesta su capacidad y decencia para todos los usos de parroquialidad y celebración de los oficios divinos; de lo que conocerá el mismo parroco según su discreción y prudencia. Guardando y observando en el acto de la bendición los ritos, formalidades y ceremonias prescritas en el ritual de este obispado. Dadas en la ciudad de Solsona a veinte y siete dias del mes de enero de mil ochocientos y siete años.

Soler vicario general y off.

Por mandato de su S. Joseph Ceriola y Font not..

Document 25

20 de maig de 1829 - El Palau d'Anglesola.

Carta de l'Ajuntament i del rector del Palau d'Anglesola, adreçada al bisbe de Solsona, perquè aquest col·laborés econòmicament en diferents obres de l'església.

ADS, Fons Palau d'Anglesola: H. Visites Pastorals i documents episcopals, núm. 19.

El Ayuntamiento del lugar del Palau de Anglesola corregimiento de la ciudad de Lérida, y Diócesis de Solsona, en unión con su cura párroco, parece ante V.S. y con la debida veneración exponen: Que el expresado su Pueblo y término corresponden a la vacante encomienda en la sagrada militar orden de Sn. Juan de Jerusalem llamada de la Espluga Calva, y corresponde también al Gran Priorato de Cataluña en la propia orden e igualmente vacante, el anexo término rural del Escarabat.

En los referidos términos sobre la calidad de señores territoriales reúne el Comendador de Espluga Calva, la circunstancia de decimador universl del término del Palau, y lo es del Escarabat el V^{do}. Gran Prior de Cataluña, cuales circunstancias, reputan los exponentes necesario, que las tenga V.S. muy presentes para la solicitud que van a proponer, fundada en la jurisprudencia canónica, y también en la Ley Real.

La Iglesia Parroquial del Palau, que se encontraba en muy mal estado se redificó, o fue construida de nuevo unos veinte, y dos a veinte, y quatro años, pero con motivo de las calamidades, que atrajo la guerra de los franceses, no pudo llevarse a su debida perfección, ni ha podido de después conseguirse en razón de las otras combulsiones, que ha sufrido la Monarquía, y por la grande miseria, que ha causa de las indelices cosechas han agostado el llano de Urgel.

Faltan en dicha Iglesia muchas jocalias, vestiduras sagradas, faltan retablos, y bancos, falta el coro que se cayó por no haberse podido concluir en aquel entonces, y existe la torre de las campanas en estado disforme por el estrago que causó en ella un rayo en una tempestad, o fuesa mayor.

Impelidos Ayuntamiento y Pueblo de un religioso zelo, y deseando que el santo templo, y casa del Señor esten con la decencia debida, y puedan celebrarse las funciones hierarquicas con la magestad correspondiente, han resuelto verificarlo en el presente año, y estación de la próxima cosecha, contribuyendo cada uno al tenor de sus facultades, y acudir al propio tiempo a V.S. para que de los diesmos, que percibe como Administrador del Gran Priorato, y demás escomiendas y vacantes en la Sagrada Militar orden de Sn. Juan de Jerusalem, se digne ausiliar también tan laudable objeto con una cantidad proporcionada, supuesto, que la principal obligación corresponde al decimador de la anexa, y de la matriz.

No existen en esta parroquia bienes pertenecientes a la obra, o fábrica de la Iglesia, y por lo mismo corresponde la obligación a los decimadores, sean de la clase, o condición, que fueren, conforme a lo dispuesto por el Sto. Concilio de Trento en la sesión 21 de reformación cap. 7º que se halla continuado al pie de la Ley 4ª tit. 2, lib. 4º de las Novisimamente recopiladas, y mandado observar en todo, y por todo por su magestad no solo en cuanto a los reparos, y construcción de Iglesias, sique también en cuanto a la construcción de sus anexos, los sementerios, conforme lo manifiesta el artículo 5º de la ley 1ª, tit. 3º del mismo libro, en la que se expresa, que para semejantes reparos, y en construcciones deven contribuir los diesmos, incluidas las tercias Aª la Rª Gracia del Escusado, y hasta el fondo Pro benefical.

Podrían los exponentes, atendido el estado en que se encuentra su iglesia, acudir a el Consejo, o suprema Real Cámara, para que librase la correspondiente executoria para obligar a los decimadores, conforme se previene en la nota que existe al pie de la Ley primeramente citada: Pero como no es su ánimo proceder el particular, alomenos por ahora, en méritos a rigurosa justicia, y si solo por los tramites de urbanidad, y buena correspondencia, se dirijan a V.S. para que en calidad de administrador de aquellas decimas que reputa proporcionada a los objetos, y obras, que intenta hacer la vecindad.

Por tanto, a V.S. suplican se sirva como administrador de los diesmos del Palau de Anglesola, y Escarabat, o más bien del vacante Gran Priorato de Cataluña, y encomienda de la Espluga Calva a la que pertenece el lugar, y término del Palau, como parte integrante, contribuir a las obras de su Parroquia, jocalias, y vestiduras sagradas, librando aquella cantidad que repute proporcionada, pues sobre ser conforme a justicia lo recibirán a merced. Palau, y mayo 20 de 1829.

Document 26

22 de setembre / 1 d'octubre de 1878. El Palau d'Anglesola / Lleida.

L'Ajuntament del Palau d'Anglesola, després que el rector notifiqués el mal estat de l'església parroquial, obre un expedient per recollir diners (amb almoines i subvencions) per poder restaurar-la, després de l'elaboració d'un informe tècnic.

Arxiu Particular Sebastià Garralón.

[doc. A]

D. Francisco Carpena secretario del Ayuntamiento constitucional de Palau de Anglesola.

[*Al marge:*] Mariano Fages, Valero Boldú, Mariano Ortet, Jose Bresoli, Ramon Alvareda, Juan Pastor, Felipe Simó, Antonio Salem, Felipe Pou, Felipe Palau, Ramon Serrano, Felipe Sobrevals, Ramon Tribó, Francisco Tribó, Sebastian Llovera.

Certifico: que en el libro de secciones que celebra el Ayuntamiento en el corriente año, se halla en acuerdo del tenor siguiente. En el pueblo de Palau de Anglesola a 22 de setiembre de 1878, reunidos en la sala de secciones de la casa consistorial, las S. S. del Ayuntamiento y vecinos constituyentes cuyos com... es de unos y otros al margen se espresan leo jo la presidencia del tenor D. Jose Roca Aseadé, este señor declaró habierta la seccion y dió cuenta de una comunicacion que le ha pasado el reberendo cura parroco de este pueblo, fechada del 20 del que rige relativa al estado ruinoso en que se halla la yglesia parroquial. Por orden del señor alcalde, dio lectura el infrascrito secretario a la citada comunicacion y se tomo en consideracion todo cuanto indica en ella el señor cura parroco y en su consecuencia, se discutio suficientemente sobre el particular y se acordó que en cumplimiento a lo que dispone el articulo 13 del R. D. de 13 de agosto de 1876, se formase el debido espediente justificatibo del hecho de la verdad en que se encuentra la yglesia parroquial y se remita a la Junta Diocesana de Construccion y Reparacion de Templos solicitando una subbencion para el coste de las obras que tengan que hacerse, despues de deducidas las cantidades que se recojan de limosnas. Con respeto al reconocimiento del estado en que se halla el templo, a fin de saver a cuanto podrá ascender el coste de las obras que han de hacerse, conociendo que los albañiles del pueblo no podrian claramente ocuparse en el asunto de que se trata, se acordó, que mas combeniente sería que dicho reconocimiento se hiciese por un maestro de obras de la capital, que cada momento estan ocupados en obras de importancia entre las cuales se puede contar la que se esta discutiendo. Y por ultimo, se acordó que se fige al publico un bando invitando a los vecinos para que los que puedan hacer algunas limosnas para la reparacion de las obras de la yglesia, las entreguen a D. [en blanc] nombrada por el Ayuntamiento para recogerlas. Así termino la seccion que firman los que saben y por los que no, lo hago yo el secretario de que certifico.

D. [...] alcalde de este pueblo de Palau de [...] a los vecinos de este pueblo, para que en virtud del estado ruinoso en que se halla la yglesia parroquial de esta poblacion, y de lo acordado para el espediente que se ha de instruir para remitir a la muy ylustre Junta Diocesana de Construccion y Reparacion de Templos, procuren hacer algunas limosnas para ayudar el coste de las obras que se harán en la yglesia, cuyas limosnas podrán entregar a D. Jaime Espinet comisionado para ello.

Palau de Anglesola 22 setiembre 1878. El alcalde.

[doc. B]

Relacion de los vecinos de este pueblo que en virtud de las invitaciones hechas, han dado limosnas para las obras de reparacion que se han de hacer en la yglesia.

[Després d'un llistat inicial amb bones intencions, el definitiu fou:]

Margarita Espinet 28 pesetas / José Roca 10 / Esperanza Savate 10 / Viuda Jaime Llobera 6 / Jose Pau Niubó 8 / Felipe Simó 7 / Jose Oriol Savaté 24 / Jose Camps Reñe 12 / Dª Ana Solsona 8 / D. Bautista Guillem 6 / Dª Dolores Ribalta 2 / Felipe Palau 5 / D. Teresa Cauci 26 / D. Jaime Espinet 25 / Francisco Carpena 4 / Dª Francesca Casals 5 / Dª Josefa Marfa 2 / Dª Cecilia Marti 6 / Mariano Fages 4 / Francisco Tribó 2 / Sebastian Palau 2 / Maria Pou 2 / Antonio Flotats 4 / Martin Ribé 4 / Esteban Roca 1 / Geronimo Roca 1 / Viuda de Antonio Albareda 1 / Miquel Llobera Miro 2 / Juan Pastor 2 / Total 218.

[doc. C]

El que suscribe maestro de obras por las Escuela de Bellas Artes de Barcelona.

Certifica: que a instancia del Ayuntamiento de Palau de Anglesola ha procedido al reconocimiento de la yglesia del citado pueblo, resultando de dicho examen el dictamen que sigue.

Aquella yglesia de construccion reciente imitando, con muchas imperfecciones, el orden corintio, esta edificada sobre un terreno de forma rectangular, constituyendola tres naves cubiertas por bóvedas esféricas atubriendas, sostenidas por areas semicirculares apoyadas en las pilastras y muros, de sillería el de fachada y de tapia los laterales y posterior, auxiliados por pilares empotrados en la espesor, sin estribos ni contrafuertes. Cubija a lado el edificio una cubierta de teja comun o a salle.

El exterior presenta un pobre aspecto, escepto la fachada la cual es de piedra del pais labrada imitando el orden mencionado, y efecto de no tener travazon con los muros laterales y haber de resistir los empujes interiores se inclina hacia el exterior apareciendo el desplome cerca a la mitad de su altura en uno de sus extremos, formando una grieta que comprende cuasi todo el ángulo entrante manifestando la completa separacion con el muro lateral de la derecha.

El interior del templo es espacioso y muy bien distribuido y deb[ido] a la esbeltez de las pilastras vence las [...].

Varios de los arcos que sostienen a la [...] estan rotos por en [...]to medio y manifiestan en el intrados una grieta que no solamente comprede todo el espesor si no que se continua en la bóveda, los cuales estan removidos hasta el extremo de haberse desprendido en algunos trozos completamente desgregados y proximos a desprenderse o desplomarse.

Los desperfectos mencionados son devidos a haber estado durante mucho tiempo, en otra epoca, espuestos las fábricas a los efectos destructores del agua por el mal estado de la cubierta haciendose indispensable el cambio de varios pares de la armadura por haberse corrompido por completo.

La vista de todo lo expuesto, es mi dictamen incipiente parcial, siendo necesario para evitar pase al de inminente y hasta al de ruina instantanea hacer las obras siguientes.

1º Apuntalamiento de los arcos removidos, mediante un andamiage fuerte situado junto a los arranques.

2º Derribo y reconstrucción de las partes de los arcos y bóveda arruinada y removida.

3º Colocación de tirantes que liguen la fachada con las paredes laterales.

4º Reviñe general en los paramientos exteriores de los mismos de tapial, dando seguridad al mismo por medio de verdugadas de ladrillo y puntos aislados.

5º y último, recalce general en los muros y pilastras desde el nivel del terreno, enripiando perfectamente los huecos que aparecen en varios puntos.

Para la realización de todos los trabajos nunciados se calcula ser suficientes tres mil quinientas pesetas.

A petición de los interesados y para que surta los efectos legales, espido el presente en Lerida a primero de octubre de mil ochocientos setenta y ocho.

R. Miró.

Document 27

29 de febrer / 8 de març / 18 de març de 1904. El Palau d'Anglesola / Solsona / Madrid.

El rector del Palau d'Anglesola demana permís al bisbe de Solsona per vendre el retaule major de l'església parroquial; el bisbe demana permís al nunci, i el nunci atorga la facultat al bisbe (expedient de la venda).

ADS, Fons Curial, Documents parroquials, carpeta 461, doc. 3.

[doc. A]

Exmo Sr.

Para dar cumplimiento, a lo prescrito por V. E. en la solicitud por mi presentada en fecha veintidos del corriente febrero, respeto a la autorización que se interesa para vender el altar viejo de esta iglesia parroquial; pongo en su conocimiento, que realmente ha sido puesto en precio dicho altar, aunque con expresa condición, de parte del recurrente, de nulidad de contrato siempre que otra cosa pareciere al superior a quien corresponda conceder autorización para la venta.

Tres son los que han ofrecido precio; uno que ofreció cuatrocientas pesetas, otro quinientas y otro quinientas cincuenta.

Todo lo cual se lo comunico a V. E. para que provea lo que juzgue conveniente.

Palau de Anglesola veintinueve de febrero de mil novecientos cuatro.

R. S. A. P. Exmo. Sr.

Jaime Mitjanes ecónomo.

[doc. B]

Exmo. ac Rmo. Domine

Jacobus Mitjanes presbiter parochi rices gerens in oppido vulgo El Palau de Anglesola, huius diocesis Coelsonen, Excia. vectre humiliter exponit: aliud altare constructum et positum fuisse loco principalis illius ecclesiae. Nunc autum cum illud non habeat proprium situm in meritum aliquod speciale facultam expostulat ipsum rundendi praetio a peritis taxato, numpe pesetas 500 ad hoc

ut dictum praetium ad nareum altare decorandum invertat iuxta expressam fidelium voluntatem. Et deus.

Coelsonae 8 martii 1904.

Has preces commendamus et praedictam facultatem ad alios huiusmodi causus extencivam mixe ab Excia. vectra postulamus.

Joannes, episcopo ebenus. a. a. Coels.

[doc. C]

Madrid 18 marzo 1904.

En virtud de las facultades que por la Santa Sede nos están conferidas otorgamos todas las necesarias y oportunas al Exmo. y Rmo. Sr. obispo, administrador apostolico de Solsona para que, servatis servandis, pueda permitir la enajenación a que se refieren las creces que preceden, e inversión del producto a tenor de lo solicitado. No obstante cualquier cosa en contrario.

Arzobispo de Heraclea, nuncio aplco.

Dr. José Mª Muñoz.

Document 28

4 d'octubre de 1914 - El Palau d'Anglesola.

Inventari d'objectes litúrgics de l'església del Palau d'Anglesola.

ADS, Fons Parroquial del Palau d'Anglesola: K. Comptes i factures, núm. 24.

Inventario de alajas, ornamentos, vasos sagrados y demás objetos pertenecientes a la Iglesia parroquial de Palau de Anglesola.

Una cruz gótica de plata en la que faltan muchas piezas y algunas de las que conserva se mueven. Una custodia de plata dorada. Un caliz de plata dorada, otro de plata y otro con peana de metal y vaso de plata. Un capón grande de plata dorada y otro de metal con dos vasos de plata. Tres vasitos y tres anforitas para los santos óleos, de plata. Una bandeja con la imagen de Maria y dos paces, todo de plata. Un incensario con su naveta, y una calderilla e hisopo de metal. Una palmatoria y su puntero de metal.

Dos dalmáticas de seda carmesí con flores blancas bastante malas. Dos idem de damasco negras casi inservibles y dos idem blancas en buen estado. Dos capas blancas buenas y otra idem casi inservible, y una negra de seda. Dos idem de color encarnado, una de seda y otra de damasco. Una idem de seda morada y otra de damasco verde, muy malas. Una casulla blanca de llama de plata y otra de damasco del mismo color en bastante buen estado. Cuatro idem de seda blancas, todas muy usadas y recompuestas. Una de damasco encarnada buena y tres de seda del mismo color muy buenas. Dos de seda moradas, y una verde también muy malas. Tres idem de seda negras, una buena y las otras recompuestas. Diez albas, doce roquetes, diez corporales, nueve amitos, diez lavabos y veinticinco purificadores y cuatro manteles. Cuatro paños de hombros uno encarnado y otro blanco, muy malos, uno morado en buen estado, y otro blanco nuevo.

Tres cíngulos, uno bueno y dos muy usados, una umbrella de damasco, tres misales y tres cuadernos de difuntos, una de cada clase en buen estado y los otros muy usados. Un ritual casi inservible y un epitome.

Diez candeleros de madera dorados, seis idem plateados y cuatro de metal. Tres mesas pequeñas con sus correspondientes manteles y un reclinatorio.

Una imagen del niño Jesús y otra de la Virgen del Rosario para la adoración y procesiones.

Palau de Anglesola 4 octubre de 1914. Ramón Reñé, párroco. Francisco, obispo.

Document 29

gener de 1940 - Solsona.

Informe de l'arquitecte diocesà, Isidre Puig i Boada, dels danys soferts per l'església parroquial del Palau d'Anglesola després de la guerra civil, amb una proposta de restauració i el seu pressupost.

ADS, Fons Reconstrucció de temples.

Iglesia parroquial de Palau de Anglesola - Obispado de Solsona - Provincia de Lérida

Descripción del edificio

Esta Iglesia es de tres naves, con crucero, su estilo es barroco, finales del siglo XVIII. Está cubierto con bóvedas y su fábrica es de variada ejecución, desde la sillería hasta el tapial.

Desperfectos sufridos por el Templo

A consecuencia del incendio efectuado por los revolucionarios marxistas, las bóvedas del presbiterio se desplomaron y se produjeron desperfectos importantes en otras varias. Algunos muros se cuartearon. Los rojos destinaron una parte del edificio a almacenes, construyendo algunos muretes y otras fábricas que deberan desaparecer. El pavimento, revoques, tejado, etc. con grandes desperfectos. Hubo destrucción completa de altares, imágenes, mobiliario litúrgico, ornamentos, orfebrería, etc. etc.

Reparaciones a ejecutar

Debe pues, procederse a la reconstrucción de las bóvedas destrozadas, y los tejados; repasar los muros, el pavimento, los revoques y enlucidos, reponer huecos de carpintería, vidrios, etc; pintar el interior, etc. etc.

Presupuesto de reparación

Bóvedas 12.500 ptas.

Tejados 3.800 ptas.

Muros 4.600 ptas.

Revoques exteriores e interiores 18.200 ptas.

Pavimentos 7.450 ptas.

Carpintería 9.250 ptas.

Vidrios 1.530 ptas.

Pintura 3.400 ptas.

Altar mayor 10.000 ptas.

[Suma parcial] 70.730 ptas.

Honorarios arquitecto reducidos a la mitad de su importe, tarifa II, grupo 4º y tarifa XI el 4325% 3.027,50 ptas.

Importe total 73.757'50 ptas.

Solsona, enero de 1940. El arquitecto diocesano.

Document 30

27 d'octubre de 1941 - El Palau d'Anglesola.

Relació dels objectes d'art religiós destruïts o desapareguts al Palau d'Anglesola.

AHNM, Causa General de la Provincia de Lérida. Persecución Religiosa, caixes 1.472 i 1.472/2, document 306.

Relación de objetos de arte religioso que fueron destruidos o desaparecidos de la Parroquia de San Juan Bautista, de Palau de Anglesola:

1) La Cruz Parroquial de Plata dorada con imágenes, de estilo gótico.

2) La Asunción de Nuestra Señora tendida en tabernáculo, obra en talla.

Se conserva fotografía.

3) La imagen, obra en talla también, denominada vulgarmente «Mare de Deu del Popo».

4) Altar del Santísimo Sacramento de estilo barroco puro, dorado, del siglo XVII.

5) El altar de «Casa Tribó» también de estilo barroco puro muy adornado y de una hechura muy preciosa ignorando de que siglo era, desde luego más antiguo que el anterior.

6) El altar de «Casa Micaló», estilo renacimiento con cuatro plafones presentando misterios de la Virgen con altos relieves y muchas figuras.

(Documento de fecha 27 octubre de 1941.- El Alcalde: José BRESOLÍ - El Jefe de Falange).

Document 31

26 d'agost de 1944 - El Palau d'Anglesola.

Carta de Ramon Foix, rector del Palau d'Anglesola, a la Junta Nacional de Reparaciones de Templos Parroquiales.

ADS, Fons Parroquial del Palau d'Anglesola: K. Comptes i factures, núm. 24.

Ramón Foix Turull, cura ecónomo de la iglesia parroquial de San Juan Bautista de Palau de Anglesola, provincia de Lérida, a V. S. acude y con el mayor respecto

Expone: Que la iglesia parroquial que tiene el honor de regentar, única en la localidad, fué quemada barbaramente por la horda roja en el mes de julio del año 1936. Que como resultado de tal profanación resultó con tales desperfectos que la hacen inadecuada para el Culto; pero no poseyendo la localidad otro Templo, a pesar de su relativa importancia (1.420 habitantes), ni local adecuado, tuvo que habilitarse, forzosamente, la referida Iglesia, para lo cual se hicieron las obras mas indispensables para la dicha habilitación, que fueron sufragadas por los fieles de la localidad y cuyo importe fué de 21.824 pts. Que a pesar de ello la Iglesia quedó en tal mal estado que resulta no solo inadecuada para el Culto, por su aspecto derrotado y deshecho, sino por los peligros que ofrece para los asistentes al mismo, como lo prueba el hecho de que el día

de la Fiesta de San Blas, copatrón de esta localidad, y en ocasión de celebrarse la procesión por las calles del pueblo, se desprendió de la bóveda, un gran fragmento, que de ocurrir momentos antes o momentos después, seguramente ocasionas funestas consecuencias; otros casos de no tanta importancia han sucedido y debido a ellos, los fieles asistentes no están con la devoción debida y al mismo tiempo buscan los rincones por ofrecer allí menos peligro; las paredes del templo están ennegrecidas y calcinadas y en su mayor parte al descubierto las piedras de su fábrica, por los que resulta poco decorosa para el Ejercicio Divino. El lamentable estado de dicho templo, que como he dicho es único en la localidad, que ya de por si necesita una reparación adecuada e inmediata, la necesita mucho más si se tiene en cuenta que la casi totalidad de sus habitantes cumplen con sus deberes religiosos y que el templo es de elegantes proporciones y uno de los mejores de la diócesis de Solsona.

En virtud y teniendo en cuenta los nobles sentimientos de V. S. en armonía con los generosos deseos del providencial Caudillo, regenerador de España, a V. S. humildemente

Suplica, que teniendo por presentada esta instancia con el plano, memoria y presupuesto del sr. arquitecto diocesano, y en consonancia con el decreto de Gobernación de 10 de marzo de 1941, se sirva dar las órdenes oportunas para poder alcanzar los beneficios para la reconstrucción total de nuestra parroquia de San Juan Baptista, única Iglesia de esta localidad, cuyo total importe de 158.737'50 pts. sería minorado con la nueva ayuda que aportaría la localidad de unas veinte mil pesetas. Es gracia que espera alcanzar del recto proceder de V. S. cuya vida Dios guarde muchos años.

Palau de Anglesola a 26 de agosto de 1944.

Document 32

5 de maig de 1946 - El Palau d'Anglesola.

Primera acta de la junta administrativa d'obres per a la reconstrucció del temple parroquial del Palau d'Anglesola.

ADS, Fons Parroquial del Palau d'Anglesola: K. Comptes i factures, núm. 24.

En Palau de Anglesola a las 7 de la tarde del día 5 de Mayo de 1946, la Junta Administrativa, elegida en asamblea general, convocada a las 11 de la mañana del mismo día, celebra la primera reunión con asistencia de los miembros al margen.

Presidida la reunión por el Reverendo Don Ramón Foix, ecónomo de la parroquia, se procede a nombrar los cargos de los miembros de la Junta, quedando constituidos de la siguiente manera:

Rdo. D. Ramón Foix Turull - Presidente honorario

D. Alejo Camps Farré - presidente efectivo

D. José Simó Querol - Vice-presidente

D. Ramón Palau Serrano - depositario

D. Bautista Pou Llobera - vocal

D. José Felip Salvía - vocal

D. Emilio Tribó Monserrat - secretario.

Acto seguido, se lee la Memoria y Presupuestos del arquitecto Sr. Puig Boada para obtener una orientación acerca de las obras a efectuar y coste probable de las mismas y se determina pedir varios presupuestos a albañiles de esta localidad y contratistas de otras localidades para que una vez obtenidos, puedan estudiarse detenidamente y encargar, con toda urgencia, las obras a los que merezcan aprobación. Una vez las obras en marcha se hará comprobar la calidad de los materiales por el Sr. arquitecto diocesano.

Se determina figure en el atrio de Iglesia la lista de los donantes con las cantidades prometidas para efectuar las obras de la Parroquia y una copia de acta de cada reunión que celebre la Junta Administrativa que sea reflejo de los estudios y trabajos que se vayan realizando, estimando la ayuda y aportación de consejos prácticos de todos los donantes para interpretar la estética litúrgica y contribuir al decoro y esplendor que merece la Casa de Dios. La lista de los donantes quedará abierta hasta que la Junta termine la misión para la cual ha sido organizada.

Se acuerda figure en el mismo atrio un extracto de todos los pagos que se vayan efectuando para la realización de las obras. Todos los pagos que efectúe la Junta Administrativa, se harán mediante recibo de las casas que intervengan en dichas obras; y los donativos se harán mediante entrega de un recibo firmado por el depositario, con el visto bueno del presidente efectivo, teniendo lugar siempre que la Junta Administrativa lo requiera de las cantidades metidas de los donantes.

Finalmente acuerda agradecer la atención de las autoridades por las facilidades dadas para la empresa de que se trata y por los trabajos ya iniciados por dichos señores, extendiendo el agradecimiento a todos los donantes que hasta la fecha han contribuído a engrosar la suscripción y estimulando a todos los que hasta la fecha no han suscrito cantidad, lo hagan lo mas pronto posible, para que la reconstrucción del Templo pueda decirse que es obra de todo el pueblo y sea real el agradecimiento a todos los vecinos, incluso a los pobres que desearían contribuir en tan magna obra y sus necesidades mas perentorias no se lo permiten.

Y no habiendo mas asuntos a tratar el Sr. Presidente levanta la sesión, firmando la presente acta todos los asistentes, de que yo el secretario certifico.

Document 33

16 de juny de 1946 - El Palau d'Anglesola.

Segona acta de la junta administrativa d'obres per a la reconstrucció del temple parroquial del Palau d'Anglesola.

ADS, Fons Parroquial del Palau d'Anglesola: K. Comptes i factures, núm. 24.

En Palau de Anglesola a 16 de junio de 1946, la Junta Administrativa, presidida por el Rdo. D. Ramón Foix y asistencia de todos los miembros, después de haber celebrado otras reuniones en fechas anteriores, acuerda hacer constar en acta para informar a todos los donantes, lo siguiente:

Los Presupuestos de obras presentados hasta la fecha se refieren, de momento, a un repaso perfecto en el tejado, revocado interior del Templo con desprendimiento de todo lo que está deteriorado o flojo, enladrillar el coro y

reforzar la pared exterior norte; dejando para mas adelante otras obras también necesarias, como el Altar Mayor, etc. etc., si los ingresos lo permiten. Estudiados los citados presupuestos y asesorados por personal técnico, se han encontrado demasiado elevados, siendo el mas inferior de 64.000 pesetas, sin contar otros gastos de materiales y acarreo. El mas aceptable ha sido el del enyesador D. Juan Pedrol de Balaguer referente tan solo a revocado interior, sin la reconstrucción de los evangelistas, que asciende a 8.000 pesetas. Por todo lo cual, esta Junta Administrativa, ha tomado el acuerdo de encomendar las obras a jornal a los albañiles de esta localidad, la reconstrucción de los evangelistas al escultor D. Juan Robles y el revocado interior al enyesador de Balaguer D. Juan Pedrol por el presupuesto de 8.000 ptas este último.

La Junta Administrativa, a pesar de los acuerdos tomados, admite y desea toda clase de sugerencias por parte de los donantes que redunden en beneficio económico y mejora de las obras. Pues, se reunirá para deliberar siempre que los asuntos lo requieran.

Se acuerda, que miembros de la Junta, pasen a domicilio de los vecinos que hasta la fecha no se han comprometido con donativo alguno, para recabar el apoyo económico por pequeño que sea, hasta llegar a obtener la satisfacción de poder decir que todo el pueblo ha contribuido en tan magna obra.

La entrega de las cantidades prometidas debe hacerse al depositario que pasará a domicilio, mediante recibo firmado por él mismo y el presidente.

Y no habiendo mas asuntos a tratar el Sr. presidente levanta la sesión, firmando la presente acta todos los asistentes, y que yo el Secretario certifico.

Document 34

1946 - El Palau d'Anglesola.

Subscripció oberta per a la restauració de l'església parroquial del Palau d'Anglesola, amb menció dels noms dels donants i les quantitats promeses.

ADS, Fons Parroquial del Palau d'Anglesola: K. Comptes i factures, núm. 24.

Los abajo relacionados, vecinos y amigos del pueblo de Palau de Anglesola, provincia de Lérida, movidos por sus sentimientos católicos y en honor a la fe que demostraron los antepasados de los mismos a todo aquello que elevaba el espíritu hacia Dios, y en consideración al estado actual de su Templo Parroquial, se comprometen a entregar, el día que la Junta Administrativa de las obras lo requiera, la cantidad que figura al lado de cada uno, para que dicho Templo sea verdaderamente la Casa de Dios y tenga el esplendor y decoro que merece. Las cantidades pueden prometerse a cualquier miembro de la Junta Administrativa de las mencionadas obras y así que se vayan prometiendo, se irán también relacionando a continuación los nombres de los donantes y las cantidades prometidas.

1 Reverendo D. Ramón Foix Turull - 6.000 pesetas / 2 Dña. Providencia Pons, Vda. Miguel Bresolí - 5.000 pesetas / 3 D. Felipe Camps Simó - 5.000 pesetas / 4 D. José Miró Clua - 4.000 pesetas / 5 D. Felipe Tribó Simó - 3.000 pesetas / 6 D. Pedro Tribó Ribalta - 2.000 pesetas / 7 D. José Tribó Simó - 1.000 pesetas / 8 D. Bautista Pou Llobera - 1.000 pesetas / 9 D. Eloy Palau Contijoch - 3.000 pesetas / 10 D. Emilio Tribó Monserrat - 500 pesetas / 11 D. Celestino

Roca Batlle - 1.000 pesetas / 12 D. José Pascual Penella - 1.500 pesetas / 13 D. José Simó Querol - 2.000 pesetas / 14. D. Francisco Piñol Miquel - 1.000 pesetas / 15 D. José Serrano Albareda - 1.000 pesetas / 16 D. Luís García Turriella - 1.000 pesetas / 17 Dña. Rosario Nart, Vda. Ramón Pomés - 3.000 pesetas / 18 Dña. Carmen Pastó, Vda. José Guasch - 1.000 pesetas / 19 Dña. Rosenda Tribó, Vda. Antonio Serrano - 500 pesetas / 20 D. Fructuoso Felip Gou - 500 pesetas / 21 D. José Torné Pintó - 1.000 pesetas / 22 D. Santiago Pomés Llobera - 500 pesetas / 23 Dña. María Reñé Manresa - 1.000 pesetas / 24 D. Juan Farré Lamarca - 300 pesetas / 25 D. Bartolomé Simó Torrades - 600 pesetas / 26 D. Felipe Fontanet Bureu - 200 pesetas / 27 D. Bautista Bonjorn Serrano - 100 pesetas / 28 Dña. Justina Arqué, Vda. Ramón Gili - 100 pesetas / 29 D. José Roca Tribó - 500 pesetas / 30 D. Pablo Nabau Prats - 125 pesetas / 31 D. Juan Farré Morera - 100 pesetas / 32 D. Jaime Farnell Felip - 200 pesetas / 33 D. Bartolomé Guillem Torres - 200 pesetas / 34 Dña. Bienvenida Castillo, Vda. Sobrevals - 500 pesetas / 35 D. Antonio Torres Tarragona - 500 pesetas / 36 D. Antonio Boixadé Marsol - 300 pesetas / 37 D. Constancio Serrano Llobera - 2.000 pesetas / 38 D. Ramón Mo Bernaus - 100 pesetas / 39 D. José Camats Rosell - 50 pesetas / 40 D. Manuel Llobera Braqué - 100 pesetas / 41 D. Casimiro Roca Serrano - 1.000 pesetas / 42 D. José Santaularia Camps - 200 pesetas / Suma y sigue 52.675 pesetas / 43 D. Ramón Tomás Bonjorn - 100 pesetas / 44 D. Matías Palau Serrano - 100 pesetas / 45 D. Jaime Nabau Prats - 200 pesetas / 46 D. Elías Mó Farré - 200 pesetas / 47 D. Emilio Tarragona Simó - 300 pesetas / 48 D. Jaime Timoneda Bori - 100 pesetas / 49 D. José Tutusaus Bosch - 200 pesetas / 50 D. Isidoro Tapiés Casterás - 50 pesetas / 51 D. Ramón Espinet Torres - 200 pesetas / 52 D. Ramon Gou Llobera - 100 pesetas / 53 Dña. Providencia Tarragona, Vda. J. Palau - 300 pesetas / 54 D. Gabriel Gou Gené - 100 pesetas / 55 D. Ramón Tribó Campa - 200 pesetas / 56 D. Juan Felip Tella - 200 pesetas / 57 D. José Mª Serret Tomás - 200 pesetas / 58 D. Antonio Fontanet Pou - 200 pesetas / 59 D. José Serrano Santaularia - 500 pesetas / 60 D. Ramón Rames Torrades - 100 pesetas / 61 D. Juan Roca Aiguadé - 50 pesetas / 62 D. Victoriano Llobera Torrades - 100 pesetas / 63 D. Ramón Espinet Companys - 500 pesetas / 64 D. Francisco Torné Pintó - 100 pesetas / 65 D. Juan Sanfeliu Carnicé - 50 pesetas / 66 D. Martí Martí Sobrevals - 1.000 pesetas / 67 D. Francisco Balcells Tarragona - 500 pesetas / 68 D. Antonio Palau Contijoch - 100 pesetas / 69 D. Camilo Regué Nabau - 200 pesetas / 70 D. Juan Miró Clúa - 50 pesetas / 71 D. Jaime Miró Clúa - 50 pesetas / 72 Dña. Ramona Roca Serrano - 1.000 pesetas / 73 D. Isidoro Miró Ibars - 1.000 pesetas / 74 D. Ramón Palau Contijoch - 500 pesetas / 75 D. José Mó Serrano - 250 pesetas / 76 D. Juan Tribó Ribalta - 100 pesetas / 77 D. José Boixadé Marsol - 200 pesetas / 78 Dña. Ramona Llobera Monfá - 100 pesetas / 79 D. Ambrosio Llobera Reñé - 50 pesetas / 80 D. Ramón Tribó Baró - 100 pesetas / 81 D. Jaime Visa Bernat - 600 pesetas / 82 Una familia piadosa - 500 pesetas / 83 Una familia piadosa - 400 pesetas / 84 D. Antonio Ramón Miró Llobera - 25 pesetas / 85 D. Pedro Serradell Camarasa - 75 pesetas / 86 D. Ramón Simó Pallás - 25 pesetas / 87 D. Melchor Felip Gou - 200 pesetas / 88 D. Juan Pinós Marsell - 100 pesetas / 89 D. Estanislao Pons Vilagrassa - 250 pesetas / 90 D. José Llobera Torrades - 100 pesetas / 91 D. Esteban Pons, granja Pons - 100 pesetas / 92 D. Sebastián Viladrosa Torrades - 50 pesetas / 93 Un joven - 200 pesetas / 94 Sra. Vda. de

Ramón Escribá - 100 pesetas / 95 D. Alfons Aimerich Pérez - 50 pesetas / 96 Un joven de Acción Católica - 175 pesetas / 97 Dña. María Arderiu Simó - 5 pesetas / 98 Sra. Vda. de Antonio Camps Guiu - 50 pesetas / 99 Dña. Feliciano Camps Pascual - 50 pesetas / 100 Dña. Felisa Cortasa Solé - 25 pesetas / Suma y sigue - 65.105 pesetas / 101 D. Jaime Esteve Teixidó - 10 pesetas / 102 D. Bartolomé Farnell Martí - 25 pesetas / 103 D. Ramón Farnell Martí - 10 pesetas / 104 D. Isidro Farré Segú - 7 pesetas / 105 D. José Mª Guillem Torres - 5 pesetas / 106 D. Pablo Ibáñez Garra - 2 pesetas / 107 D. Benito Llobera Torrades - 20 pesetas / 108 D. Juan Llobera Torrades - 25 pesetas / 109 D. Cayetano Miró Clua - 25 pesetas / 110 Dña. Raimunda Navarro Ibara - 1 pesetas / 111 D. Pedro Piñol Vidal - 5 pesetas / 112 Dña. Enrica Pujol Pérez - 2 pesetas / 113 D. Luíís Recasens Minguell - 20 pesetas / 114 D. Eusebio Santaulària Camps - 5 pesetas / 115 D. José Tapiés Casterás - 3 pesetas / 116 D. Ramon Tarragona Simó - 5 pesetas / 117 D. José Tarragona Tomás - 5 pesetas / 118 Dña. Irene Torrades Salvía - 15 pesetas / 119 D. José Torres Piera - 2 pesetas / 120 D. José Sellart Duch - 5 pesetas / 121 D. José Bergadá Serra - 10 pesetas / 122 D. José Boleda Vives - 25 pesetas / 123 D. José Brugal Pont - 5 pesetas / 124 D. Ramón Boixadé Marsol - 100 pesetas / 125 D. José Camps Puig - 5 pesetas / 126 D. Antonio Camps Serrano - 10 pesetas / 127 D. José Clavé Florejachs - 25 pesetas / 128 D. José Costa Bonjorn - 10 pesetas / 129 D. Ramón Esteve Teixidó - 25 pesetas / 130 D. Juan Farnell Camps - 5 pesetas / 131 D. Teodoro Farnell Camps - 10 pesetas / 132 D. Fernando Fernández Cañero - 20 pesetas / 133 D. Ramón Gimbert Mora - 100 pesetas / 134 D. Juan Gou Gené - 100 pesetas / 135 Dña. Adela Guillem Torres - 5 pesetas / 136 D. Juan Huguet Finestres - 1 pesetas / 137 D. José Inglés Miguel - 2 pesetas / 138 D. Mariano Llobera Reñé - 5 pesetas / 139 D. José Marqués Torrell - 10 pesetas / 140 Dña. Antonia Martí Berga - 5 pesetas / 141 Una familia - 5 pesetas / 142 D. Jaume Miquel Balp - 5 pesetas / 143 D. Andrés Miró Espinet - 5 pesetas / 144 Dña. Enrica Serrano, Vda. Jaime Miró - 125 pesetas / 145 D. Salvador Mó Farré - 10 pesetas / 146 D. Pablo Omedes Sorribes - 10 pesetas / 147 D. Luis Picó Rios - 5 pesetas / 148 D. Pedro Piñol Teixidó - 10 pesetas / 149 D. Juan Ribes Buenaventura - 5 pesetas / 150 D. Juan Robles Mateu - 25 pesetas / 151 D. Juan Roca Tribó - 25 pesetas / 152 D. Domingo Serradell Amorós - 5 pesetas / 153 D. Enrique Simó Flotats - 5 pesetas / 154 Sra. Vda. de Teodoro Tarragona Pons - 10 pesetas / 155 Sra. Vda. de Emilio Teixidó Farrán - 1 pesetas / 156 Dña. Concepción Guillem Torres - 5 pesetas / 157 D. Emilio Teixidó Reñé - 15 pesetas / 158 D. José Torres Espinet - 7 pesetas / 159 Sra. Vda. de José Vilagrà Andreu - 1 pesetas / 160 Dña. María Vilalta Sol - 5 pesetas / 161 D. Pedro Vilagrà Solé - 150 pesetas / 162 D. Salvador Torres Calvís - 10 pesetas / Suma anterior 66.224 pesetas / 163 Dña. Luisa Capdevila - 25 pesetas / 164 Dña. Teresa Gausachs Bernaus - 30 pesetas / 165 D. Modesto Gou Pou - 4 pesetas / 166 D. Blas Miró Albareda - 50 pesetas / 167 D. Emilio Pastó Martí - 10 pesetas / 168 Dña. María Ortet Pou - 5 pesetas / 169 D. Ramón Freixanet Baqué - 5 pesetas / 170 Dña. Antonia Batalla Pellicé - 12 pesetas / 171 D. Alejo Camps Simó - 5 pesetas / 172 D. José Llobera Camps - 10 pesetas / 173 D. Juan Mateu Cuat - 10 pesetas / 174 D. Nicolás Pastó Pou - 25 pesetas / 175 Dña. Matilde Pedrós Reñé - 15 pesetas / 176 D. Juan Ribelles Cullerés - 20 pesetas / 177 D. Víctor Tapiés Roca - 1 pesetas / 178 D. Tomás Vilarrubí Aluja - 2 pesetas / 179 D. Mariano Vilalta

Duch - 483 pesetas / 180 Un natural de esta localidad con residencia fuera - 100 pesetas / 181 D. Emilio Ripoll Fages - 100 pesetas / 182 D. Ramon Salvany - 24 pesetas / 183 Dña. Adela Gaya, Vda. Gasol - 500 pesetas / 184 D. Manuel Niubó Espinet - 250 pesetas / 185 D. Juan Farrán Lamich - 2.000 pesetas / 186 Sr. Combelles - 500 pesetas / 187 D. José Balcells Escolá - 2.000 pesetas / 188 D. Ramón Torné Pintó - 500 pesetas / 189 D. Gabriel Torné Pintó - 100 pesetas / 190 D. Felipe Tribó Simó materiales sobrantes según recibo n° 1 - 439,40 pesetas / 191 D. José Simó Querol materiales sobrantes recibo n° 2 - 366 pesetas.

Document 35

29 d'abril de 2002 - Solsona.

Informe favorable de la diòcesi de Solsona perquè l'església parroquial del Palau d'Anglesola fos declarada bé cultural d'interès local.

AMPA, Centres culturals municipals, expedient sobre l'església.

Excm. Sr. Alcalde. El Palau d'Anglesola.

El sotasignant Joaquim Calderer i Serra, delegat per al Patrimoni d'Art Sacre del Bisbat de Solsona, manifesta que l'església parroquial de Sant Joan Baptista del Palau d'Anglesola és un edifici reconstruït entre 1798 i 1805, amb l'aprofitament de la pedra del temple anterior i amb l'esforç de tot el poble fidel.

És, doncs, una església d'estil barroc, d'una sola nau, coberta amb volta de canó que descansa sobre columnes. Al presbiteri la volta és esfèrica i a les petxines s'hi representen els quatre evangelistes. Les capelles laterals presenten altars barrocs. El de l'altar major va ser reconstruït després de la Guerra Civil. La façana s'ornamenta amb quatre columnes, dues per banda, acabades amb capitells de fulles d'acant, flanquejant la porta. Damunt l'arc de la porta, una fornícula sense sant. La monumentalitat d'aquest edifici i la seva riquesa ornamental el situen en l'àmbit d'un bé cultural que hem de protegir i conservar, bo i més quan al Palau d'Anglesola, la manca d'altres edificis d'aquestes característiques, el fan objecte de l'interès general del poble.

És per aquesta condició de monument d'interès cultural que el Bisbat de Solsona, com a propietari, acceptarà complagut i agrairà qualsevol ajuda que es pugui destinar a la millora d'aquest edifici.

Solsona, 29 d'abril de 2002.

BIBLIOGRAFIA

- ALCOLEA, Santiago: «L'època barroca (1625-1775)», a *Dolça Catalunya. Gran Enciclopèdia temàtica catalana*, vol. I: *L'art a Catalunya*, Barcelona, Nauta, 1983, pàgs. 189-228.
- BACH I RIU, Antoni: «Situació religiosa al Palau d'Anglesola al segle XVI», a *Ilerda*, XXXIV, Lleida, 1973, pàgs. 219-224.
- «Antics poblats i masies del baix Urgell», a *Ilerda*, XXXIV, Lleida, 1973, pàgs. 141-175.
- «Sant Blai de Castellnou de Seana i la iconografia medieval», a *Reculls històrics de Castellnou de Seana* (Estudis Castellnouencs, 7), Pagès Editors, Lleida, 1993, pàgs. 27-41.
- BALCELLS I LLOVERA, Francesc: *Al llindar d'un bicentenari. Temple parroquial de Sant Joan Baptista del Palau d'Anglesola*, Parròquia del Palau d'Anglesola, 2002.
- BERLABÉ, Caimen; CARRERO, Eduardo; FITÉ, Francesc: «El nártex de la puerta de los Apóstoles en la Seu Vella de Lleida. Nuevas aportaciones al conocimiento de una obra polémica», a *Boletín del Museo e Instituto «Camón Aznar»*, LXXX, 2000, pàgs. 5-24.
- BERTAN I ROIGÉ, Prim: *Notícies històriques del Palau d'Anglesola (segles XII-XVII)* (Càtedra de cultura catalana «Samuel Gili i Gaya», XLV), Institut d'Estudis Ilerdencs, Lleida, 1981.
- BOSCH BALLBONA, Joan: *Els tallers d'escultura al Bages del segle XVII*, Caixa de Manresa, Manresa, 1990.
- CABAU, Josep M. - ERITJA, Xavier: *Notes de la història de Fondarella*, Ajuntament de Fondarella - Pagès Editors, Lleida, 1999.
- CAPDEVILA I CAPDEVILA, Joaquim: *Maldà, història gràfica i del segle XX*, Ajuntament de Maldà, Maldà, 1999.
- CAPDEVILA I FELIU, Sanç: *El santuari de la Bovera*, Tarragona, Torras & Virgili, 1929.

- CARBONELL I BUADES, Marià: «L'«Escola del Camp» i el classicisme tardà a Catalunya», dins *L'Escola del Camp i l'Arquitectura del Renaixement a Catalunya*, Barcelona, Fundació Caixa Barcelona, 1990, pàgs. 13-18.
- CHUECA GOITIA, Fernando: *Historia de la Arquitectura Occidental. VII. Barroco en España*, Madrid, CIE Inversiones Editoriales Dossat 2000, 2002.
- ERTIJA I CIURÓ, Xavier: *De l'«Almunia» a la «turris»: organització de l'espai a la regió de Lleida (segles XI-XIII)*, (Espai/Temps, 35), Universitat de Lleida, Lleida, 1998.
- «Qüestions entorn de la frontera meridional del «fahs Maskigan» (s. XI-XII)», a Jordi Bolós - Joan J. Busqueta (a cura de), *Territori i societat a l'Edat Mitjana. Història, arqueologia, documentació*, III (1999-2000), Universitat de Lleida, Lleida, 2000, pàgs. 295-304.
- FELIU I MONTFORT, Gaspar: *El funcionament del règim senyorial a l'Edat Moderna. L'exemple del Pla d'Urgell* (Premi Nicolau d'Olwer 1980 de l'IEC), Institut d'Estudis Ilerdencs, Lleida, 1990.
- FONT I RIUS, José M^a: *Cartas de población y franquicia de Cataluña*, Instituto Jerónimo Zurita (CSIC), Madrid - Barcelona, 1969, 3 vols.
- GARCÍA BIOSCA, Joan Eusebi: *Els orígens del terme de Lleida. La formació d'un territori urbà (s. XI i XII)*, (Premi «Josep Lladonosa d'Història Local», 5), *La Mañana*, Lleida, 1995.
- GARGANTÉ, Maria: «L'arquitectura religiosa setcentista a la Segarra i l'Urgell», Universitat de Barcelona (tesi doctoral en curs).
- GARRALÓN I VILES, Sebastià: *Primer miler de les fulles parroquials (1947-1967). El Palau d'Anglesola*, Ajuntament del Palau d'Anglesola, 1998.
- GARRIGA, Joaquim; BOSCH, Joan: «L'arquitectura i les arts figuratives dels segles XVI-XVII», a *Història de la Cultura Catalana* (dir. Pere Girard), vol. II: *Renaixement i Barroc. Segles XVI-XVII*, Barcelona, Edicions 62, 1997, pàgs. 193-238.
- GONZALVO, Gener et al. (eds.), *Els llibres de privilegis de Tàrrrega (1058-1473)*, (Llibres de privilegis, 6), Fundació Noguera, Barcelona, 1997.
- GUAL VILÀ, Valentí: *Guia de Rocafort de Queralt (Conca de Barberà)*, (Llibres de la Medusa, 31), Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Tarragona, 1992.
- IGLÉSIES, Josep, *El fogatge de 1553. Estudi i transcripció*, Fundació Salvador Vives Casajuana, Barcelona, 1981.
- *El fogatge de 1497: estudi i transcripció*, 2 vols., Fundació Salvador Vives Casajuana, Barcelona, 1991.
- KUBLER, George: *Arquitectura de los siglos XVII y XVIII (Ars Hispaniae, vol. XIV)*, Madrid, Plus Ultra, 1957.
- LÉVI-PROVENÇAL, Émile: *La Peninsule Ibérique au Moyen Âge d'après le kitab al-Mitar fi Habar al Aktar d'ibn al-Munim al-Himyari*, E. J. Brill, Leiden, 1938.

- MACIÀ I GOU, Montserrat: «El patrimoni cultural del Pla d'Urgell», a *Ressò de Ponent*, 166, Lleida, 1999 (febrer), pàgs. 32-36.
- MADOZ, Pascual: «El Principat de Catalunya, Andorra i zona de parla catalana del regne d'Aragó» al *Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España y de sus islas y posesiones de Ultramar*, 1845-1850 (edició facsimil novament ordenada i foliada, 2 vols.).
- MESTRE I ROIGÉ, Esteve: «La construcció del campanar d'Ivars d'Urgell (1804-1805)», *El Pregoner d'Urgell*, Bellpuig, 1993, núm. 353, pàg. 25.
- «La nova construcció de l'església d'Ivars», *El Pregoner d'Urgell*, Bellpuig, 5 de setembre de 1994, núm. 358-359, pàgs. 9-11.
- *Algunes notícies de la història del Palau d'Anglesola i sobre la construcció de la seva església*, 1994 (inèdit).
- MIQUEL ROSELL, Francisco: *Liber feudorum maior. Cartulario real que se conserva en el Archivo de la Corona de Aragón*, CSIC, Barcelona, 1945-1947, 2 vols.
- MORA CASTELLÀ, Josep: *La construcció a Catalunya en el segle XVIII. La Universitat de Cervera com a paradigma de l'arquitectura dels enginyers militars*, Lleida, Biblioteca de Cervera i la Segarra, Sèrie Tibau, 1997.
- NARVÀEZ, Carme: «Els convents dels carmelites descalços a les terres de Lleida», *Seu Vella. Anuari d'Història i Cultura*, núm. 3, 2001, pàgs. 439-463.
- RODRÍGUEZ G. DE CEBALLOS, Alfonso: *El siglo XVIII. Entre tradición y academia*, Madrid, Sílex, 1992.
- SABATÉ, Flocel: «Apropament a una comarca natural: l'Urgell al segle XIV», a *Urtx*, 2, Tàrrrega, 1990, pàgs. 49-53.
- SAROBÉ I HUESCA, Ramon: *Col·lecció diplomàtica de la casa del Temple de Gardeny: 1070-1200*, Fundació Noguera, Barcelona, 1998.
- TOUS I SANABRA, Joan: «Toponímia pre-romana d'Anglesola i altres noms urgellencs», a *Urtx*, 2, Tàrrrega, pàgs. 15-35.
- TRIADÓ, Joan Ramon: *L'època del barroc. s. XVII-XVIII. (Història de l'Art Català, vol. V)*. Barcelona, Edicions 62, 1984.
- «Arquitectura religiosa moderna», a *Arquitectura religiosa moderna i contemporània* (Art de Catalunya, 5), L'izard, Barcelona, 1999, pàgs. 10-145.
- YEGUAS, Joan: «El retaule de Sant Francesc Xavier del Palau d'Anglesola, obra de Francesc Grau i Joan Grau II (1692-1698)», a *Seu Vella*, 1, Lleida, 1999, pàgs. 253-266.
- «Miniatures gòtiques a Castellnou de Seana (circa 1335)», a *Seu Vella*, 3, Lleida, 2001, pàgs. 249-262.